Într-o zi, a venit nisipul
și l-a acoperit...

Marcel Brion

ORAȘUL de NISIP

CAPITOLUL I

Mă aventurasem în această regiune în căutarea unor fresce maniheene, a căror existenţă îmi fusese semnalată cu puţin timp în urmă. Religiile şi ereziile au sălăşluit succesiv pe aceleaşi locuri, în aceste ţinuturi ale Asiei Centrale, brăzdate de drumurile pe care au trecut apostolii şi cuceritorii, la marginea marelui deşert. Oraşe bogate şi splendide trăiau înconjurate de verdeaţă şi străbătute de ape cântătoare. Caravanele venite din est şi din vest, dinspre nord şi sud, poposeau aici să facă schimb de mărfuri. Misionarii credinţelor îndepărtate erau ascultaţi cu aceeaşi plăcere. Alături de palatele negustorilor şi depozitele pline cu mărfuri diverse, se ridicau templele zeilor cunoscuţi şi necunoscuţi.

Într-o zi a venit uscăciunea. Grădinile şi palmierii au pălit, au căzut în pulbere. Vântul a ridicat veşmântul pustiurilor şi deşertul s-a pus în mişcare cu vântul. Bisericile şi locuinţele s-au năruit. Cărămida s-a întors în starea de argilă brută. Călugării şi-au părăsit grotele care le adăposteau meditaţiile şi au plecat spre locuri mai puţin aride, mai puţin sălbatice. În chiliile mănăstirilor budiste sau nestoriene şi-au făcut cuibul liliecii, murdărind cu excremente picturile luminoase unde se odihnesc, în mijlocul unor grădini de vis, divinităţi surâzătoare.

Falezele înalte, la picioarele cărora se târăsc albiile râurilor secate, sunt adevărate ştiubeie de grote pictate. Credincioşii lui Manes le-au împărţit o vreme cu preoţii Preafericitului. Un călător descoperise câteva miniaturi lăsate de ei, ascunse în câteva dulăpioare sau abandonate în maldăre de deşeuri. Nici o frescă care să-l reprezinte pe Manes, zeii sau discipolii lui, nu a ajuns până la noi, în ciuda cercetărilor făcute de arheologi. Indicaţia dată mă interesa în cel mai înalt grad aşa încât n-am ezitat să pornesc la drum.

Nu l-am mai văzut niciodată pe omul care îmi vorbise despre ele. Era un bătrân mongol, îmbrăcat cu o haină lungă de culoarea trandafirului ofilit şi purtând pe cap o bonetă din piele de vulpe. Ne aflam aşezaţi unul lângă altul, în faţa unui foc, în curtea unui caravanserai din K... Flăcările făceau să danseze umbre mari, vesele şi ridicole în spatele conducătorilor de cămile nemişcaţi, proiectând o animaţie iluzorie pe galeriile din lemn agăţate de zidurile din chirpici. În jurul nostru plutea

mireasma marilor pustiuri şi ne simţeam învăluiţi de o atmosferă ciudată de troc şi aventură. Din când în când, un om se ridica şi înteţea focul din balegă uscată. Covoarele şi blănurile de oaie răspândeau un miros greu şi amar. Şi îmi părea încărcat de somn, de poveşti, de fantezii şi iluzii. Conducătorii de cămile vorbeau cu glas scăzut de parcă le-ar fi fost frică să nu încurce firele viselor. Stele familiare străluceau deasupra curţii. Noaptea avea miros de iarbă şi lapte.

Îl ascultam pe povestitor stând sprijinit cu coatele pe un balot de blănuri. Omul, în timp ce vorbea, făcea gesturi de prestidigitator. Avea vocea înăbuşită, monotonă, intensă; ai fi crezut-o încărcată de aluzii la lucruri, la evenimente pe care nu voia sau nu putea să le exprime cu claritate. Gesturile aveau poate intenţia să umple lacunele istorisirii, dar ele rămâneau pentru mine de neînţeles; mi se păreau doar pline de fantezie, capricioase, ca acelea pe care le faci ca să distrezi sau să adormi un copil.

Uneori animalele se mişcau şi mormăiau prin somn. Un miros puternic şi amar se deplasa odată cu ele. Am luat un pumn de nisip şi l-am lăsat să-mi curgă printre degete. Nisipul şiroia încet, iritându-mi pielea cu cristalele lui minuscule. L-am privit cum se strângea în grămăjoare, pe pantele cărora se rostogoleau avalanşe când deschideam prea mult mâna. Mongolul îşi strânsese pulpanele veşmântului pe genunchii jegosi. Clipea din ochi spre stele, de parcă lumina lor ce palpita continuu i-ar fi vătămat vederea. Îl ascultam pe jumătate adormit. Frontiera dintre vis şi realitate, totdeauna atât de vagă, era şi mai nesigură în seara aceea. Crezi că te-ai oprit la limita visului şi a feeriei când, de multă vreme, trecuseşi deja de partea cealaltă. Toate acestea ar fi putut la fel de bine să se întâmple ieri sau acum câteva secole. Nu mai există măsuri comune când te lipseşti de autoritatea numerelor. Mongolul număra ceva pe degete, poate zilele călătoriei. Nu ştiu. Focul înţepător îţi lua vederea, te toropea. Vântul rece, venind de pe platourile înalte, încovoia şi răsucea flăcările. Un ponei păros se trezi, îşi scutură căpăstrul şi necheză. În jurul balotului de blănuri de care mă sprijineam stăruia o ciudată mireasmă de zăpadă şi de pădure.

Când mi-am răsturnat capul pe blănurile întunecate, toate stelele au coborât spre mine. Veneau din toate părţile cerului.

Erau de toate culorile. Şi mai erau ascuţite, proaspete, pocnitoare. Mongolul îmi arătă cu mâna o constelaţie pe care nu o cunoşteam, trasă cu vârful arătătorului, prin acea dezordine de lumină, silueta unui animal misterios, apoi scrise câteva litere pe nisip. Am încuviinţat pe jumătate moleşit de somn. Atunci se apropie mai mult şi murmură în taină, foarte aproape de urechea mea, o lungă frază de neînţeles. I-am răspuns cu un surâs obosit şi binevoitor, deja amestecat cu inconştienţă. Focul scădea, repetându-şi umbrele nătânge şi bondoace. Mâna îmi alunecă printre florile fantastice ale unui covor.

A doua zi, însoţitorul meu avea febră şi a trebuit să ne prelungim şederea la caravanserai. Dacă se îmbolnăvea, prudenţa impunea să ne întoarcem, luând calea unui oraş, unde am fi putut găsi un medic. Ne reţinea totuşi speranţa de a descoperi frescele maniheene despre care auzisem. Dar dacă grota, aşa cum mi s-a spus, era într-adevăr la o zi de K..., atunci puteam să plec singur, să examinez locul şi să verific dacă informaţia era exactă. Dacă totul se adeverea, mă întorceam la însoţitorul meu şi aşteptam să se vindece, ca să mergem apoi împreună să copiem acele picturi. Dacă era însă vorba de decoraţii asemănătoare cu cele deja cunoscute, atunci era inutil să mai rămânem multă vreme în această regiune. Drumul era uşor, puteam să mă lipsesc de ghidul nostru, care astfel ar fi rămas lângă bolnav.

Oricum, mongolul se oferise să-mi arate calea şi aş fi călătorit în tovărăşia lui.

Am plecat în zori. Vântul uscat şi tăios sufla jos, la nivelul solului, culcând iarba şi gonind praful. Poneii noştri tropăiau veseli pe drumul tare. Îşi sunau zurgălăii clătinând coamele care miroseau a fân tăiat. Către prânz, am ajuns la o încrucişare de drumuri, unde mongolul m-a părăsit ca să-şi urmeze calea. Nu mai riscam să mă rătăcesc, spunea el arătând cu biciul o faleză lungă de un roşu maroniu, în care se deschideau găurile întunecate ale grotelor.

Într-adevăr, grotele erau acoperite cu picturi, dar fuseseră deja examinate de Stein, Le Coq sau Grunwedel. Nu-mi rămăsese nimic nou de descoperit. Am căutat zadarnic acele personaje înveşmântate în alb şi purtând pe cap mitre persane: toate apăreau în miniaturile maniheene şi sperasem să le întâlnesc aici. Am zărit fresce executate de călugări budişti, în

acel stil compozit unde regăsim India, China, Grecia şi Iranul. Personajele se distingeau printr-o supleţe rafinată a liniilor, o graţie încântătoare a feţelor, un colorit sugestiv şi proaspăt. Le-am contemplat cu plăcere, încercând totuşi decepţia exploratorului care, în locul surprizelor aşteptate, nu găseşte la capătul călătoriei decât forme deja bine cunoscute.

Examinarea metodică a tuturor grotelor mi-a luat multă vreme. Până la urmă, în caverne s-a aşternut o umbră deasă şi mi-am terminat lucrul la lumina lanternei. Apoi, deoarece era prea târziu să mă întorc la K... În acea seară şi preferam să nu mă aventurez singur, noaptea, pe căi puţin familiare, m-am instalat să mă culc. Un Buddha, înconjurat de îngeri zburători, îmi zâmbea cu o blândeţe calmă şi gravă. Mi s-a părut în clipa aceea că respir mireasma de tămâie care impregna, cândva, acea chilie, pe vremea când călugării locuiau acolo şi meditau la preceptele Preafericitului.

Am privit încă o dată peisajul înainte de culcare. Faleza muntoasă, unde mă cuibărisem ca în scobitura unui cuib de pasăre, domina o lungă câmpie deşertică. Straturile de roci şi de nisip păstrau forma a ceea ce fusese pe vremuri albia unui mare fluviu. În mijlocul acestei câmpii, se ridica un munte de nisip, asemenea unei gigantice piramide. De cealaltă parte a văii, sterile şi nelocuite, se etajau platouri de rocă roşiatică. Aspectul general al acelui loc dădea o impresie de profundă dezolare. Acolo unde fuseseră oaze înfloritoare, vegetaţie foşnitoare, domnea uscăciunea minerală. Aerul era greu, încărcat de furtună. Nori groşi, de culoarea aramei, se rostogoleau foarte jos la orizont. Acea linişte vicleană şi suspectă, care preceda furtunile, strivea peisajul.

Am adormit devreme, legănat de ritmul rugilor şi cântărilor ce răsunau altădată în acel sălaş monahal. Aş fi putut să aud şi zgomotul clopotelor şi gongurilor care însoţeau vechile invocaţii. Toate acestea mi-au trecut prin vise aşa cum briza uşoară mişcă ramurile şi leagănă florile în grădină. Apoi grădina a început să tremure şi copacii s-au lovit unii de alţii de parcă briza devenise un vânt violent. Şi năpădite de acest vânt, grotele adânci răsunau cu tonurile de bas ale unor tuburi de orgă.

Am avut impresia că furtuna rupea cuvertura cu care mă înfăşurasem şi mă smulgea din culcuş: a fost o senzaţie atât de clară şi de puternică, încât m-am deşteptat tresărind.

O clipă n-am ştiut dacă visez sau e adevărat: totul oscila în jurul meu.

Luna îşi lipea lumina îngheţată de intrarea grotei, dar deodată se întunecă şi o pânză subţire de nisip, uşoară şi fierbinte, căzu peste mine. Afară auzeam un gâfâit lung, o respiraţie enormă şi furioasă, care împingea înapoi aerul, ameţindu-mă şi sufocându-mă. Am scos capul afară din grotă să văd ce se petrecea, dar l-am tras repede înăuntru, căci ai fi zis că vântul caută să mă aspire şi pe mine.

Ştiind că aceste vijelii, de obicei, nu ţin mult, m-am culcat din nou. Mă îngrijora doar gândul ca nu cumva norii de nisip, ridicaţi de vânt, să acopere drumurile pe care trebuia să mă întorc la K... N-am putut să readorm. Mă chinuiau tot felul de gânduri fantastice. Căldura devenise insuportabilă şi trebuia să fac efort, când respiram, ca să nu înghit din acel nisip pe care vântul îl făcea să se învârtească până în adăpostul meu.

CAPITOLUL II

La ziuă, vântul nu-şi pierduse nimic din viteză şi violenţă. Soarele, albicios şi cenuşiu, aproape că dispărea în spatele rafalelor de nisip. Nici gând s-o porneşti la drum pe o astfel de vreme. Din fericire, luasem cu mine o bună cantitate de hrană şi o carte de Shakespeare, care nu mă părăsea niciodată. M-am aşezat cât mai confortabil cu putinţă, mi-am umplut pipa şi am început să citesc.

Orele treceau şi noaptea veni fără să mă fi plictisit o singură clipă, dar, din nefericire, fără ca furtuna să se fi domolit. Mi-am făcut inventarul proviziilor. Nu riscam să mor de foame şi de sete, chiar dacă ar fi trebuit să petrec mai multe zile fără să pot părăsi grota. Asia Centrală te obişnuieşte să prevezi toate eventualităţile. Nu-mi făceam griji decât pentru calul meu, pe care-l lăsasem la poalele falezei, şi pentru tovarăşul meu bolnav, care rămăsese la caravanseraiul din K... În ceea ce mă privea pe mine personal, un sentiment de indiferenţă şi de iresponsabilitate începea deja să mă detaşeze de toate grijile obişnuite. Vuietul vântului şi plesnetul rafalelor de nisip de zidurile de stâncă mă ameţeau şi-mi provocau o somnolenţă bizară.

*

* *

Noaptea a venit aproape imperceptibil, lumina ternă şi săracă care intra în grotă slăbind de la o oră la alta. Rozul strălucitor al picturilor şi nuanţele calde de albastru s-au topit în tonuri cenuşii. Urletele vântului au sfârşit prin a mă arunca într-un soi de năucire destul de agreabilă.

A doua zi, înfruntând uraganul, am privit afară cât am putut de mult. Peisajul se schimbase într-un mod extraordinar. Tot nisipul care acoperea platourile fusese luat de vânt şi scheletul stâncos apărea în întregime, clar, roşu, gol.

În câmpie se roteau încă vârtejuri, mânate de marile mâini avide ale vântului, care râcâiau pământul cu ferocitate. Muntele de nisip din mijlocul văii era deja erodat în chip curios. Vârful piramidei dispăruse iar laturile apăreau săpate şi scobite de falii adânci. S-ar zice că tot ce nu era rocă, tot ce nu se înrădăcina direct în ţesătura cea mai deasă a pământului era smuls şi luat de vijelie.

Am cunoscut destule furtuni de nisip în aceste regiuni, nici una totuşi nu fusese aşa de lungă şi aşa de violentă. Citisem în Svante Arrhenius că imperii întregi au fost înghiţite astfel de această mare fierbinte şi uscată şi că, în alte locuri, nisipul smuls de vânt dezgolise tot ce acoperea, dar nu fusesem niciodată martor la un fenomen asemănător. Cum o să-mi găsesc drumul în acest ţinut al cărui aspect se schimbase atât de mult? Ce se întâmplase cu calul meu în acest ciclon înspăimântător?

Nu mai vedeam îndeajuns ca să citesc. În lumina slabă a grotei, Buddha mă învăţa, cu un surâs, că totul e schimbător. Viaţa noastră e altceva sau mai mult decât o curgere de nisip? Oare secolele preţuiesc mai mult decât o simplă răsturnare de clepsidră? Câte transformări nu a suferit lumea, de când pioşii artişti i-au pictat imaginea în această grotă?

Această înţelepciune mă consola, această indiferenţă faţă de tot ce e precar şi trecător îmi calma nerăbdarea. Ştiam că e inutil să vrei să o iei înainte sau să fugi de destin, căci te aşteaptă chiar în acel loc unde, dintotdeauna, a fost hotărât că trebuie să-l întâlneşti. Chiar şi prezenţa mea în acea antică chilie de călugăr, unde s-au adăpostit, de atunci, pelerini hinduşi şi chinezi, negustori, bandiţi, vagabonzi şi cuceritori, încetează să mă mai mire. Că vântul duce sau aduce nisip, nu e în definitiv

acelaşi lucru? Buddha ridica mâna într-un gest de avertisment prudent. Are dreptate: nimic din tot ce este trecător nu are importanţă. Devin doar mai econom cu hrana, îmi micşorez raţia zilnică de apă, spunându-mi că furtuna poate să dureze veşnic...

*

*   *

La începutul celei de a treia zi, vântul pare să-şi fi pierdut din forţă, cel puţin la înălţimea falezei muntoase unde locuiesc, căci în vale goneşte încă nori de praf. Muntele de nisip a devenit de nerecunoscut. S-ar zice că tot pământul mobil a fost desprins de pe el, că a revenit la structura lui reală, intimă şi profundă, că se întoarce la vechea lui stare şi că, eliberat de aceste torente de nisip care l-au înghiţit cândva, îşi va găsi aspectul de altădată.

Cerul s-a luminat. Soarele străluceşte din nou în atmosfera debarasată de norii uscaţi. Mi se pare că aud un zgomot de apă şi de frunziş, dar praful care s-a strâns formând un fel de ceaţă maschează încă adâncurile văii. Dacă acalmia se prelungeşte, mâine voi putea să pornesc la drum şi să mă întorc la K... Poate că îmi voi găsi calul nevătămat. Poneii mongoli au o rezistenţă extraordinară şi fac faţă cu curaj tuturor privaţiunilor.

Am adormit plin de curaj şi de încredere. În curând furtuna se va sfârşi şi voi regăsi caravanseraiul din K... Sunt nerăbdător să mă scald în apă proaspătă. Buddha îmi zâmbeşte cu o ironie indulgentă şi compătimitoare. Nu voi păstra o proastă amintire zilelor petrecute în prezenţa imaginii lui binevoitoare. M-a învăţat atâtea lucruri!

În crucea nopţii, trezit de un presentiment, m-am sculat şi m-am apropiat de intrarea în grotă. Luna îşi revărsa peste întreaga vale strălucirea ei îngheţată. Vântul mai sufla încă, dar pierduse acea energie agresivă şi distrugătoare pe care o avea zilele trecute. Şi-a domolit iuţeala şi nu mai e atât de fierbinte. În aer stăruie acea temperatură călduţă şi umedă care vine de la cursul unei ape. Ceaţa ce acoperă câmpia are o strălucire lăptoasă şi cenuşie. Un fel de briză urcă din prăpastie, acolo unde formele se concentrează în mase nedesluşite. În faţa mea, platourile stâncoase strălucesc ca porfirul. Noaptea, extraordinar de limpede, pare încărcată de posibilităţi fantastice şi miraculoase. Îmi amintesc un uimitor proverb musulman: "Nopţile poartă în pântece zilele". Aceasta se umflă, într-adevăr, de parcă ar fi populată de numeroase miracole. Luna îşi

împrăştie apa feerică peste o lume care, pentru mine, a devenit nouă şi surprinzătoare. Toată acea lână deasă de nisip, care acoperea lucrurile, a dispărut. Atmosfera vagă, neclară, care le învăluia, se risipeşte şi face loc unor forme noi. O fiinţă saltă un giulgiu greu, îl dă la o parte, se ridică şi înaintează. Nu mă mai gândesc că valurile nisip luate din această vale acoperă probabil acum alte oraşe, sufocă alte câmpuri. Există în lume o cantitate de viaţă constantă şi limitată, şi trebuie ca o fiinţă să moară ca să permită alteia să revină la viaţă. Nu sunt eu însumi un om foarte de demult pe care vântul l-a făcut să iasă din mormântul lui adânc?

*

*   *

Odată cu vântul s-a dus şi noţiunea timpului. Nu-mi mai amintesc de câte zile locuiesc în această grotă. Tot ce a fost viaţa mea, până acum, pare fără importanţă în comparaţie cu aceste zile pe care le-am trăit aici, sub zâmbetul lui Buddha, în această chilie pe care am simţit-o imediat prietenoasă şi familiară, de parcă o locuisem vreme îndelungată. Mi se pare că ceea ce aş putea numi pretenţios peisajul meu interior s-a transformat în acelaşi timp cu acest ţinut sălbatic de deşert, faleze şi platouri, şi în aceeaşi măsură. Scheletul lumii a fost dezgolit în această teribilă despuiere a pământului; în mine la fel, tot ce e artificial, accesoriu, superficial, în plus, cade şi se şterge. Revin la acea substanţă esenţială a fiinţei, care e suportul şi punctul de plecare al tuturor metamorfozelor. Sunt un om gol sprijinit de faţa nopţii, întinzând braţele spre aceste lumini reci care curg din cer, gata să primesc, ca pe un veşmânt solemn, un trup nou.

Ceea ce am prevăzut s-a întâmplat. Aşa cum mă gândisem, muntele de nisip în formă de piramidă, care se afla în mijlocul câmpiei, acoperea ruinele unui oraş îngropat. Vântul care l-a debarasat de dunele sufocante, i-a dezgolit edificiile. A curăţat de nisip şi albia unui mare fluviu, căruia îi zăresc acum scobitura stâncoasă. Lumina lunii desenează cu o vioiciune extraordinară curba acestei albii, profilul caselor. Încep să disting forma pieţelor, traseul străzilor, ca un ciudat desen în cenuşiu şi albastru etalat pe câmpia liberă. Mai sunt încă grămezi de nisip ici şi colo, prin curţi, în fundătura străduţelor, pătând cu masele lor întunecate şi informe epura precisă a acestui plan. Deja

posed o topografie exactă a locurilor. Din înălţimea falezei, unde se află grota mea, văd întregul oraş întinzându-se în vale, îmbrăţişând conturul albiei fluviului, dincolo de care ghicesc cartiere periferice, table de şah ale căror mici pătrăţele separate de ziduri joase nu sunt altceva decât grădini.

Îmi spun că niciodată un arheolog nu a avut o asemenea şansă. Vântul a făcut pentru mine, în puţine zile, munca pe care mii de lucrători o fac cu mare greutate în mai multe luni. A scos la iveală, din crusta lui de nisip, un oraş intact, adormit de secole sub un înveliş arid şi fierbinte, îngăduindu-i să privească iar cerul, luna, stelele, noaptea, într-o mare linişte uimită de moarte şi de trezirea la viaţă.

Imediat ce se va lumina, voi coborî în vale. Ce urme de civilizaţii dispărute voi găsi în aceste ruine? Gândul că sunt doar eu posesorul acestui tezaur imens, enigmatic, posesorul unui oraş antic scos la lumina zilei, îmi provoacă o ameţeală ciudată. Şi totuşi, nu numai curiozitatea ştiinţifică mă îmboldeşte şi mă face să tropăi de nerăbdare în faţa intrării în grotă. Un alt sentiment, mai profund şi mai misterios, tremură în mine în timp ce aştept să pălească stelele şi să se ivească zorii. E sentimentul pe care îl poate avea un călător care, după ce a rătăcit multă vreme pe toate drumurile lumii, disperat că nu mai ajunge în ţara lui, se pomeneşte deodată în faţa unor câmpuri familiare şi uitate, îşi recunoaşte urma paşilor în praful unui drum, recunoaşte o ramură ruptă în trecere din gardul- viu, o floare ieri închisă în bobocul ei şi care acum se deschide şi înfloreşte.

*

*   *

Oraşul pe care mi-l arată zorii e mai puţin precis şi în acelaşi timp mai puţin fantastic decât cel pe care mi-l arătase clarul de lună. Minunile majore ale nopţii, bogată în mistere şi evocări! Spectacolul din faţa ochilor, în lumina bătând în cenuşiu a zorilor, nu e mai puţin misterios, nici mai puţin evocator, dar mai stabil, mai coerent. Ştiu că aceste forme nu ar putea să se strice, ca acelea cu care se jucau miracolele nocturne. Oraşul din faţa mea nu mai are nimic feeric sau ireal. E un oraş ca toate celelalte, adormit în frigul crispat al dimineţii. Acolo unde lumina lunii îmi arătase ruine, recunosc case intacte, şi nu mă mai surprinde deloc, căci acest oraş nu a fost luat cu asalt, nici incendiat, nici înghiţit de un cutremur de pământ, nici calcinat

de lava unui vulcan. Într-o zi, a venit nisipul şi l-a acoperit, aşa cum fluxul acoperă o plajă.

Un oraş adormit, învăluit în liniştea lui infinită. În spatele platourilor înalte din stânci roşii, cerul devine de culoarea turturelei, de culoarea coralului. Agrafe vii de aur agaţă norişorii uşori şi pufoşi ca nişte pene de struţ. Dimineaţa se întinde, pârâie, suspină, dislocând pacea somnoroasă a peisajului. Un cântec de pasăre deranjează tăcerea. Un câine latră. Roata unui puţ scârţâie. În albia fluviului se mişcă plase de argint, se alungesc şi se umflă. Pe tabla de şah a vechilor grădini răsare o iarbă nouă şi soarbe umiditatea nopţii. Un om îşi deschide poarta, iese în stradă, şi, cu capul dat pe spate, priveşte cum se înalţă soarele. Îşi scutură hainele mototolite de somn, îşi trece mâna peste faţa adormită, îşi piaptănă cu degetele părul încurcat de lunga noapte. Zăresc într-o curte o femeie care strânge bucăţi de lemn şi aprinde focul nou. Un copil se agaţă de rochia ei, râde şi ţipă.

Toate aceste zgomote capătă în neclintirea lumii trezite o vitalitate magică. S-ar zice că vor pătrunde până în colţişoarele cele mai profunde ale somnului întârziaţilor pe tărâmul viselor, stârnind din adâncul pământului întinse şi prelungi ecouri.

Nu am luat nimic cu mine când am părăsit grota. Ca să nu fiu stingherit în coborârea dificilă şi periculoasă a falezei, ca să nu fie nimic inutil şi care să mă încurce în această viaţă ce va deveni a mea. Am mâinile goale. Am lăsat, sub ochii vigilenţi ai lui Buddha roz şi verde, cărţile, cuverturile şi restul proviziilor.

Cobor prudent treptele uzate ce duc de la poalele muntelui până la chiliile călugărilor. Înainte de a-mi părăsi adăpostul, privesc încă o dată îngerii cu lungi haine luminoase care zboară pe tavanul grotei, printre nori cu gheare ca nişte cârlige de undiţă. Feţele lor sunt rotunde, mâinile fine nervos înlănţuite, zâmbetul subtil şi fugar. Mi se pare acum că mi-au fost de mare ajutor în acest noviciat făcut pe pragul metamorfozei. Trag după ei, pe cerul lor de culoarea aurorei, eşarfe ciopârţite şi panaşe tremurătoare. Centurile li se desfac, hainele lungi se împrăştie. Ultimul pe care l-am văzut semăna trandafiri pe un zid fără importanţă. Şi apoi nu mai e nimic decât asperităţile rocii de care mi se agaţă mâinile şi picioarele, ezitând pe treptele nesigure.

CAPITOLUL III

Când am atins pământul, în loc de nisipul moale şi îngăduitor în care acum câteva zile mă scufundam aproape până la genunchi, am găsit un sol compact şi dur de culoarea fierului ruginit şi a argintului înnegrit. Deasupra mea se ridică muntele locuit de păsări ţipătoare şi de zei vagi. Sihăstriile pictate nu mai sunt decât nişte găuri de umbră, falii stâncoase în adâncul cărora dansează îngeri şi veghează monştri. În faţa mea, o cărare îngustă coboară peste ultimele pante abrupte spre scobitura văii. Mai departe, întâlneşte un drum, aşa cum un râu se varsă într-un fluviu, şi acest drum se înnoadă cu altele, care se despart iar, şi fiecare se duce în direcţia lui, peste câmpuri şi printre pâlcuri de copaci.

O prospeţime deosebit de plăcută urcă dinspre solul umed. M-am scăldat în primul râu pe care l-am întâlnit: nu este decât un canal între două ridicături de pământ bătătorit, şi apa aici nu e încă foarte limpede şi foarte proaspătă, dar mi-am spălat faţa şi mâinile de tot nisipul şi de toată noaptea, şi mă simt minunat de uşor. Pe drum tropăiau câţiva ponei. Câţiva bivoli adulmecă iarba şi scurmă cu copita movilele mirositoare. Păsări roz se urmăresc în zbor ţipând.

Poarta oraşului se deschidea chiar în momentul când soseam în faţa ei. Zăvoarele erau trase cu mare zgomot, erau dezlegate lanţurile: canaturile grele trosneau şi scârţâiau. Ucenicii dădeau jos obloanele prăvăliilor. Bucătarii aţâţau focul cuptoarelor. Aerul era plin de o mireasmă plăcută de ulei prăjit şi de pâine proaspătă. Am intrat într-o prăvălie unde mirosea a scorţişoară şi a chimen, am cumpărat o plăcintă mare, plată şi moale, încă moale şi mirosind a hrişcă, scobită ca o farfurie, în mijlocul căreia negustorul a vărsat o mână de bob fiert. A examinat curios monedele pe care i le dădeam ca plată, le-a cântărit pe o mică balanţă ce se găsea lângă tejghea, apoi mi-a pus câteva întrebări pe care nu le-am înţeles. Mi-a înapoiat atunci banii cu un aer de milă şi un gest de ospitalitate amabilă. După ce am părăsit prăvălia, l-am văzut că venise în prag să se uite după mine. Fără ostilitate, doar cu o nuanţă de mirare în bunăvoinţa lui. Oamenii întâlniţi pe străzi, după aceea, nu au părut deloc

surprinşi de prezenţa mea în mijlocul lor; numeroasele caravane care traversau oraşul îi obişnuiseră să vadă trecând feţele cele mai ciudate.

Sunt încă prea ostenit şi ameţit ca să mă amestec prin mulţimea bazarului. Stăruie în mine ceva din apăsarea nocturnă şi cleiul viselor. Ca să mă spăl, m-am dus drept la fluviul ce curge între maluri înalte, împodobite cu muşchi şi stuf. Apa iute rotea vârtejuri şi clipocea. M-am apropiat de un mic golf neted şi calm, căruia curentul nu-i deranja pacea adormită, şi am intrat în apă. Era răcoroasă şi plină de viaţă de parcă ar fi coborât din munţii înzăpeziţi. Cerul liniştit şi falezele roşii se oglindeau în ea. Peşti sinuoşi, albaştri şi aurii, înotau printre pietricele. Le admiram nepăsarea, graţia liniştită a hoinărelii, ritmul plăcut al plimbării. Uneori urcau dintr-un elan până la suprafaţa apei, unde apariţia bruscă a capului lor curios stârnea inele de unde. Aşa de mult mă distra acest joc, încât am stat multă vreme să-i privesc, uitând chiar să-mi curăţ murdăria şi nisipul de care eram acoperit după mai multe zile petrecute în grotă. Priveam şi oglindirea corpului meu, ciudat amestecată cu feluritele mişcări ale peştilor. Încremenirea mea îi încuraja să vină şi să se rotească în jurul picioarelor mele, pe care le îngheţa frigul torentului. În acel moment, mi-ar fi plăcut să mă simt transformat în statuie de marmură, căci spiritul metamorfozelor pătrundea în mine vesel şi plin de fantezie.

Tovarăşii mei dejoacă s-au răspândit deodată în dezordine, când un peşte mai mare de culoarea bronzului, îngust şi ucigător, intră în trupa lor veselă. Mi-a trecut aproape de picioare, atât de aproape încât am crezut că simt plesnetul dur al solzilor. Avea ochii liniştiţi şi răi, botul înarmat cu dinţi ascuţiţi. Nu-mi acordă mai multă atenţie decât dacă aş fi fost un trunchi de copac sau o piatră şi, întorcându-se brusc, înghiţi un peşte auriu care întârziase într-o iluzorie securitate. Apoi se îndepărtă cu o lovitură de coadă dezinvoltă şi dispreţuitoare. Dar trecerea lui tulburase pentru multă vreme această regiune paşnică, şi peştii jucăuşi n-au mai revenit. Atunci am ieşit din apă şi m-am întins pe mal să mă usuc la soare. Când m-am întors la haine, ele mi-au părut absurde, inconfortabile şi necuviincioase. Cele ale oamenilor care se plimbau domol de-a lungul fluviului aveau mai multă nobleţe, dezinvoltură şi frumuseţe. Aş fi vrut să am şi eu unul din acele veşminte lungi,

ample şi suple, de culoarea florilor sau fructelor, atât de potrivite cu mersul sau cu repaosul.

La ora siestei, m-am aventurat în bazar. Era aproape pustiu şi tăcut ca o fântână. Negustorii, prăvăliţi pe baloturi de marfă, perne sau covoare strânse, dormeau în fundul dughenelor lor răcoroase ca nişte grote. Nici unul nu m-a privit când am trecut. Uneori se trezea o pisică, căsca, îşi întindea labele şi se uita după mine cu o lungă strălucire galbenă între pleoapele pe jumătate închise. Un câine o luă la fugă ducând în gură un cap de oaie pe jumătate devorat, în coliviile agăţate deasupra faţadelor armurierilor sau negustorilor de mirodenii, păsări neliniştite din pricina tăcerii îşi plecau capul şi amuţeau. Am văzut recipientele boiangiilor - ce păreau când pline de albastrul cerului, când pline de sânge - inactive, înconjurate de muşte bâzâitoare; tarabe cu cuişoare, nucşoare şi trandafiri uscaţi; flacoane de cristal conţinând o picătură de parfum galben sau castaniu-auriu; spade cu mânerul din jad şi garda din email cloazonat. Un lepros, aidoma unui cadavru, stătea întins între o bornă roz şi un maldăr de murdării. Ţi se părea că auzi acoperişurile din scânduri şi împletituri răsunând sub loviturile soarelui.

Am părăsit bazarul fără să fi deranjat pe nimeni din somnul şi visele lui. O poartă mare, sculptată, m-a redat spaţiilor libere, râuleţelor, copacilor, grădinilor. M-am întors spre fluviu, de parcă intensa şi rapida lui vitalitate ar fi făcut să mă simt mai puţin rătăcit în acest oraş. Căldura era atât de intensă, încât cerul albastru, apa galbenă şi verde, stâncile roşii ale platourilor înalte căpătaseră o tentă uniformă, ce se asemăna cu cea a prafului şi a lămâii. Nici o umbră nu vieţuia sub soarele vertical; copacii abia dacă întindeau un îngust umbrar întunecat. În mijlocul drumului pustiu, strâns în jurul lui, moţăia un şarpe verzui.

La apropierea mea, ridică bănuitor capul, ameninţând o clipă cu privirea şi cu limba, până când m-am îndepărtat, mai mult intimidat decât speriat, şi s-a strecurat apoi cu o încetineală dispreţuitoare printre ierburile înalte. Păsări tăcute, aplecate pe aripi întinse, se roteau pe cerul de un roşu aprins. Din când în când, una dintre ele se lăsa să cadă brusc la pământ, ca o piatră, şi se ridica iar cu un salt vertical, agitând un cioc avid şi gheare fără pradă. Doar o clipă spaţiul a fost umplut de

strigătele disperate ale unui iepure, pe care un răpitor mai avid sau mai îndemânatic îl înlănţuise, şi care îşi urla agonia în timp ce era dus spre norii lipsiţi de transparenţă. I-am ascultat tânguirile cu inima bătând cu putere, până când a murit sau a ajuns prea departe ca să-l mai aud. Nu mai distingeam zbaterea absurdă a lăbuţelor, şi cerul crud a devenit din nou gol şi tăcut.

Timp de câteva zile, am trăit cerşind. Negustorii cărora le propuneam banii mei, în schimbul hranei, mi-i înapoiau după ce-i cântăreau îndelung şi îi examinau, dar nici unul nu mi-ar fi refuzat pâinea şi legumele de care aveam nevoie. La început mă jenam să profit astfel de generozitatea lor, dar m-am obişnuit să primesc aşa cum ei erau obişnuiţi să dea. Mai mult nu ceream; de îndată ce mă vedeau intrând în prăvălie, îmi întindeau o plăcintă plată, garnisită cu o bucată de carne, pe care o primeam cu un zâmbet recunoscător. Până la urmă mi-au făcut plăcere aceste pomeni, totdeauna însoţite de o vorbă sau de un surâs binevoitor. Obişnuiam să-mi petrec noaptea în scobitura uneia dintre porţile mari, unde stăteau în timpul zilei judecătorii şi scribii publici. Nopţile nu erau prea reci, iar când briza din zori mă trezea, priveam cu plăcere ultimele stele printr-un spaţiu liber de alabastru sau de marmură pictată.

Totuşi, într-o zi, mi s-a făcut ruşine să tot cerşesc. Remarcasem o tarabă de schimb la o răspântie a bazarului. Se etalau acolo monede de o frumuseţe preţioasă şi ciudată. Stând pe vine în spatele sacilor şi balanţei, un bărbat mic cu ochii jucăuşi mă urmărea cu privirea când treceam, şi dacă mă opream o clipă să examinez splendoarea unui cap de zeu, de cal sau de pasăre, zâmbea netezindu-şi barba neagră. În ziua aceea pâinea mi se păruse fadă sau îmi fusese ruşine să mă amestec cu sărmanii care veneau şi ei să întindă mâna prin prăvălii. Mi-am scos din buzunar toţi banii pe care îi aveam şi i-am vărsat pe tarabă. Omul a luat monedele, le-a studiat clipind din ochi, le-a privit cu lupa, le-a încercat pe balanţă şi pe o piatră, apoi le-a aşezat una lângă alta în lungul tarabei. Le cerceta cu o expresie bizară, în care curiozitatea numismatului se amesteca cu decepţia financiarului. Gravă nişte cifre pe o tăbliţă, şterse, gravă din nou, numără, socoti şi îmi înmână, în sfârşit, o grămăjoară de monede de aur şi argint, pe care era imprimat ceva ciudat şi superb. De atunci am putut să-mi plătesc hrana şi să mă aventurez în restaurantele în aer liber, unde se servea

friptură de oaie şi vin aspru. Învăţasem să deosebesc hanurile după marea vânzoleală a călătorilor şi a vitelor de povară care se agitau fără încetare şi am hotărât să locuiesc şi eu într-unul dintre ele.

Alegerea s-a oprit asupra unui han mai retras, departe de porţi şi de marile pieţe, şi care era, în consecinţă, mai puţin frecventat de conducătorii de caravane. Acesta adăpostea mai cu seamă pelerinii porniţi să viziteze marile sanctuare din India, sau care se întorceau de acolo. Uşile camerelor stăteau deschise pentru ca Spiritul - aşa se spunea - să poată circula liber. Se auzea în toată casa un zumzet de rugăciuni ca zgomotul de greieri şi de albine. Pe culoare întâlneam oameni îmbrăcaţi în galben, cu capul ras, a căror faţă suptă vorbea despre asprele privaţiuni. Păreau că nu mă văd, cufundaţi cum erau într-o senină contemplaţie, şi când, din întâmplare, ni se încrucişau privirile, ghiceam că pentru ei nu eram decât o prezenţă, abia un paravan uşor şi aproape transparent ce ascundea realitatea absolută a lucrurilor.

Camera mea dădea spre o galerie de lemn situată deasupra curţii interioare. O fântână îşi susura viersul în bazinul ei de plăci smălţuite. Plantele ce se căţărau de-a lungul stâlpilor care susţineau galeria erau încărcate cu flori mari şi roşii răspândind un parfum puternic. Acest parfum îmi intra noaptea în cameră şi trecea apăsător peste visele mele, care se pomeneau în derivă, ca nişte vise rătăcite pe acel val de miresme tari. De cum se ivea soarele, florile se închideau, înfăşurându-şi petalele până când luau aproape forma unui deget; dar întoarcerea serii le deschidea cu violenţă şi lăsa să curgă parfumurile cele mai puternice.

Camera mea comunica cu exteriorul printr-o lucarnă. Ea dădea spre o străduţă îngustă şi tăcută. Nu vedeam decât un zid ocru cu o tencuială scorojită, care se curăţa. Mi s-a întâmplat să zăbovesc îndelung la această fereastră şi să contemplu toate peisajele fantastice care se formau şi se destrămau pe asperităţile zidului. După câteva minute de observare atentă, vedeam formându-se munţi şi pustiuri, oraşe cu turnuri şi cupole, mări agitate şi brăzdate de vase mari, armate ce se înfruntau în mijlocul mareelor, râpe abrupte, păduri şi poduri, uneori chiar ceva care semăna cu un cer ceţos, format din nori masivi; şi când priveam atunci adevăratul cer, acesta căpăta

consistenţa dură, opacă şi compactă a zidului. La începuturile şederii mele în acest oraş, pentru că nu cunoşteam pe nimeni, obişnuiam să mă las fascinat ore în şir de metamorfozele neprevăzute ale zidului prost tencuit. Uneori era necesar chiar un mare efort ca să mă smulg de la acest spectacol, spectacol atât de atrăgător încât peisajele adevărate şi adevăratele clădiri, prin comparaţie, păreau puţin interesante. Existau zile când aceste peisaje erau aşa de frumoase, încât voiam să mă plimb prin mijlocul lor îndelung, să mă pierd şi să nu mă mai întorc niciodată. Pe când priveam schimbându-se aceste forme în mişcare, şuşoteala rugăciunilor din camerele vecine mă legăna cu zgomotul ei de maree.

Uneori, un negustor se rătăcea în acest refugiu de pelerini. Îl vedeam că renunţă treptat la limbuţia şi purtările lui autoritare. Nu mai vorbea tare, nu mai râdea zgomotos, nu mai tropăia greoi pe scândurile galeriei şi înceta să se mai tragă tot mereu de barbă. După câteva zile, mergea şi el cu paşi mici, pe vârful picioarelor, pleca ochii şi vorbea încet, cuprins de uimitorul calm mistic al acestei case. La anumite ore, zumzetul rugăciunilor înceta brusc, de parcă credincioşii fuseseră răpiţi în extaz şi duşi într-un cer inaccesibil; şi tăcerea aluneca în camere, densă ca un covor de pâslă. Se mai întâmpla ca, în camerele pustii, să strălucească lumini, nişte lumini albăstrui, care se mişcau şi săreau din obiect în obiect. În sfârşit, forţa rugăciunii era atât de mare încât, într-o zi, am crezut că văd pe unul dintre acei călugări legănat domol, de nişte mâini invizibile, la oarecare distanţă de sol. Distingeam clar toate desenele covorului pe care îngenunchease, şi între corp şi covor îi atârna capătul eşarfei. Am rămas câteva ore în galerie, supraveghind cu coada ochiului această uimitoare cameră, aşteptând momentul când călugărul va coborî pe pământ, dar zborul lui nu mai înceta şi m-am plictisit să-l pândesc. După câteva zile, în camera care se învecina direct cu a mea, am auzit un şoc scurt, asemănător cu cel pe care îl produce un corp ce cade de la o anumită înălţime, şi m-am gândit că vecinul meu, care avea şi el aptitudinea de a pluti în spaţiu, aterizase puţin cam prea brusc, ca urmare a unei falii de neatenţie care se deschisese în meditaţia lui.

Chiar aceste minuni îmi făceau hanul mai plăcut şi îmi plăcea atmosfera liniştită, intensă şi de reculegere. Dacă aş fi trăit aici mai multă vreme, aş fi fost probabil şi eu cucerit de această

ambianţă de puternică religiozitate, prăbuşindu-mă într-un hău de rugăciuni, de miracole şi de austerităţi. Căci în jurul acestor sfinţi vagabonzi era atâta pace, suavitate şi fericire, încât nu se putea asemui cu nici o altă stare omenească. Beatitudinea lor pătrundea în mine fără să fi făcut nimic să o merit. Îi primeam radiaţia ca pe un dar gratuit, răspândit de meritele excesive ale acestor pelerini. Toate lucrurile din casă contribuiau la tihna lor sacră şi înfloreau în bucuria totală a perfectei împliniri.

Eram foarte conştient că exista un pericol atât în zidul a cărui tencuială era capabilă de minuni aşa de variate, cât şi în rugăciunile care te înălţau fără efort până la grinzile tavanului; şi dacă, în acel moment, căutam prieteni, era pentru că simţeam primejdia la care mă expunea o singurătate vecină cu prea multe magii. Dacă nu mi-aş fi impus o plimbare zilnică în bazar sau în grădinile de dincolo de fluviu, nu mi-aş mai fi părăsit camera, bucata de zid din faţa lucarnei şi rugăciunile şoptite, care se auzeau în fiecare chilie. Cu toate că uşile erau mereu deschise, după cum am spus, nu am intrat niciodată în vreuna dintre aceste camere, la ora când călugării ieşeau să cerşească: simţeam la pândă o forţă invizibilă şi vigilentă ce apăra accesul, gata să mă lovească dacă aş fi trecut pragul. Astfel, în inima acelei păci existau puteri care puteau fi, după împrejurare, binefăcătoare sau făcătoare de rău.

CAPITOLUL IV

Mai întâi mă atrăsese culoarea acelui covor, armonia bogată şi ciudată de galben, de purpură şi de maroniu. Aceste culori se ciocneau domol, cu un şoc uşor, a cărui urmare o primeai până în suflet. Erau în acelaşi timp energice şi extrem de plăcute, cu o deplină savoare de fruct, şi, din loc în loc, o densitate aproape metalică. Te făceau să te gândeşti la toamnă, la apele moarte, la frunzele uscate, la ciorchinii de strugure. Toate simţurile participau la bucuria de a le poseda. Le făceai să se topească în gură, le striveai cu degetele. Apoi totul mirosea a ambră, silex şi iarbă arsă.

Nu am remarcat desenul decât mai târziu, dar începând din momentul când i-am dat atenţie, nu am mai văzut altceva. Te

gândeai la început la o grădină, îi urmăreai aleile şi râuleţele, te opreai sub chioşcurile îmbrăcate în plante agăţătoare înflorite, îţi umezeai mâinile la un jet de apă. Plimbarea era dirijată cu un simţ perfect al grabei şi odihnei. Erau porţiuni de iaz în faţa cărora nu puteai face altfel decât să te opreşti şi să vezi înotând peşti, încovoiaţi ca nişte cârlige de pescuit sau ascuţiţi ca vârfurile de lance, porţiuni de romburi de culoarea pământului ars, care erau plante rare, şi o ciudăţenie de piepteni blonzi, care erau plopi agitaţi de vânt.

Mai întâi se vedea această grădină, apoi grădina îţi amintea de o faţă, şi faţa se ascundea în dosul unei măşti, al unei viziere, al unui grilaj. Straturile deveneau scrisori şi peştii cifre. Drumul cotea spre soluţia unei probleme, care se eclipsa în spatele necunoscutelor ei. O geometrie severă făcea conturile dure, interogarea algebrică înţepenea formele. Tot ce se afla acolo făcea aluzie la ce nu era, vorbind pe ocolite, prin simboluri şi prin alegorii. Se ajungea astfel la fabula mistică, la ecuaţie, la rebus. Dacă te lăsai prins, îţi dădeai seama, după un timp, că acea grădină fusese plasată acolo ca o momeală pentru păsări la marginea unei capcane, unde ai fi căzut dacă nu te trăgeai brusc înapoi, cu riscul de a da peste trecătorii care te priveau atunci cu uimire şi îşi netezeau mâneca veşmântului lung pe care ai fi strâns-o prea tare.

Nu cred că acea capcană fusese pusă acolo numai pentru mine. Putea să fie prins oricine, cu excepţia celor pe care obişnuinţa îi avertiza imediat în faţa acestui gen de tentaţii. Îndemnul era la început amabil şi curtenitor, apoi ghearele se strângeau, şi dacă nu te eliberai la vreme, poate că te-ai fi afundat la rândul tău în acea prăpastie de lânuri multicolore, te-ai fi metamorfozat şi tu în peşte-cârlig sau în peşte-vârf de lance. Presupun că mulţi dintre cei care s-au plimbat fără teamă au fost transformaţi astfel în peşti sau în copaci, după dorinţa secretă a inimii lor, înainte de a remarca trapa deschisă sub picioare.

Din fericire, negustorul ieşi din prăvălie în momentul când urma să-mi pierd controlul şi, cu un gest nonşalant, etală în faţa mea un alt covor pe care nu se vedeau decât nori albaştri, cu margini bizare, pe un cer albastru. Era anticamera paradisului mitic sau un reflex într-o baltă, dar, oricum, ceva care rămânea inofensiv şi nu stârnea nici simţurile, nici imaginaţia. Cred că

dacă aş fi stat multă vreme pe acest covor, până la urmă l-aş fi simţit mişcând ca un val, ondulându-se ca o prerie... Şi ce vise mi-ar fi adus atunci în somn? Dar nu doream asta. Am făcut semn negustorului să ducă de acolo acel cer iluzoriu şi m-am întors la grădină. Atunci, fără să spună un cuvânt, negustorul desprinse covorul galben, maroniu şi purpuriu, atârnat lângă uşă, expus tuturor trecătorilor, îl rulă şi îl duse în fundul prăvăliei. Am privit lung la cuiul de care fusese agăţat; semăna cu unul dintre peştii iazului.

Mai mult jignit de dezinvoltura negustorului decât împins de dorinţa de a revedea covorul, am pătruns în urma lui în prăvălie. Un miros de lână caldă, de usuc, de praf, de mosc mucezit îmi asaltă nările de îndată ce am intrat, înaintam bâjbâind în penumbră, împiedicându-mă de baloturi. M-am lovit de o masă şi am auzit zăngănit de pahare. Negustorul dispăruse în adâncurile magaziilor şi depozitelor. Undeva, o pasăre sărea în colivia ei şi un ceas cu apă făcea un zgomot de izvor. Rumoarea discuţiilor de pe aleile bazarului, plesnetul de limbă al conducătorului de măgari, clopoţelul negustorilor de apă se topeau în acest zgomot de izvor, ca un murmur de nedefinit. Eram epuizat de oboseală de parcă aş fi făcut un drum lung, fără îndoială pentru că febra începea deja să mă cuprindă. M-am lăsat să cad pe o grămadă de covoare rulate şi cred că am închis ochii, dar nu am adormit. Erau încă prea multe capcane în jurul meu.

Persanul se întoarse ţinând în mână o eşarfă de mătase brodată. O purta cu o oarecare solemnitate, şi gestul cu care o aruncă pe umerii mei semăna cu un omagiu, cu o consacrare. Se dădu câţiva paşi înapoi - probabil să vadă dacă eşarfa îmi venea bine -, miji ochii, zâmbi, apoi îşi strânse în pumn barba ascuţită.

Nu aveam nevoie de o eşarfă, dar îndată ce am fost atins de mătasea ei, am şi început să ard de dorinţa de a fi a mea.

Frecventasem prea puţină lume, de la sosirea mea în acest oraş, ca să fiu familiarizat cu limba lor. Chiar şi valoarea monedelor îmi punea încă probleme; când cumpăram un obiect, mă mulţumeam să scot din buzunar un pumn de monede invitându-l în tăcere pe negustor să le ia pe cele care reprezentau valoarea obiectului. Am făcut şi de data aceasta la fel, dar, spre marea mea surpriză, persanul a ales un mic ban de

bronz, şi, în plus, m-a gratificat cu un frumos salut şi cu o privire de recunoştinţă. Presupun că a acceptat această plată ridicolă pentru a nu mă umili făcându-mi un cadou, căci eşarfa valora cu siguranţă de o mie de ori mai mult.

Acest act de iniţiere odată terminat, totul s-a petrecut aşa cum se întâmplă de obicei când un cumpărător intră într-o prăvălie. Negustorul se aşeză pe vine în faţa mea. Un băiat de vreo douăzeci de ani, îmbrăcat în mătase roz, aduse ceai în ceşti preţioase. Două ajutoare au rostogolit din fundul depozitului mase grele de covoare, pe care au început să le întindă în jurul meu. Am avut impresia că farmecul era rupt, dar era altceva: se ivea un alt farmec, de o calitate mai puţin preţioasă, mai puţin insidioasă, căruia mă puteam abandona fără pericol.

Persanul mă privea cu bunăvoinţă. Anunţa uneori cu un cuvânt originea covorului, numele-i magic, vechimea, dar nu mă presa să fac o alegere, să cumpăr. Contemplarea covoarelor ce ni se aduceau părea să-i facă mai multă plăcere lui decât mie. Se întâmpla să oprească cu un gest ajutoarele, să le ceară să-i pună pe genunchi un anumit covor, căruia îi pipăia moliciunea mătăsoasă, invitându-mă şi pe mine să fac la fel, ghidându-mi uşor mâna pe suprafaţa împestriţată ce se lăsa sub degetele mele. Îi respira uneori mireasma, de parcă ar fi vrut să regăsească amintirea focului de balegă, a cămilei, a iacului, a cortului de pâslă, a ierbii tunse, a apei proaspete. O desagă dungată cu verde şi albastru păstra încă pe fundul ei un pumn de nisip cenuşiu pe care îl prefiră încet, cu voluptate. Suspină şi ochii i se închiseră, zâmbind mereu, dar zâmbetul lui avea acum ceva amar, disperat.

Covoarele adunate atingeau acum înălţimea unei mese, la nivelul ochilor noştri. Văzusem îngrămădindu-se în faţa mea prea multe ciudăţenii şi minunăţii ca să nu mă simt ameţit. Eram ostenit de parcă mă întorceam dintr-o foarte lungă călătorie, de parcă aş fi parcurs ţinuturi imense pe unde se mergea încet, cu greutate, şi eram epuizat de prea multe peisaje blânde şi violente. Îmi înnodasem eşarfa în jurul gâtului. Era decorată cu mici personaje de culoarea căpşunii şi caisei. Erau cavaleri cocoţaţi pe cai vânăt-rotaţi, hamali striviţi de saci mari, câini, capre şi măgari, soldaţi şi arcuri, călăreţi cu lănci şi stindarde. In pragul unei case, două femei asistau la plecarea escortei. Îşi agitau mânecile lungi în semn de rămas bun, iar una

dintre ele îşi întorcea capul să nu i se vadă plânsul. Cu faţa ei tristă şi mânecile mari, semăna cu o pasăre rătăcită, năpăstuită de furtună. Mai erau brodaţi şi munţi, şi stele, şi soarele care se ridica din spatele munţilor.

Copilul de casă luă ceştile goale. Ajutoarele stăteau cu braţele atârnând pe lângă corp, la oarecare distanţă de noi. Probabil că nu mai aveau covoare să-mi arate. Se adunaseră în fata mea ca nişte aluviuni milenare, ca straturile de teren ce formau platourile înalte de stâncă roşie, dincolo de fluviu. Mă jucam distrat cu un ciucure de lână. Persanul privea plopii doborâţi de vânt şi cochiliile roz ce navigau pe ape preţioase. Rumoarea bazarului scădea, se stingea. O lampă coborî, îşi zăngăni lanţurile, se aprinse, urcă iar. Grinzile pictate dansară cu reflexe de sticlă colorată.

Mă întrebam dacă, înainte de a părăsi prăvălia, n-ar fi trebuit să înapoiez negustorului eşarfa pe care o pusese pe umerii mei, aşa cum călătorul sosit la ţintă înapoiază haina grea ce i-a fost împrumutată pentru trecerea strâmtorilor şi gheţarilor. Dar negustorul păru că ghiceşte această intenţie. Se ridică, se apropie de mine, şi, afectuos, înnodă capetele eşarfei pe pieptul meu. Nu mai era doar o iniţiere, ci aproape un act de adopţiune. I-am strâns mâinile cu efuziune. Atunci mi-a sărutat umărul. Pe când corpul lui îl atingea uşor pe al meu, i-am simţit parfumul părului: un amestec de flori necunoscute. Părul lui ondulat strălucea cu scânteieri roz sub lumina lămpii. Haina-i lungă de in era netedă şi răcoroasă la pipăit. I-am sărutat şi eu umărul cu solemnitate.

Puteam să vin la prăvălie cât de des voiam. În fiecare zi dacă îmi făcea plăcere. Casa lui va fi casa mea, servitorii lui mă vor servi, bucătarii îmi vor pregăti mesele, copilul de casă va fi la dispoziţia mea. Băiatul surâse şi mă privi dintr-o parte cu timiditate.

Când am ajuns la han, cele două covoare pe care le văzusem la început se aflau acum în camera mea. Unul lângă celălalt, cerul şi grădina. Era ora când tăcerea umplea chiliile pelerinilor, ora celei mai înalte meditaţii, a exaltării pe crestele de gheaţă, a avântării în zbor pe aripile păsărilor mari. Unul dintre covoare - cel cu nori albaştri tiviti de vânt - mă invita la aventuri aeriene, celălalt mă atrăgea spre secretele naturii abstracte. În această cameră banală, aproape lipsită de mobilă, ele introduceau o

frumuseţe primejdioasă şi un spirit de fugă. Şi nu eram capabil, asemenea pioşiior mei vecini, să scap de ele prin rugăciuni şi contemplaţie. O rogojină simplă, un zid gol le era de ajuns pentru a săvârşi cele mai vaste plutiri ale sufletului. Nu aveau nevoie, ca mine, de peisaje iluzorii descoperite pe un zid de pe care cădea tencuiala, nici de un covor de lână. Aplecaţi peste abisul fiinţei lor interioare, îşi desfăşurau acele aripi care le permiteau să coboare până la adâncul hăului şi apoi să urce până la umerii îngerilor, până la genunchii zeilor. Cei care îşi aprinseseră lămpile, zăreau în jurul flăcării agitate mari halouri verzi şi albastre, strălucind ca nişte stele ciopârţite în fâşii lungi, decupate în unde sinuoase. Lângă ceilalţi ardea o altă flacără, palidă, cu un miez roz în centrul unui fum cenuşiu, acea flacără care lua uneori forma unei feţe sau a unei muzici.

Iar eu, căutând cu degetele cărările frânte printre straturile ascuţite, regăseam drumul lentelor migraţiuni în cerc printr-o grădină închisă, ascultam în mine însumi trosnetul metamorfozelor. Chiar mi s-a părut că devenisem atât de mic încât covorul deschidea în jurul meu perspective fără sfârşit, şi că alei largi se întretăiau, închizând neliniştea unui minuscul vagabond, prizonier încă al viselor şi dorinţelor sale.

CAPITOLUL V

- ... Când e lună plină, aceşti oameni, înveşmântaţi în haine lungi, roşii şi negre, care îi pun la adăpost de lumina nemiloasă, urcă pe cea mai înaltă terasă. Turnul e foarte înalt, domină tot oraşul, unde nu se găsesc decât case mici şi joase, aproape turtite de pământ. Cei care locuiesc în aceste case sunt trişti şi palizi ca nişte troglodiţi. În jurul oraşului se înalţă faleze de pământ albăstrui, rotunjite ca nişte maxilare. Marele fluviu e culcat în cerc, în câmpie, asemenea unui dragon adormit. Strânge orăşelul între labe, îl presează de scobitura pântecelui său.

Cu amândouă mâinile, povestitorul strânsese tot ce vedea din oraş în jurul lui şi, formând un bulgăre, îl lipea de piept.

- Aşa face dragonul.

Ascultătorii suspinară, atenţi şi neliniştiţi. Un copac mare, plin de flori albe cu miros ameţitor, îl adăpostea la umbra lui pe

omul care vorbea. Acesta avea o faţă brună şi un păr cenuşiu, răsfrânt în şuviţe zbârlite. Din când în când, îşi ştergea cu capătul eşarfei saliva spumoasă care îi venea în gură. Uneori i se mai întâmpla să mişte buzele în tăcere, aşa cum fac muţii. Atunci, fiecare încorda auzul pândind vorbele surprinzătoare, dar nu se auzea nimic, până în clipa când, după o ciudată gâlgâială a gâtului, vocea sa răsuna din nou, ascuţită, neplăcută, enervând şi captivând, astfel încât nu puteai să nu asculţi şi sfârşitul istorisirii. Mâinile omului te reţineau şi ele prin tot felul de gesturi curioase, de neînţeles uneori; dar când, nereuşind să găsească cuvântul ce denumea un obiect, povestitorul îl modela în spaţiu cu degetele lui agile, obiectul se afla deodată acolo, greu şi compact, şi prezenţa lui concretă devenea aproape insuportabilă prin apăsătoarea emfază a afirmării lui.

Era momentul înserării, când ziua şi noaptea se întâlnesc şi se contemplă o clipă, înainte de a se arunca una asupra alteia ca să se sfâşie. Povestitorul prefera acest moment pentru că atunci imaginaţia omului e lipsită de rezistenţă şi primeşte cu plăcere formele care vin spre ea. În sfârşit, istorisirea devine din ce în ce mai patetică odată cu înstăpânirea nopţii, iar în obscuritatea totală se săvârşesc crimele cele mai înspăimântătoare şi cele mai mari sacrificii.

- ... Planuri înclinate, foarte abrupte şi greu de urcat, suie de-a lungul celor patru feţe ale turnului, până la terasa cea mare, unde cerul stă culcat asemenea unui leu adormit. Preoţii poartă în mâini vase de bronz în formă de mamele sau de viscere omeneşti, pline cu un vin roz foarte limpede. Urcă fără să scoată o vorbă, fără să li se audă paşii. Nici o muzică nu-i însoţeşte. Doar uneori, se aude frecarea tălpi lor de pâslă pe marmura de culoare deschisă a scării. Vedeţi, din loc în loc animale de marmură albă decorează această scară. Sunt animale pe care le cunoaşteţi dar şi animale pe care nici un om nu le-a văzut vreodată. Sunt plasate la întâmplare (aţi crede că la întâmplare, dar e un fel de simetrie în această dezordine şi nu puteţi să o înţelegeţi). Le învăluie o lumină, o lumină ce emană din inima lor profundă, sau care nu e poate decât reflexul lunii. Nu ştiu, cine ar putea să spună?

Ascultătorii aşteptau o revelaţie care nu veni. Povestitorul îşi şterse gura şi fruntea, făcu o strâmbătură, miji ochii, îşi mişcă limba în gură.

- Îl cheamă Barduk, zise persanul care era aşezat lângă mine.

Mă lua adesea cu el, la apusul soarelui, să ascult povestitorii care se instalau dincolo de porţi şi atrăgeau la ei pe cei curioşi să asculte istorii extraordinare. Era cel mai bun mijloc să mă familiarizez cu limbajul ţinutului, îmi spusese persanul, şi chiar el, care era străin, învăţase multe de la povestitori când se stabilise în acest oraş. De atunci, cu toate că trecuse multă vreme, păstrase obiceiul să se amestece printre ascultătorii populari, şi de fiecare dată, mărturisea el, îi făcea mare plăcere. În sfârşit, Barduk era povestitorul lui preferat.

Multe erau cuvintele cărora nu le înţelegeam sensul şi, probabil, frumuseţea lirică a povestirii îmi scăpa, ca şi aluziile subtile, dar, redusă chiar la conturul cel mai brut, ea purta un puternic interes. Barduk avea un fel de a te convinge de realitatea celor mai neverosimile aventuri care mă uimea şi mă fermeca. Mai târziu, după ce m-am împrietenit cu el, am înţeles că această putere de convingere provenea din bogăţia spiritului şi generozitatea inimii lui. Pentru Barduk, o poveste nu era o ţesătură mai mult sau mai puţin împestriţată, ci o mare aventură la care participa întreaga fiinţă. Niciodată nu istorisea aceeaşi povestire, iar ascultătorii simţeau o senzaţie de angoasă văzând ivindu-se imagini care, abia create, se şi mistuiau. Nu le scria după aceea; le uita imediat ce le povestea, aşa că erau iremediabil pierdute. Câţiva ascultători, cu memorie bună, încercau să şi le amintească, dar, când le povesteau şi ei prietenilor, aceştia nu le recunoşteau şi îi luau peste picior. „Nu-i deloc asta, ziceau ei, dând din cap, nu-i deloc asta." Totuşi cuvintele erau aceleaşi, imitatorii lui Barduk excelau în reproducerea gesturilor sale, dar istoria pe care încercau s-o reînvie astfel rămânea moartă, şi Barduk el însuşi o renega, o respingea cu dispreţ.

Barduk a jucat un mare rol în viaţa mea în vremea aceea. Îi datorez mult, mult mai mult decât faptul de a fi cunoscut mai bine limbajul acestui ţinut. Poveştile lui erau pentru persan aproape ceea ce covoarele acestuia erau pentru mine. Povestitorul se împrietenise cu noi şi, când ne vedea venind, ne făcea semn să ne aşezăm lângă el. Noi refuzând, preferând să

ne pierdem prin mulţimea de meşteşugari, mici negustori şi leneşi care formaseră cercul în jurul copacului. Ni se părea că povestirea ajungea la noi mai caldă şi mai vie dacă o ascultam amestecaţi cu gloata anonimă şi vulgară.

Înainte de începerea povestirii era totdeauna un mare moment de încordare, plin de uluială şi aproape de anxietate. Asculătorii se încruntau şi încordau auzul de parcă ar fi vrut să prindă o introducere neexprimată. În acest timp, Barduk se juca cu pietricelele lui pe care le sălta dintr-o mână în alta. Momentul când arunca pietricelele în aer, de parcă ar fi dat semnalul de zbor unui stol mare de păsări, anunţa că povestirea era pe cale să înceapă şi fiecare se concentra să nu piardă nimic din primele cuvinte ce conţineau de obicei cheia şi cifrul întregii istorisiri. De aceea Barduk arunca priviri de mânie şi dispreţ spre cei care întârziau, deoarece era foarte posibil ca aceştia să nu înţeleagă povestea sau să o interpreteze într-un fel absurd şi capricios. Dacă ni se întâmpla şi nouă să pierdem prima frază, nu eram scutiţi de iritarea şi dispreţul lui, în ciuda gestului amical de scuză cu care persanul încerca să-şi facă iertată venirea târzie. Ca să ne pedepsească, nu privea o singură dată spre noi în timpul povestirii, iar când termina, trebuia să ne păzim să-l felicităm pentru improvizaţia lui.

- ... Când preoţii ajung în vârful turnului, se aşază în cerc în jurul unei găuri negre, care e deschizătura unui puţ. În fundul acestui puţ se zăreşte o luminiţă galbenă în mişcare. Preoţii coboară apoi în acest puţ, punând piciorul cu mare grijă pe pietrele ieşite în afară care formează treptele unei scări. Vasele lor de bronz sunt acum pline cu un lichid lunar alb ca laptele. Căci în vârful turnului au golit vinul adus în recipiente de marmură cenuşie şi, în schimb, au primit de la cer acest lichid alb. Cerul are nevoie de vinul lor pentru a hrăni stelele, care ar pieri dacă oamenii nu le-ar hrăni. Ar deveni nişte găuri negre în cer şi ar cădea din ele metale stinse. Puţul în care preoţii au dispărut unul câte unul coboară foarte adânc în pământ, mult sub nivelul solului, şi se deschide în câteva galerii subterane, unde oamenii nu îndrăznesc să se aventureze. Rămân strânşi în sala centrală, aflată imediat sub deschizătura puţului. Aceşti oameni cred că pământul ar muri dacă nu i-ar aduce această ofrandă de lapte de lună, pe care cerul le-o dă în schimbul vinului lor. Laptele de lună e turnat într-un vas pântecos de

bronz, purtat în spate de patru dragoni. Laptele curge în corpul dragonilor, prelingându-se printr-o tăietură îngustă făcută în gura lor, şi pică în pământ picătură cu picătură. Liniştea e atât de adâncă, încât se aude picuratul laptelui şi zgomotul cu care îl suge pământul. În acest timp, oraşul doarme, şi mulţimea celor adormiţi, cufundaţi în vise vesele sau apăsătoare, nu ştie că datorită strădaniei acestor preoţi universul continuă să trăiască. Căci lumea subpământeană nu e decât un animal cu mii de încolăcituri, ce se ondulează, respiră şi gâfâie. Cuva de bronz este aşezată exact pe locul unde se găseşte inima lui. Dacă oamenii uită să-i dea de băut din acest lapte, care cade din cer în picături rare şi minuscule, animalul se agită brusc şi cataclismele distrug oraşele, crapă munţii ca pe nişte rodii şi scufundă navele avântate departe pe mare. Cei ce adună lapte - sunt numiţi cei ce ospătează cerul - se supun unor purificări foarte severe. Sunt obligaţi să păstreze tăcerea cât durează luna plină. Vinul pe care îl oferă cerului e, în realitate, un vin vulgar, plăcut, dar fără valoare şi întru totul asemănător cu cel băut de populaţia oraşului.

Barduk are obiceiul să-şi întrerupă povestirea la anumite intervale, cu să răsufle şi să se odihnească. Permite atunci ascultătorilor să-i pună întrebări, fără să le răspundă totdeauna. Dacă nu ştie răspunsul, se mulţumeşte să dea din cap precum un cal pe care îl supără muştele şi reia cursul povestirii. Altfel, înainte de a răspunde, se concentrează câteva secunde, cu ochii în jos, jucându-se cu pietricelele, sau ridică capul şi citeşte enigmele înscrise pe frunzele copacului. E suficient uneori să cadă o frunză, pe care o culege şi o examinează cu mare curiozitate, şi o întreagă istorie este deviată, modificându-i-se complet concluzia. Crăpăturile din scoarţa copacului sau nervurile aproape imperceptibile ale petalelor de floare îi stimulează în felul lor inspiraţia şi îl călăuzesc în dezvoltarea povestirii. Tot aşa cum semnele pe care le trasează cu vârful degetului în praf îi servesc ca puncte de reper. În timp ce vorbeşte, desenează repede figuri, peisaje, forme necunoscute, litere, imagini cereşti, pământeşti şi infernale.

Un bărbat bătrân, ce ascultase cu multă atenţie povestirea în ziua aceea, profită de această pauză în care Barduk desena şi îl întrebă ce s-ar întâmpla dacă unul dintre preoţi ar bea lapte de lună.

- Ar dobândi o clarviziune cumplită, răspunse povestitorul. Ar putea să vadă prin ziduri, ar fi în stare să treacă el însuşi prin ele şi prin stânci. Lumea subpământeană l-ar atrage irezistibil. Ar coborî acolo, intrând în morminte şi în curând s-ar pierde în măruntaiele animalului-pământ. Şi tot aşa se întâmplă şi cu cei care primesc din neatenţie o picătură de lapte de lună pe faţă. Devin orbi pentru lumea oamenilor, ochii li se acoperă, ca şi gura, de o crustă calcaroasă, şi ajung indiferenţi faţă de evenimentele pământului, drept pedeapsă pentru că acum au căpătat priceperea lucrurilor subpământene.

Nu-mi amintesc ce a mai povestit apoi Barduk. Pe măsură ce noaptea devenea şi mai profundă, istoria devenea mai complicată, mai sumbră şi năpădită de labirinturi încâlcite, ca organele secrete ale animalului-pământ despre care vorbea. Povestirea lui s-a oprit brusc, la mijlocul unei fraze. Toţi ascultătorii au simţit, în acelaşi timp cu mine, un şoc înăbuşit, precum acela provocat de o cădere neprevăzută. Simţeam şi o senzaţie ciudată de rătăcire. Tot ce ne arătase întruchipa reliefuri dure, mase proeminente. Imaginile erau în faţa mea, tăiate în piatră sau în metale mate. Le smulsese din el însuşi, aşa cum un om îşi scoate de la piept tot ce are mai preţios sau mai crud. Persanul însuşi lăsase capul în jos ascultându-l; zâmbetul lui obişnuit, care era în acelaşi timp ironic şi binevoitor, părăsise acea faţă devenită deodată gravă şi palidă.

Barduk a pus palmele peste ochi şi am înţeles că nu va mai povesti nimic în seara aceea. Cercul ascultătorilor s-a spart după un lung murmur de elogiu şi de recunoştinţă. Fiecare a plecat în tăcere, de parcă ar fi dus cu el un secret apăsător. Din fericire, în acea seară nu era lună; n-am fi putut să-i suportăm strălucirea. Noaptea era netedă şi mată ca un cearceaf negru, plată şi agăţată de cele patru colţuri ale lumii. Barduk a adormit sub copac, acoperit cu haina lui de culoarea ametistului. Peste el cădeau flori albe, mirositoare, desprinse de vânt, şi polenul aurit i se prefira prin vise.

CAPITOLUL VI

Mâna ce se plimba nehotărâtă deasupra platoului cu bijuterii avea o palmă largă şi degete foarte lungi. În acea palmă

recunoşteai câmpii, fluvii cu numeroşi afluenţi, văi săpate de vechi torente. Când orfevrul aşeză pe ea o piatră preţioasă, ca să o poată vedea mai de aproape, această piatră semăna cu un aerolit căzut în mijlocul deşertului. În contrast cu palma senzuală, cărnoasă, terestră şi aspră, degetele păreau extraordinar de fine, dotate cu acel dublu văz pe care îl au antenele la insecte, având o sensibilitate personală, aproape independentă de cea a corpului. Era un spectacol fascinant să le vezi circulând uşor printre bijuterii. Arătătorul îndepărta mai întâi obiectele de mai mică valoare, cele din aur greu, pietrele opace. Apoi, când contrastul cu o cizelură rafinată sau cu o faţetă ascuţită îl oprea, degetul mare se apropia domol, palpa cu clarviziunea tactilă a orbilor, recunoştea formele, materia, cele două degete se puneau de acord şi, printr-un consimţământ unanim, izolau în chip delicat lucrul pe care îl observaseră. Orfevrul făcea în acel moment un gest plin de solemnitate tandră şi delicată; ai fi zis că nimic nu mai exista pentru el decât acel mic obiect, că toată dragostea lui se concentra în el şi sporea cu un puternic val de simpatie umană frumuseţea inertă a unui metal sau a unui cristal.

În vitrina magazinului său, din colţul primei străduţe a Bazarului Giuvaergiilor, nu se găseau decât pietre preţioase brute, încă strânse în materia originară a metamorfozelor, şi asta mă atrăsese. Confraţii lui îşi expuneau cele mai frumoase diamante sau capodoperele măiestriei lor, tot ce reţine cu uşurinţă atenţia poporului. De aceea aveau totdeauna o mare îmbulzeală în faţa prăvăliilor, în vreme ce aceasta, cea a lui Kalkeidos, era aproape dispreţuită de trecători. Cei care se opreau aici erau negustori extrem de bogaţi, conduşi de paraziţi cultivaţi, sau oameni îmbrăcaţi simplu, a căror privire nobilă şi distantă atingea în treacăt vitrinele, şi care nu ieşeau din detaşarea lor decât ca să remarce o piatră rară pe care vulgul o lăsa să treacă neobservată, un obiect de o frumuseţe secretă, interioară, excesivă, care fusese pusă la o parte, pe o poliţă prea sus sau prea jos, pentru ca numai cel căruia îi era destinată să o zărească în trecere.

Un ou de piatră, spart în două şi umplut cu rubine, o baghetă de acvamarin încastrată într-un bloc de rocă cenuşie, un diamant mare învelit încă de argilă albăstruie, câteva safire în ganga lor, totul era aruncat la întâmplare pe o simplă scândură.

Cel ce se plimba indiferent, se putea întreba cine era negustorul atât de absurd care să pună la vedere astfel de pietricele. Dar, după poziţia soarelui, ale cărui raze cădeau prin tavanul de rogojini şi stuf, un fulger albastru ţâşnea dintr-o falie a pietrei, o săgeată de lumină scobea roca şi trăda prezenţa focului subteran.

- E bine să iei contact cu pietrele preţioase văzând locul pe care îl ocupau în ţesătura umilă a pământului, mi-a spus într-o zi orfevrul, când am devenit destul de familiar cu el ca să-l întreb despre ciudăţeniile din prăvălia lui. Cei care nu cunosc berilul decât tăiat nobil, cu mii de faţete sclipitoare, uită că s-a născut ca o genială izbucnire de lumină într-o existenţă obscură. E la îndemâna oricui să înţeleagă şi să aprecieze frumuseţea unei pietre preţioase, când o crede împodobită cu toată arta giuvaergiului, dar le iubeşte cu adevărat şi pătrunde până la inima lor numai acela care a scobit mai întâi mineralul şi ganga şi a extras, cu spiritul, din acel noroi întărit, o picătură de foc esenţial.

M-a invitat atunci să mă aşez lângă el, într-un colţ al prăvăliei, de unde îi puteam vedea comod trecând pe cei ce se plimbau pe străduţa bazarului. Majoritatea nu arunca nici o privire spre vitrină: dacă o făceau din neatenţie, întorceau îndată capul cu indiferenţă; unii chiar făceau o strâmbătură de dispreţ şi se repezeau la vecinul care etala veselă de aur, brăţări mari de granate şi coliere grele. Unul singur se opri în ziua aceea, un om ce purta un veşmânt modest, aproape sărac, care se lăsa împins de conducătorii de măgari şi de negustorii de apă fără să le remarce bruftuluielile şi înjurăturile. Parcurgea cu un zâmbet discret tot ce era expus - avea mâinile ascunse sub haină, dar se simţea că ochii lui pun stăpânire pe lucruri. Ajuns în faţa acestei prăvălii se opri, îşi desfăcu veşmântul care ascundea o haină lungă, peticită şi plină de praf, îşi eliberă mâinile, îşi mângâie tâmplele, ceafa şi barba şi scoase un suspin adânc de mulţumire.

Am crezut că aud pietrele preţioase răspunzând la şocul privirii lui. Le cerceta cu atâta dragoste, încât mi se părea că văd ganga dezlipindu-se ca o floare. Pietricelele preţioase începeau să sclipească, să strălucească, nu cu acel fast orgolios pe care îl au uneori când împodobesc o femeie foarte frumoasă, ci domol, intens, misterios, de parcă ar fi vrut să răspundă cu

toată lumina lor tandreţii cu care erau privite. Acest sublim şi luminos răspuns nu există decât în dragoste, şi cred că pietrele preţioase îl iubeau cu adevărat în acel moment pe bărbatul ce le privea. Atunci orfevrul se ridică din fundul prăvăliei, îi făcu semn să intre, şi el intră aşa cum intrasem şi eu.

Căci fusesem şi eu prins de ciudăţenia acestor lucruri, captivat de frumuseţea lor. Totuşi nu în bazarul giuvaergiilor mă plimbam cu cea mai mare plăcere. Preferam aleile destinate ţesăturilor, vaselor de pământ, armelor, mirodeniilor. Accesul la obiecte e acolo mai liber; le poţi atinge în tăcere: nici un geam nu le izolează, nici un grilaj nu le apără. Dacă îmi trecea prin minte să iau un vas de pământ şi să-l duc cu mine, o puteam face, în timp ce, la orfevri, un colier de perle sau o brăţară de jad erau protejate de capcane îndemânatice; deşi păreau că sunt la îndemână, adevărul era că rămâneau inaccesibile şi aceste artificii mă enervau.

În faţa pietrelor brute expuse simţeam o plăcere de o calitate foarte rară şi foarte profundă, pe care nici cele mai frumoase bijuterii din lume nu mi-o pricinuiseră vreodată. Va stârni mirare poate dacă voi spune că toate minunăţiile pe care orfevrul mi le-a arătat, în interiorul prăvăliei lui, în acea zi şi în zilele următoare, nu mai aveau pentru mine graţia miraculoasă a unui smarald cuibărit într-un pumn de noroi brun. Şi privirea mea distrată a întâlnit chiar acel smarald care pătrunsese în mine violent, ca un cuţit.

Nu-l râvneam sau, mai bine spus, îl doream nu ca să mă împodobesc cu el. Ci doar fiindcă presimţeam că destinul meu şi al acestei pietre erau unite printr-o legătură inextricabilă, că eram necesari unul altuia şi că o armonie deosebită se năştea din întâlnirea noastră. Am examinat cu atenţie şi celelalte pietre preţioase, dar la aceasta reveneam mereu, nu pentru că mărimea şi strălucirea ei o făceau unică, ci fiindcă piatra aceea era în acord cu mişcările esenţiale ale spiritului şi inimii mele. Era acea flacără din focul pământului pe care propriul meu foc trebuia să o întâlnească şi să o aleagă ca să ardă în strălucirea ei cea mai vastă. Ceva în mine îmi spunea că nu aş putea să mai trăiesc dacă îmi era luată această piatră.

În acel moment, o mână surprinzătoare, a cărei palmă era largă ca o câmpie, iar degetele-i subţiri semănau cu tijele de floare, a intrat în vitrină, a atins uşor rubinele şi diamantele, a

deplasat un ou de safir şi a atins smaraldul. Cred că inima mea a încetat să mai bată. Degetele s-au închis în jurul pietrei care a dispărut în palmă şi mâna s-a retras. Toate celelalte pietre preţioase erau încă la dispoziţia mea, dar, în locul aceleia, nu mai era decât o gaură neagră, o prăpastie întunecată. Însă un moment mai târziu, în locul smaraldului se arătase o faţă de un alb mat, cu trăsături nobile şi regulate, o gură mică, de un roşu viu, cu sprâncene foarte negre. Pleoapele, pe jumătate închise, parcă surâdeau. Buzele i se mişcau sub mustaţa deasă; am ghicit invitaţia şi am intrat în prăvălie.

Smaraldul brut era pus pe o măsuţă, chiar pe lemn. L-am văzut de cum am intrat, şi am avut un elan de bucurie, dar orfevrul m-a prins de mână şi m-a îndrumat în altă direcţie. Trebuia să contemplu tot ce avea, ca să verific dacă ataşamentul meu pentru această piatră era adevărat. M-am lăsat condus în faţa unor cufere deschise, şi plimbarea noastră a început.

Mai întâi a fost un culoar îngust şi întunecat ca un puţ de mină, care se lărgea deschizându-se într-o încăpere plină cu dulapuri de lemn de santal, al cărui parfum te ducea cu gândul la o pădure pietrificată. Orfevrul a aprins o lampă mică şi a deschis primul dulap.

Când am ieşit din prăvălie, soarele apusese deja. Ceilalţi orfevri îşi ferecaseră uşile şi obloniseră vitrinele. Bazarul pustiu te purta cu gândul la o alee de morminte. Urme de nenumărate picioare rămăseseră imprimate în praf, câini jigăriţi se dondăneau pe grămezi de gunoaie. Dintr-o sticlă răsturnată curgea un vin negru, picătură cu picătură. Grilajele tavanului opreau lumina stelelor şi nu mă puteam ghida decât după cea a felinarelor agăţate la răspântia străduţelor, asemenea unor repere aşezate în locurile periculoase ale acestui labirint negru. Orfevrul se despărţise de mine pe pragul magazinului său şi mă lăsase singur în mijlocul acelei îngrămădiri de prăvălii defuncte.

Am strâns în mâini inelul pe care mi-l dăduse şi am început să alerg orbeşte, drept în faţa mea.

- Acest smarald nu-ţi este destinat, îmi zisese el cu un ton de compasiune, când mă readusese în faţa giuvaerului, după vizitarea tuturor dulapurilor. Nu-ţi închide sufletul într-o piatră care trebuie să mai aştepte încă vizita unei fiinţe alese. Dacă ţi-aş da voie s-o iei astăzi, l-aş frustra pe omul pentru care e vital

să o aibă. Nu confunda dorinţa cu pasiunea, nici pasiunea cu necesitatea. Vei înţelege într-o zi ce înseamnă acest cuvânt.

Şi scosese din ultimul dulap o tavă cu inele. Toate erau foarte frumoase şi de o nobilă originalitate.

- Alege, zise el.

Nu eram în stare să aleg şi am recunoscut acest lucru. Atunci el zâmbi şi mărturisi că oferta lui fusese o capcană. O alegere rapidă, inspirată de măreţia sau valoarea mare a unei bijuterii, trădează pe oamenii cu aspiraţii vulgare. Voia să-mi dea un inel, dar numai pe acela care îmi era destinat: nu altul. Dacă aş fi ales încrezându-mă în hazard sau condus de spiritul profitului, ar fi cerut pe acel inel un preţ excesiv, pe care nu-l puteam plăti, m-ar fi însoţit până la uşa prăvăliei şi n-aş mai fi intrat acolo niciodată. Dimpotrivă, dacă aşteptam, pentru alegerea inelului, să se stabilească „contactul" între mine şi obiect, mi l-ar fi dăruit solemn pe cel pe care l-aş fi ales, mi-ar fi dăruit prietenia şi intimitatea viitoare cu toate lucrurile splendide ce se aflau în magazinul lui.

Era un inel foarte simplu: un cerc subţire de aur purtând o agată şlefuită. Vinele albe brăzdau carnea roşie a pietrei şi formau cutele veşmântului lung purtat de un personaj ce se înălţa în altorelief. Haina lungă, care îi ascundea tot corpul, se evaza pe sol. Mânecile erau şi ele ample Şi larg cutate. Personajul ducea degetul arătător al mâinii drepte în faţa gurii, de parcă recomanda tăcere, iar mâna stângă lăsată în jos, arăta ceva asemănător cu o stea de mare căzută la picioarele lui. Putea să fie un astru desprins din cer, ca şi un ciudat animal marin. Nu cunoşteam semnificaţia acestei scene şi mesajul ce-l conţinea pentru mine sau pentru oricare altul, dar mă frapa expresia feţei. Zâmbetul lui calm liniştea şi avertiza în acelaşi timp. Mâna lăsată în jos era plină de milă; cealaltă, maiestuoasă şi prudentă.

L-am întrebat din privire pe orfevru sensul acestei alegorii, dar închisese ochii şi îşi mângâiase barba fără să răspundă.

- Ia-l, zisese el domol. Priveşte-l. Ascultă. Aşteaptă. Toate lucrurile devin limpezi la ceasul hărăzit limpezirii.

Şi apoi, ca să şteargă gravitatea cu care pronunţase fără voia lui aceste cuvinte, adăugase:

- Acum s-a făcut noapte. Formele sunt pline de erori şi de capcane. Întoarce-te acasă. Vei reveni aici cât de des îţi va

plăcea. Există în această casă suflete în armonie cu al tău, care au multe de primit de la tine şi multe să-ţi dea, oricât de puţin ai dori-o.

CAPITOLUL VII

Animalul-pământ îşi mişca greu măruntaiele. Un noroi galben cădea din cer. Aerul era plin de mirosuri groaznice şi tremurături lungi scuturau solul, deschizând falii largi unde clocotea un lichid negru.

Mă culcasem pe podeaua camerei mele. Tobe sălbatice îmi băteau în tâmple şi în inimă. Mă trezisem dârdâind de febră la acea oră foarte târzie din noapte, când lucrurile se măresc extraordinar şi capătă în spaţiu o importanţă nemăsurată. Eram încă conştient de existenţa mea şi de locul unde mă aflam. Recunoşteam încă covorul-cer şi covorul-grădină. Îmi aminteam chiar de visul întrerupt brusc şi alungat de asaltul febrei. Apoi un puhoi de lucruri violente se rostogoliseră peste mine, pământul se deschisese ca un copac lovit de trăznet, praful şi cenuşa şiroiau.

O fredonare grăbită zumzăia în han. Pelerinii se pregăteau pentru sărbătoarea de a doua zi, călugării agitau clopoţei, hârâitori, gonguri. Magicienii conversau cu îngerii şi demonii. Şi febra, strângând toate zgomotele dispersate în noapte, le amesteca într-o fanfară sălbatică ce răsuna în jurul corpului meu uitat.

Am strigat şi am gemut, dar tumultul rugăciunilor şi descântecelor îmi înăbuşea chemările. Prin faţa uşii mele trecea uneori un bonz, arunca o privire în acea obscuritate dureroasă şi se îndepărta semeţ şi impunător în egoismul lui. În noaptea aceea de conversaţii cu zeii nu era loc pentru un om care suferea.

Am sperat că voi găsi oarecare consolare culcându-mă pe covorul-grădină, dar cărările, în unghiuri şi serpentine, se înnodau într-un meandru indescifrabil. Copacii nu mai aveau decât spini şi ramuri moarte. Cactuşi viperini puneau stăpânire pe straturi, alungând florile blânde, plantele benefice. Zbârlit de ascuţişuri şi de spini, covorul semăna cu acele scânduri cu cuie pe care se culcau asceţi aroganţi, cenuşii şi uscaţi ca nişte vechi

jurăminte, orgolioşi din pricina ghearelor de animal şi a devoţiunii lor sălbatice. Era mai cu seamă unul care trăia de câţiva ani stând turceşte pe lame de pumnal la intrarea bazarului. Corpul lui de gresie şi piele, murdar de praf, mânjit de vopsea roşie şi de excrement, nu mai era decât un vestigiu de sacrificiu şi mândrie. Privea trecătorii cu maiestatea unui rege şi cruzimea unei fiare. Suferinţa îl ridica între cer şi pământ, până la acel tron invizibil unde stătea, aruncând de acolo de sus asupra oamenilor mediocri şi asupra propriului trup, o privire de dispreţuitoare compasiune.

Pe vremea când cerşeam, îmi ordonase într-o zi să împărţim castronaşul lui cu pomană, pe care credincioşii caritabili veneau să-l umple în fiecare dimineaţă. Accepta ofrandele ca să nu-i întristeze pe binefăcătorii lui, dar nu se atingea de nimic. Îmi era foarte foame şi hrana aceea era apetisantă. Ideea de a mă atinge de castronaş mă făcea totuşi să mă înfior. Dacă nu m-ar fi ameninţat că mă va blestema, cred că aş fi avut curajul să refuz şi să fug, dar ochii lui aurii aveau o strălucire atât de apăsătoare, încât a trebuit să mă aşez lângă el şi să mănânc. Tot timpul acestei mese (şi înghiţeam îmbucăturile fără să întârzii cu mestecatul, pentru a se sfârşi mai repede), ochii i-au rămas fixaţi asupra mea, urmărind fiecare cocoloş de orez care îmi intra în gură. Ai fi zis că voia să devină hrană şi să pătrundă în mine. Când văzu castronaşul gol, întoarse capul, şi m-am simţit de parcă mâinile ce mă strângeau mă lăsaseră să scap. Eram ameţit, fără forţă şi frânt de oboseală. M-am ridicat împleticindu-mă şi, fără să-i mulţumesc, m-am îndepărtat cu un pas greu, până sub poarta umbroasă, unde am adormi; până la apusul soarelui.

Mai târziu, când am avut ceva bani, după ce schimbasem monedele, am vrut să-i restitui ce-mi dăduse, şi i-am adus alimente savuroase într-un castronaş nou de cupru. Mi-a aruncat o privire mânioasă şi zeflemitoare, apoi a comandat unui trecător să ia de jos castronaşul şi să-l arunce pe un maldăr de gunoaie. Avea vocea tristă, iar părul, de culoarea pământului, era încâlcit ca nişte sfori. Unghiile de la mâna stângă, al cărei pumn îl ţinea închis de mai mulţi ani, treceau prin carne în nişte brazde de puroi uscat şi sânge coagulat.

Ascetul şi-a făcut din nou apariţia în acele zile de febră. Mi se părea că se aşezase în uşa camerei mele. Îi auzeam vocea aspră

şi înăbuşită. Nu venise să mă consoleze; abia dacă era vorba de transmiterea unui orgoliu de neînvins, a unei uri prost ascunse sub masca milei. Nu aveam forţa să-l alung. Intrase la mine, în mine. Apăsa pe umerii mei ca Bătrânul Mărilor.

Ca să respect obiceiul călugărilor şi pelerinilor, care îşi lăsau uşile de la camere deschise, pentru ca spiritul să poate să vină să-i viziteze oricând, nici eu nu-mi închideam uşa. Nu că aş fi aşteptat trecerea zeilor şi a geniilor: ştiam că nu ar intra la mine atâta vreme cât pioasele personaje care umpleau casa le chemau lovindu-şi tamburinele şi îşi îngânau cu glas ascuţit invocaţiile. În primele zile, am simţit oarecare jenă să mă expun astfel curiozităţii trecătorilor, dar am constatat repede că nimeni nu-mi acorda atenţie. Şi nici eu nu am mai fost interesat de ce se petrecea în chiliile vecinilor mei, chiar când îi auzeam stând de vorbă cu jumătate de glas cu persoane invizibile, sau când zăream pe stâlpii galeriei reflexul focurilor celeste ce ardeau în adâncul alcovurilor lor.

Animale obişnuite profitau de această uşă deschisă şi intrau la mine. Găseam câteodată pisici culcate în iazul cu peşti-cârlig sau încolăcite printre norii franjuraţi cu alb. Într-o zi, un şarpe a intrat ca o lovitură de bici, a alunecat până la picioarele mele cu capul la înălţimea capului meu, cu ochii ficşi în ai mei. Era verde şi maroniu, cu frumoase desene castaniu-aurii. Suplu şi calm ca o dansatoare, s-a balansat o clipă în faţa mea, legănându-şi capul aşa cum legeni în mână o piatră înainte de a o arunca, apoi s-a răzgândii: brusc şi, în loc să mă lovească, s-a încolăcit liniştit pe covor. Ochii i s-au închis şi a adormit. Dar gâtul îi bătea, iar inelele strânse îi rămâneau pregătite pentru detenta bruscă şi pentru săritură. L-am privit un moment, apoi am ieşit şi am rămas afară întreaga zi. Când m-am întors seara, dispăruse. Nu l-am mai revăzut până la acest acces de febră, care l-a instalat în camera mea, atent şi ameninţător. Ascetul şi şarpele stăteau aşezaţi de o parte şi de alta a uşii mele. Poate că de aceea nu îndrăznea nimeni să intre la mine.

*

*   *

Nu ştiu câtă vreme am rămas cufundat în această toropeală; cred că mai multe zile. Nu-mi mai era foame, iar setea, după ce mă făcuse să sufăr cumplit, se calmase, arzând scăzut ca focul sub cenuşă. În galerie, călugării şi pelerinii au defilat în

procesiune vreme de mai multe zile. Veşmintele lungi, galbene şi roşii, treceau prin faţa uşii mele. Mâinile slabe loveau gongurile. Un flaut - aidoma unui fruct amar - îşi rărea strigătele. Zi şi noapte, la lumina torţelor şi în bătaia soarelui, procesiunea se învârtea în jurul galeriei; jos, în curte, animalele neliniştite mugeau, înspăimântate de această pietate vehementă.

Mi-am pierdut cunoştinţa de mai multe ori. Delirul sosea atunci din adâncurile orizontului, purtându-l pe creasta valurilor lui pe ascet, pe şarpe şi pe animalul-pământ care, în povestirea lui Barduk, se hrăneşte cu lapte de lună. Toate acestea, amestecate, se rostogoleau peste mine, mă striveau şi mă călcau în picioare. Mă agăţăm de eşarfa dată de persan, de parcă ea m-ar fi putut ajuta să ies din genuni, dar, de fiecare dată, frânghia se rupea în mâinile mele şi cădeam şi mai adânc. Când mi-am apropiat de faţă inelul de agat, vederea mea înceţoşată de febră nu mai recunoştea personajul îmbrăcat cu o haină lungă, care cerea tăcere arătând steaua căzută la picioarele lui. Această nobilă imagine se transforma într-o figură grotescă sau terifiantă şi îmi arunca ameninţări neclare. Atunci preferam să mă las să alunec în acea năucire fără cunoştinţă, unde nu mă urmărea nici un duşman.

Odată, un bătrân, care era poate patronul hanului, s-a apropiat de mine pe când deliram. Mirosea a staul şi a grajd. Avea încă fire de paie agăţate de haine. Mi-a pus o întrebare la care nu am putut răspunde, m-a examinat cu un aer perplex şi, după o clipă, s-a îndepărtat. Dar îngenunchease lângă mine, îmi pipăise mâinile şi simţisem răcoreala palmei lui pe frunte în acelaşi timp cu mirosul de fân şi de ham. Altădată l-am văzut puitând o torţă în procesiune, amestecat printre pelerinii şi călugării îmbrăcaţi în straie galbene. A aruncat o privire spre mine, trecând prin faţa uşii, dar nu a intrat în cameră.

Hanul a redevenit acum tăcut. Pelerinii au plecat spre un sanctuar îndepărtat; pentru a ajunge acolo, vor merge vreme de mai multe săptămâni, trecând prin păduri şi pustiuri. Vor traversa fluvii imense, se vor lupta cu tigri şi cu şerpi. Când suferinţa ie va deveni insuportabilă, au să bată în gonguri şi geniile vor coborî asupra lor să-i întărească. Când vor trece iar prin acest oraş, vor povesti istorii pline de minunăţii, vor descrie locurile sacre pe care le-au văzut şi miracolele petrecute în prezenţa lor. Vor fi mai obosiţi, mai slabi, arşi de soare, traşi la

faţă şi ridaţi când vor defila din nou în procesiune prin faţa uşii mele, şi vor pună tot felul de relicve sub umbrele cu clopoţei de aur. Azi hanul e gol. O altă trupă de pelerini se îndreaptă spre acest oraş, dar vor sosi abia mâine, şi voi fi singur o noapte întreagă în această casă mare şi mută, unde curentul de aer suflă la uşile camerelor şi scutură flamurile pictate cu embleme de demoni.

Am pierdut orice existenţă individuală. Febra a ucis în mine frica, dorinţa şi până şi senzaţia de a fi. Nimeni nu se sinchiseşte de mine în acest han pustiu. Populez singur o lume nelocuită şi în mine îşi împlinesc destinul elementele. Asta voia poate să-mi comunice personajul gravat pe inel, cerându-mi să nu spun nimic: că trebuie să înviem în noi stelele moarte şi să reaprindem focul cu propriul nostru jar. Atunci când nu mai poţi separa flăcările stelei de cele care ard în tine, atunci când nu mai vezi decât prin lumina ei, când căldura ei a devenit căldura ta, vei intra în viaţa eternă. Tot ce ai trăit până atunci nu e decât lecţie şi simbol.

Cine mi-a spus asta? Figura cizelată din agat? Faţa ei devine limpede, evidentă, amicală. Steaua pe care o credeam moartă gâfâie, tresare şi arde cu o strălucire roşiatică. Soarele îmi inundă camera, îi respinge pe vizitatorii răufăcători, calcinează mlaştinile febrei. Bătrânul rândaş s-a întors lângă mine. Ţine încă în mână hăţul pe care-l curăţa. Dar e însoţit de trei oameni. Trei forme - înalte şi zâmbitoare în soare - se apleacă spre mine şi îmi vorbesc. Prietenii mei.

CAPITOLUL VIII

Nevăzându-mă hoinărind prin bazar, prietenii mei s-au îngrijorat, m-au căutat şi m-au găsit în acel nămol fetid al febrei. Îmi întind mâinile, mă ajută să revin la lumină. Un băiat tânăr pisează ierburi amare într-o piuliţă. Altul amestecă mirodenii cu vin. Un altul aduce stofe de cânepă, apă călduţă, esenţă de trandafiri. Camera mea s-a umplut deodată de animaţie, de bunăvoinţă, de solicitudine şi de afecţiune. Tocmai a sosit o caravană; aud cum cămilele beau şi mănâncă zgomotos, în curte. Nu mai sunt călugări în straie galbene, ci rândaşi tineri care aleargă şi râd, călăreţi care plesnesc din bici, şi uneori

şocul răsunător al unui vas de bronz care se răstoarnă, sau zgomotul surd al unui balot de stofe ce cade dintr-un car.

- Mai întâi trebuie să-l ducem departe de-aici, spune persanul. În casa asta se respiră un aer groaznic. Cei mai puternici sunt aici striviţi şi nimiciţi. Aşteptăm ceva mai mult de la el decât căderea în năucire sau magie.

Ridic mâna care poartă inelul. Persanul priveşte cu uimire piatra gravată şi se uită întrebător la orfevru, care dă din cap şi zâmbeşte. Apoi se apleacă spre mine, atinge cu degetul personajul care impune tăcere şi-mi zice:

- Urmează-l peste tot unde te va conduce. Cu el eşti în siguranţă.

Barduk s-a apropiat şi el şi priveşte cu atenţie inelul, îmi mângâie capul umed de năduşeala febrei. Faţa întunecată a povestitorului este foarte aproape de a mea. Îi văd ochii palizi ca nişte pietre de lună - aproape ca ochii unui orb - şi ridurile de pe frunte asemenea unei albii de fluviu secat. E în cameră o căldură, o lumină care nu seamănă cu nimic din ceea ce am cunoscut până acum. Mă las pe pat, potolit, calm, fericit. Un tânăr apropie de buzele mele o ceaşcă de faianţă. Un soi de lapte dulce şi tare îmi curge în gură. Acum mă simt destul de puternic să mă ridic, să ies, să alerg. Aş vrea să mă duc până la fluviu, să-mi smulg hainele murdărite şi să intru în apă gol.

Capul îmi recade pe pernă. S-ar zice că nişte mâini suple şi puternice mă ridică şi mă leagănă. Alunec uşor într-un somn fără vise, larg şi luminos ca apa fluviului şi, totuşi, percep încă vorbele prietenilor mei. Sau le-am auzit în vis?

- Duceţi-l la mine acasă. Va cunoaşte toate grădinile pământului înfăţişate în arabescul lânurilor îmbinate. Pajişti iluzorii şi ceruri fictive îl vor face să perceapă palpitaţia pământului. Va învăţa limbajul formelor, elipsele aluziei. Lucrurile nu vor veni spre el în starea lor rudimentară şi brută, ci transformate deja de vis şi de inteligentă. Va primi hrana mai bună şi mai subtilă de care are nevoie.

Aceste revelaţii îşi vor croi drum până la spiritul lui. Casa mea are terase mari ca oglinzile cerului. Se va culca cu faţa la soare, cu faţa la stele. Nici un obstacol nu va împiedica lecţia luminii. Dacă vreo dificultate va opri spiritul să se lepede de ţesăturile grosolane ale trupului, cântăreţi din flaut şi luth vor înălţa scara lor de aur şi cristal pregătindu-i ascensiunea.

- Un covor mai este încă o închisoare, zice Barduk. Culcă-te pe pământul gol, cu palmele şi ceafa lipite de sol, şi visele adevărate vor urca spre tine din adâncurile cele mai profunde. Inventez povestiri când sunt aşezat pe un covor, dar revelaţiile inefabile se îmbulzesc pe buzele mele dacă apăs pe pământ direct, cu toată greutatea trupului meu. Stau într-o casă fără ziduri şi fără acoperiş. Un caravanserai de pe vremuri, acum în ruină. Mii de fiinţe au trecut pe acolo, cu dramele şi plăcerile lor. Câteva bucăţi din zidul din cărămidă sunt încă în picioare, impregnate în angoasele şi extazele acestor fiinţe. Au venit şi au plecat, nerăbdătoare ca nişte fugari. Nici una nu a rămas mai multă vreme în acest culcuş de popas, dar aproape toate au lăsat aici partea cea mai tragică şi mai esenţială din ele însele. Siluete de ceaţă se desprind din cărămizile vechi şi se preumblă noaptea prin vastele săli goale. Sunt prezenţe amicale, mai uşoare şi mai fine decât cei care trăiesc. Ele mi-au inspirat cele mai frumoase povestiri. Lăsaţi-l pe străin să doarmă în ruinele vechiului caravanserai; acolo adie neîncetat spiritul marilor pustiuri.

Mi se părea că mai auzisem aceste cuvinte. Ascultându-le, le aşteptam pe cele care aveau să vină după ele, gata să le recunosc, de parcă acea clipă o trăisem mai înainte nu o dată, ci de mai multe ori. Mâini delicate mă dezbracă de hainele umede şi pătate, pe piept şi pe pântece îmi curge apă proaspătă, degete fine îmi masează gambele. Un vin tare şi negru curge în mine, fierbinte ca sângele pământului. Cineva aranjează un buchet într-o vază albastră lângă capul meu: mirosul suav şi înţepător al florilor aduce cu el aerul călduţ al grădinilor. Un băiat tânăr îmi face vânt cu o frunză de palmier; ochii lui surâd când îi întâlnesc pe ai mei.

- Ce vom face cu hainele lui?

- Să se usuce la soare şi să se purifice de prezent şi de trecut. Apoi le veţi împături şi le veţi pune într-un cufăr; trebuie să le poată găsi, dacă asta îi va fi dorinţa.

Alunecă pe mine o cămaşă de cânepă de culoarea cerului, cu o bandă largă de culoarea purpurei în jurul gâtului. Mânecile se prind cu câte o stea de bronz. Pe umăr îmi cade o ghirlandă de flori. Mă gândesc, nu ştiu de ce, la nişte funeralii solare. Ce înseamnă aceste cuvinte? Capul mi-e încă prea obosit şi prea gol ca să le înţeleg sensul.

Orfevrul a rămas nemişcat şi tăcut în vreme ce toţi făceau câte ceva în jurul meu şi discutau despre soarta mea. Mă observa cu un fel de perspicacitate melancolică şi-şi netezea barba cu mâna care nu avea inel. Purta o haină lungă de pânză cenuşie, aspră ca un sac, şi ca cingătoare un lanţ de fier lustruit, în catarama căruia era prinsă o bucată de aur brut. O bonetă tricotată cu verde şi alb îi acoperea capul. Avea o apărătoare de muşte din jad şi fildeş, ca o coamă de cal, suplă şi blondă ca un păr de femeie. O agită o clipă spre mine să-mi facă vânt, şi un parfum tropical greu se răspândi din ea, apăsător şi călduţ ca o ploaie de primăvară.

În curte s-a auzit un cântec. Cămilele se puseră în mişcare, sforăiră. S-au auzit fluierături, pocnituri de bici. Apoi bătaia uşoară a numeroaselor picioare moi călcând praful. Mirosul sălbatic de blănuri, mătăsuri şi mirodenii ţâşni din lăzile ce se hurducau pe spatele animalelor agitate. Porţile scârţâiră din balamale şi caravana plecă. Prietenii mei au ieşit din cameră. Aplecaţi peste balconul de lemn, în galerie, priveau la călătorii ce se îndepărtau. Răsuflarea spaţiilor libere intra în cameră şi-mi provoca o ameţeală atât de puternică, încât m-am agăţat de covor pentru a nu fi măturat de acest vânt. Covorul reprezenta o grădină cu iasomie, narcise, iazuri cu peşti, drumuri pavate cu plăci emailate şi fântâni la încrucişarea aleilor. Nu erau animale familiare şi nici păsări. Chiar florile aveau un aspect ciudat, căci nu erau aşa precum le văd oamenii de obicei, ci aşa cum le-ar vedea cel care le-ar observa de dedesubt, din interiorul pământului. Culorile lor erau strălucitoare, dar formele evazive şi surprinzătoare. Totuşi erau flori, şi în centrul grădinii era un chioşc de tavanul căruia atârna o lampă în formă de stea. Lampa era stinsă; totuşi o lumină blândă învăluia totul împrejur. Eram singur, îmbrăcat cu o haină lungă de cânepă de culoarea pământului. Băiatul care îmi masase picioarele mi-a strecurat un trandafir umed între degete.

*

*   *

Când prietenii mei s-au întors în cameră, tocmai mă trezisem. De la lungile zile de boală care mă epuizaseră, nu-mi mai rămânea decât o senzaţie de fericire nepăsătoare. Aveam fruntea răcorită, membrele odihnite. Respiram trandafirul umed cu parfumul lui de dimineaţă, de copilărie. Cerul lipea o bucată

de email albastru pe lucarna îngustă. În galerie plutea o pulbere uşoară, aurită.

- Conduceţi-l la mine acasă, zise orfevrul. Copiii mei vor avea grijă de el. Va mânca fructele grădinii şi va sorbi din căuşul mâinii apa unui izvor răcoros. E bine ca omul, potolindu-şi setea, să-şi cunoască şi gustul corpului.

- Grădina ta e fără aventuri şi fără vise, îl întrerupse Barduk cu o expresie comică de dispreţ. Totul respiră acolo moderaţie, cumpătare şi virtute. Străinul se va plictisi.

- În bârlogul tău de fantome ar muri de teamă. Tu le îmblânzeşti cu poveştile tale, şi ele se chircesc în jurul tău să te asculte ca nişte câini bine dresaţi. Şi crezi că înţelepciunea însăşi e lipsită de aventuri? La mine va găsi calea adevărată spre centrul lui şi spre centrul universului, care au acelaşi punct. Tu îl vei rătăci pe drumuri de noapte ce se apleacă peste hăuri. Oare tu însuţi vei fi totdeauna îndeajuns de puternic să eviţi căderea?

Am văzut o uşoară expresie de nelinişte trecând pe faţa întunecată a povestitorului. Mâinile lui au făcut un gest de parcă ar fi îndepărtat ceva. Poate că prevestirea rea. Dar nu zise o vorbă, şi încetă să-şi mai laude caravanseraiul în ruină.

- Care e părerea ta? zise orfevrul adresându-se persanului.

Acesta dădu din umeri, îndepărtă braţele şi răspunse:

- Să aleagă el.

În momentul în care se întorceau spre mine toţi trei, întrebători, am avut presentimentul că între ei exista un fel de înţelegere, şi că, oricare ar fi alegerea mea, toate drumurile m-ar fi dus la aceeaşi ţintă. Toţi trei arătau aceeaşi solicitudine şi aceeaşi afecţiune. Aceeaşi dorinţă de a mă lumina, de a mă explica mie însumi. Deja aveam un cadou de la fiecare: darul lui Barduk nu era un obiect, ci un vis, şi apoi când l-am văzut adormit sub copacul înflorit, când petalele albe căzuseră peste buzele lui maronii, înţelesesem semnificaţia unui alt semn. Poate că aşteptând mai mult aş fi văzut o umbră depărtându-se de trupul lui, venind spre mine, întinzându-mi o mână transparentă. Dar îmi era frică, o mărturisesc, de cei care locuiau în casa lui veche.

Locuinţa persanului mă tenta mai mult, pentru că mi-o imaginam asemănătoare cu magazinul lui, plină de covoare ameţitoare. Dar mi-am amintit că în vitrina orfevrului pietrele

preţioase erau încă închise în găoacea lor, că luceau prin crăpăturile unei bucăţi de rocă, că se împlineau în foc ca o perlă în cochilia ei, şi deodată am ghicit că la el acasă trebuia să merg. Nu aveam deja inelul lui şi mesajul stelei moarte? Persanul îmi întinse mâna.

- Ai dreptate. Alegerea ta e înţeleaptă. De altfel, vei constata că locuinţele noastre sunt vecine şi că se ajunge de la una la cealaltă fără greutate. Nici noi nu ne despărţim, chiar atunci când călătorim în ţinuturi depărtate. Căci nu avem decât un singur suflet, aşa cum nu există decât un singur foc în imensa stea cu mii de raze.

CAPITOLUL IX

Casa orfevrului se afla în mijlocul unor grădini, de cealaltă parte a fluviului. Luntraşii te transportau de la un mal la altul în bărci pântecoase, căptuşite cu piele. Armătura de stuf făcea aceste bărci să semene cu nişte trupuri bizare de pasăre. Apa, galbenă şi groasă, curgea repede mârâind, gâtuindu-se în vârtejuri, lipăind cu o limbă murdară insuliţe brune, unde cârâiau păsări flamingo şi găinuşe. Când se topeau gheţarii, un curent verzui şi rece cobora din munţii înalţi, limpezind valurile mâloase. Plantele puneau stăpânire cu aviditate pe aluviunile grase şi se ghiftuiau, cu o foame sălbatică, cu umiditatea lor. Trăgeai la mal printre stuf şi sălcii.

Între zidurile joase de argilă bătătorită care separau grădinile, erau cărări de iarbă proaspătă. Cei care voiau să-şi înconjoare de taină locuinţa, puneau deasupra acestei împrejmuiri grilaje de lemn vopsit în verde sau roşu, pe care se căţărau tot felul de plante agăţătoare. O apă limpede şiroia neîntrerupt prin micile canale. Măgari cu ochii legaţi se învârteau în cerc punând în mişcare moara cu vase maronii şi apa se vărsa cu un zgomot răcoros într-un bazin de marmură. Rodieri înalţi, strălucitori ca un foc de artificii, umbreau puţurile.

Când te întorceai spre oraşul lăsat în spatele tău, vedeai mai întâi meterezele de cărămidă roşcată apoi, dincolo de ele, cupole smălţuite, verzui şi albastre, turnuri acoperite cu flamuri, fleşe purtând un cuib de barză. Rumoarea bazarului ajunge aici ca un lung suspin neliniştit şi gâfâitor. Luntraşii se chemau cu

strigăte scurte şi ascuţite când barca li se rotea cuprinsă de un curent mai violent. În vreme ce oraşul mirosea a praf, mirodenii uscate şi arome arse, de cum ajungeai la periferie, îţi răcorea fruntea un miros plăcut de iarbă umedă. Drumurile pustii erau atât de pline de tăcere, încât căderea unui fruct copt răsuna ca prăbuşirea unui astru. Chiar când nu bătea vântul, plopii se mişcau într-o şuşotire fără sfârşit. Gardurile de nuiele aveau un parfum amar. Tufişurile de trandafiri îţi veneau în întâmpinare de departe purtate de o căldură înmiresmată.

Uneori, o tânără fată, sprijinită cu coatele în poartă, te privea cum treci netezindu-şi părul, şi dacă mai încolo te-ai fi întors, ai fi constatat că te-a urmărit cu ochii, distrată, nepăsătoare, curioasă. Copiii se jucau cu pisoi, veveriţe, şopârle şi păsări cu aripile tăiate, care se poticneau în mers ca nişte infirmi. Dincolo de grădini erau plantaţi palmieri, urmau câmpurile de cereale şi, în sfârşit, pustiul. Pustiul de culoarea tigrului, agitându-şi răsuflarea uscată şi dunele mişcătoare ce se ondulau cu violenţa stăpânită a unei fiare gata de atac.

Când oraşul a devenit prea mic pentru ca toţi locuitorii să stea în el, cei mai bogaţi au pus să li se construiască pavilioane de agrement în grădinile lor şi s-au mutat aici. De multă vreme pacea străjuia siguranţa drumurilor şi câmpurilor. Pentru a rămâne fideli tradiţiei, soldaţii făceau încă de pază la porţi, dar neglijau să-şi umple tolba cu săgeţi şi santinelele îşi părăseau adesea postul să flecărească în timp ce mâncau pepeni sub o streaşină de bambus. Caravanele intrau şi ieşeau liber, fără să plătească impozit; în semn de recunoştinţă, conducătorii de cămile depuneau o floare, câteva boabe de orez şi un bănuţ de bronz pe altarul zeilor tutelari, ridicat în umbra porţilor. Chiar şi zeii erau puţin exigenţi în acest oraş. Cu un zâmbet liniştit de consolare, de suferinţă şi de moarte, şi cei mai nenorociţi căpătau curaj când zâmbetul le repeta că totul în această viaţă nu e decât iluzie.

Printre trandafiri şi rodieri am ajuns la casa orfevrului. Grădina lui semăna cu o capodoperă de măiestrie, cu frunzişuri de bronz, cu fructe de coral şi jad. Nici o briză nu agita în ziua aceea arborii aliniaţi de-a lungul cărărilor. Plopii îşi domoleau glasul, florile îşi înălţau cozi lungi şi ostenite. O gazelă ridică brusc capul la apropierea noastră, adulmecă alarmată, interogă spaţiul cu toate simţurile, apoi, liniştită, se ghemui din nou într-o

umbră albastră. Pielea pătată cu maroniu şi alb strălucea precum catifeaua şi ochii aveau strălucirea liniştită a frumoaselor pietre de onix. Mai departe, câteva servitoare cântau lângă o fântână. Purtau rochii în culori vesele, asemănătoare cu nişte crengi înflorite. Când mergeau legănându-şi găleţile de bronz, ai fi crezut că şi grădina se mişcă. O fetiţă slabă şi oacheşă, aproape goală, cu o centură de scoici în jurul mijlocelului îngust, ţipa de te surzea cu o voce ascuţită, şi servitoarele râdeau urmărind-o pe alei.

Am văzut în această grădină lucruri frumoase şi ciudate. Straturi făcute asemenea unor covoare, pâlcuri de flori ce imitau constelaţiile, flori singuratice, cărora nu le ştiam numele, care căpătau deodată o importanţă extraordinară prin faptul că erau izolate în mijlocul unei pajişti şi, în altă parte, plante abundente, îmbulzite, ca mulţimea în zilele de sărbătoare sau de răzmeriţă.

Un negru bătrân, care aştepta lângă prag, oferi un ibric şi o tavă cu prăjituri. Haina lungă era rotunjită în jurul lui ca o mare corolă sclipitoare de culoarea purpurei, prinsă cu catarame de lapis-lazuli. Unghiile semănau cu nişte scoici sidefii. Ne-a însoţit de la intrarea grădinii până la uşa casei, bătând din palme şi strigând nume care îi făcură pe servitori şi pe copii să dea fuga la treburile parcă uitate. Şi-au făcut apariţia şi câinii, sărind, lătrând; se rostogoleau cu bucurie la picioarele noastre. Plantele împrăştiau pete albastre pe zidurile roz şi pe ţiglele roşcate. Perdele agitate de mâini invizibile se legănau la ferestre. Albinele zumzăiau. Aerul era plin de un parfum de miere.

- Acum odihneşte-te, îmi zise orfevrul.

M-am culcat pe covorul pe care negrul tocmai îl întinsese la umbră. Această umbră era plină de zumzete şi de arome de fructe. Mi-am spălat faţa cu apă proaspătă, am muşcat dintr-o prăjitură, apoi toropeala unei indolenţe preafericite mă răsturnă din nou pe covor. Cerul era presărat cu frunze mari, asemănătoare cu nişte mâini mângâietoare ce veneau din toate părţile. M-am înfiorat amintindu-mi de camera mea şi de uşa mereu deschisă, de galeria de lemn pe unde treceau călugării în galben. Aici palpitaţia pământului ajungea până la mine direct. O simţeam bătând în căuşul palmelor, lovindu-mi ceafa, răsunând în tot corpul. Nu auzeam decât murmurul insectelor şi foşnetul uscat al aripilor de păsări. O gazelă se apropie de mine şi-şi puse boticul rece pe dosul palmei. Am stat nemişcat să nu o

sperii, dar, fără să vreau, pleoapele au clipit şi, cuprinsă de teamă, gazela a făcut un salt într-o parte şi s-a îndepărtat sărind. Multă vreme am crezut că simt încă pe piele acea răsuflare umedă, uşoară şi tandră ca o sărutare. Mai târziu s-au apropiat maimuţele cu veste roşii şi bonete cu pene. Erau indiscrete şi trăncăneau tot timpul. Micile lor labe cu gheare mă sâcâiau, îmi scuturau degetele şi mă trăgeau de păr. Lenea mea le scandaliza. După ce renunţară să mă mai incite la joacă, începură să dezghioace migdale, fără să se mai gândească la mine. Le auzeam sporovăiala de bătrâne impertinente, rânjetele piţigăiate, certurile smiorcăitoare pentru un fruct. S-au instalat lângă mine sătule, cu o gravitate comică, şi au adormit în aceeaşi poziţie, cu o mână îndoită sub cap. Mă gândeam că se prefac din maliţie, dar le-am auzit în curând văicărindu-se şi bombănind prin vis.

În casă cânta o copilă. Cu o voce clară, limpede, uşoară ca apa, cu note înalte de o extraordinară prospeţime, urmată de un murmur aproape nedesluşit, ca cel al unui râuleţ agitând în trecere crengi umede. Din când în când, o coardă gravă vibra, eliberând vaste rezonanţe în intervalele cântecului. Ghiceam mâna nepăsătoare care mângâia iuth-ul, capul plecat, ascultând la inima instrumentului, ecoul unei muzici interioare răspundea de departe la chemările acestui cânt.

În aerul nemişcat, unde copacii neclintiţi de vânt căpătau o greutate metalică, această voce strălucea ca firele lucitoare pe care păianjenii le trimit de la o creangă la alta. Acordurile de luth agăţau boabe de rouă şi fâşii de pulbere luminoasă. Şi la fel cum drumurile capricioase ale păianjenului compun un desen subtil, nepăsarea aparentă a acestui cântec construia forme stabile şi solemne cărora toropeala după-amiezii le adăuga o maiestate extraordinară.

După ce vocea a tăcut, am ascultat îndelung ultimele vibraţii ale luth-ului. Mai întâi a fost un zgomot de insecte şi de frunze, o agitaţie nerăbdătoare şi uşoară, apoi sunetele s-au rărit, s-au prelins ca apa unui izvor care seacă, şi ghiceai picăturile coborând de-a lungul unei tije de muşchi, zăbovind în drum, uzându-şi ultima umiditate suptă de un ţesut vegetal sau pierind pe placa caldă a unei stânci arsă de soare. Ultima notă a luth-ului s-a legănat o clipă în spaţiu apoi a căzut. Una dintre micile

maimuţe culcate lângă mine gemu şi îşi închise convulsiv mâna lungă de bătrân, şi am adormit şi eu.

*

*   *

Sprijinită de un copac, o tânără mă privea atent. Când m-am trezit, ochii noştri s-au întâlnit imediat, dar ea nu-şi întoarse privirea. Nu avea nici o expresie de curiozitate pe faţă, nici zâmbetul amabil cu care întâmpini pe cineva. Nu era foarte deosebită de copacul de care se sprijinea şi eu însumi mă simţeam devenit iarbă, plantă. Era înconjurată de mireasma livezii. Un calm vegetal emana din ea ca din acei mari arbori ce se oglindesc într-un fluviu domol. Chiar nemişcarea ei avea ceva sacru. Străinul nu era pentru ea ceva de mirare. Mă accepta ca pe unul din evenimentele zilei aduse de cursul normal al faptelor. Prezenţa mea în acea grădină, în inima acelei după-amiezi calde şi blânde, făcea parte din ritmul lucrurilor.

În sfârşit, se mişcă, culese un fruct şi-l oferi maimuţelor care săriră să-l capete. Le ascultă cârâitul indiferentă, fără să-şi mute privirea de la mine, şi eu am fost cel care a întors primul capul. Din curtoazie, din timiditate, din pudoare? Nu ştiu.

Aş fi vrut s-o întreb dacă ea cântase adineauri, dar n-am îndrăznit. Pacea dintre noi nu trebuia deranjată de cuvinte, şi am avut aproape o senzaţie de uşurare când s-a îndepărtat, cu un mers calm şi domol, printre copaci. Purta o rochie subţire de culoarea caisei. Avea gâtul gol, lung şi subţire. Îşi desfăcu eşarfa albastră ce-i înconjura părul şi o lăsă să se târască pe iarbă în urma ei. Nu-şi întoarse capul. Eşarfa făcea un zgomot de pârâu. Buclele ei negre aveau strălucirea tandră şi caldă a toamnei.

Vocea cânta din nou, dar de data aceasta în grădină; absenţa luth-ului şi libertatea cântecului, pe care nu-l mai înăbuşeau perdelele şi zidurile, îi dădeau o amploare care mă emoţiona. Eram aspirat de acea voce ca de o chemare aeriană. Cântecul zbura printre crengile nemişcate ca un stol de păsări sălbatice. Dacă aş fi înţeles cuvintele cântecului, chemarea ar fi fost mai puţin misterioasă, mai puţin imperioasă. Am fost gata să mă ridic şi să mă duc lângă femeia aceea, dar un fel de lene mă ţinea de umeri şi mă lipea de pământ. Eram încă foarte slăbit, abia convalescent şi nepregătit să pornesc într-o călătorie dificilă pe urmele unui cântec. Am încercat să-mi amintesc faţa ei, dar, deşi o privisem cu atenţie, imaginea se tulbura deja ca o

oglindire într-un iaz deranjat de legănarea stufului. Cântecul se îndepărta pe sub copacii încărcaţi de fructe; undeva îl culese ecoul unui zid şi-l repetă într-o şuşotire aproape imperceptibilă. Se apropie un păun, îşi pocni evantaiul şi se roti; făcea zgomotul unei vergi şi unor pânze scuturate de o schimbare bruscă de vânt. Ghearele lui zgâriau pământul cu nervozitate. Privea cu un dispreţ rece la maimuţele care-şi disputau un sâmbure şi ţopăiau scoţând strigăte ascuţite.

Am regăsit în ochii păunului aceeaşi indiferenţă faţă de mine ca şi în privirea tinerei fete. Îşi umflă guşa, tremură din toate penele, îşi zbârli diadema şi podoaba de pe piept cu un zgomot de argintărie zdruncinată. Avea la un picior un inel de aur şi o bucată de lanţ rupt. Se plimba de colo-colo printre fructele căzute în iarbă, asemenea unei slujnice-stăpâne împodobită cu bijuteriile unei moarte, şi maimuţele, cap lângă cap, vorbind cu voce scăzută, îşi băteau joc de el.

CAPITOLUL X

Când m-am apropiat de pavilion am recunoscut rochia de culoarea caisei, care forma parcă o pată de aur şi de trandafir pe zidul de marmură albă. Tânăra se juca cu un mic papagal cu pene verzi şi albastre, pe care îl ţinea în lesă ca pe un câine. Pasărea ciugulea boabe de porumb, privind maliţioasă cu coada ochiului porumbeii ce se drăgosteau gângurind pe marginea bazinului. Acoperişul ascuţit al pavilionului, ridicat în manieră chineză, imita tavanul corturilor nomade. Genii înaripate, aşezate la colţuri, păreau gata să-l ia în zborul lor, ca un covor fermecat. Mirosul de iasomie şi de tuberoze înconjura bazinul, unde geniile înaripate contemplau cu uimire dublele lor mâini. Aerul era extraordinar de calm, de o tărie pură şi proaspătă mirosind a înălţimi muntoase.

Tânăra fredona, jucându-se cu lesa papagalului, şi animalul o acompania cu un soi de dans grotesc, doar pe jumătate voluntar, care îi smulgea din când în când răbufniri de mânie pe nas. Sătulă de acest joc, lăsă în sfârşit lesa, şi papagalul plecă cu un aer grav aşezându-se pe pervazul ferestrei, unde se lăsă pe vine, dispreţuitor şi meditativ. Printre panaşele plopilor,

zăream plăcile roşcate ale platourilor înalte, etajate ca o scară de la pământ la cer; pe ultima treaptă se sprijineau nori negri.

Imaginea pavilionului, cu acoperişul lui capricios, papagalul şi tânăra fată se oglindeau în apă. Nici o linie nu deranja nemişcarea bazinului. Când un peşte traversa tiptil oglindirea chioşcului, ai fi zis că e o pasăre ciudată care se joacă într-o rază de soare.

Am intrat în chioşc, de parcă toate aceste lucruri ar fi fost rânduite astfel, în clipa aceea, doar pentru ca eu să vin acolo şi să-mi ocup locul ce-mi era destinat. Tânăra nu se arătă surprinsă că mă vede intrând, la fel ca atunci când mă întâlnise în grădină. Mă privi câteva secunde, cu gravitate, apoi zâmbi ca un copil şi-mi făcu semn să mă aşez lângă ea. Acest gest era atât de simplu, de pur şi frumos, încât nu am ezitat să mă supun. În jurul nostru era o atmosferă de vis, unde toate evenimentele se înlănţuiau cu o graţie perfectă. Nimic nu se arăta imposibil şi irealizabil, şi cea mai mică acţiune a noastră căpăta o densitate precisă şi sigură, ca şi cum ar fi fost hotărât dintotdeauna în concordanţele dintre oameni şi zei. Şi pătrunzând în acea construcţie bizară, plină de parfum şi de soare, simţeam o beatitudine uşoară, un fel de exaltare tulburătoare. Fără îndoială, aerul de munte mi se urca la cap şi mă ameţea.

Când m-am aşezat lângă fată, papagalul m-a privit bănuitor şi plin de rea-voinţă. Zbură de pe fereastră până pe umărul ei, îi vorbi la ureche, se jucă o clipă cu o perlă roz, de parcă ar fi vrut să ascundă acele sfaturi secrete sub aparenţa unei tachinări sau a unui divertisment, apoi se întoarse spre mine şi mă fixă, îndelung, cu capul aplecat într-o parte, cu ochii lui care nu clipeau. Părea că ştie totul despre mine, despre viaţa mea trecută, despre dorinţele şi temerile mele. Dacă nu mi-ar fi fost frică că mă va acuza de laşitate, mi-aş fi întors ochii de la el, aşa de mult mă stingherea clarviziunea lui. Se legăna de pe un picior pe altul, bombănind remarci nepoliticoase, cu tonul unui pedagog care face mustrări, dar, după un moment, mi-am dat seama că se prefăcea, şi când, încetând să-l mai iau în serios, am început să rând, râse şi el zgomotos şi din toată inima. Apoi îşi sprijini capul pe pieptul tinerei fete, cerşind o mângâiere. Ea îi netezi penele emailate şi îi scărpină capul tare. Papagalul gâfâia zgomotos, cu voluptate. Limba neagră i se agita ca limba unui

şarpe. Un văl cenuşiu îi căzu peste ochii vigilenţi. Cred că a adormit murmurându-şi lui însuşi un cântec de leagăn fără început şi fără sfârşit. Abia atunci am auzit zgomotul unui râuleţ îndepărtat, amestecat cu freamătul plopilor. Reflexele bazinului tremurau sub colţurile întoarse ale acoperişului chinezesc.

- M-am născut aici, zise ea, dar tatăl meu nu este de pe aceste meleaguri. A venit aici cu mult înainte de naşterea mea. Părăsise Chersonesul de Aur ca să viziteze ţări străine. Cred că a fost până la capătul lumii.

Ridică mâna şi arătă spaţiul de dincolo de fereastra pavilionului: acolo se afla capătul lumii, ceva dincolo de platourile de stâncă purpurie.

- Mi-a adus asta, continuă ea, arătându-mi un inel de argint cizelat, făcut din monştri aşezaţi faţă în faţă. Îmi amintesc ziua când mi l-a pus pe deget. După o călătorie lungă, se întorcea foarte slăbit şi foarte ars de soare. Se rătăcise în deşert şi aproape toţi prietenii lui muriseră. Mersese până acolo unde nu mai e decât o terasă de piatră pe marginea prăpastiei şi un copac agăţat de o falie a stâncii. A făcut cale întoarsă aducând perle, jaduri şi un ou al păsării Rok. Iată perlele.

Îşi sună cerceii de la urechi. Trezit, papagalul se întoarse spre mine cu ciocul deschis, asemenea unei marionete ridicole şi ameninţătoare, dar fata îl linişti cu o mângâiere şi pasărea adormi din nou.

- M-a luat şi pe mine o dată în călătoriile lui. Un om urcat pe o cămilă, mă ţinea în braţe. Îi simţeam mirosul şi parfumul de mosc al unui talisman ce i se legăna pe pieptul brun şi păros. Călăreţii care ne însoţeau purtau lănci şi arcuri. Toţi aveau ochii arşi de reflexul soarelui pe nisipul deşertului, iar celor mai încercaţi de sete, limba le-a devenit tare şi neagră ca limba acestui papagal.

Ghicind că se vorbea despre ea, pasărea bombăni prin vis şi râcâi cu picioarele mătasea de culoarea caisei. Reflexul apei pe tavan tremura după un ritm misterios şi toropitor.

- Când soarele cădea la pământ ca o minge mare, ne opream în jurul focurilor. Cămilele se chirceau gemând; laptele era fiert în vasele de bronz care se umpluseră de nisip în timpul zilei. Noaptea curgea limpede şi rece; ai fi zis că fiecare stea era o fântână de gheaţă. Tata mă înfăşură în haine de lână aspră care-mi zgâriau buzele. Oamenii se duceau şi veneau în noapte,

înarmaţi cu lănci şi săbii. Unii dormeau prăvăliţi pe baloţii de mărfuri. Alţii îşi povesteau istorii cu voce înceată, strânşi unii în alţii, pentru a nu-i deranja pe cei care dormeau. Soarele ce se însămânţase în ajun creştea mare, şi nou, şi roşu în dimineaţa următoare. Totdeauna când mă trezeam, era un soare cu totul nou, şi tata îmi spunea că încolţise pentru mine în timpul nopţii şi că mi-l dădea să mă joc cu el toată ziua. Din nefericire, soarele îmi scăpa repede şi urca pe cer. Îl urmăream cu privirea până când devenea atât de strălucitor, încât ardea tot spaţiul în jurul lui şi mă făcea să plâng. Când mă plângeam că nu-l prind în mâini, tata îmi spunea că posedăm lucrurile cu inima, nu cu mâinile, şi că e de ajuns să iubeşti ca să devii una cu ceea ce iubeşti. Când m-am întors din acea călătorie, eram de acum mare şi ne-am instalat în această grădină. Eu mă ocup de flori şi de animale. Le dau nume şi le aduc de mâncare. Tatăl meu nu s-a mai întors niciodată în Chersonesul de Aur.

Spuse acest nume cu un accent de regret, de parcă vorbise de un paradis pierdut. Acele meleaguri pe care nu le cunoştea, erau pentru ea pline de minuni edenice. Când pronunţa aceste cuvinte, scădea vocea cu religiozitate, cuprinsă de admiraţie şi teamă.

Păstră un moment de tăcere, şi am auzit din nou melodia amestecată cu susurul de apă şi plopi. Apoi, la fel ca un copil mândru de toate jucăriile lui, îmi arătă o agrafă lungă din piatră verde care îi prindea rochia la piept.

- Aceasta vine şi mai de departe. Ca s-o cumpere, tatăl meu a călătorit luni în şir. A străbătut uscăciunea, vântul şi noaptea. S-a dus în ţara piticilor şi demonilor. I-a fost frică, A fost gata să moară. A ucis oameni şi fantome.

Vocea îi deveni aproape indistinctă. Îi vedeam buzele mişcându-se fără să mai aud ce spune, dar priveam dubla curbă a buzelor, sensibilă ca arcul nomazilor. Când făcea aluzie la ceva înspăimântător, arcul se destindea brusc. Era o piatră verde, neşlefuită şi lipsită de ornamente. Avea o strălucire smântânoasă şi cute lucitoare ca o stofă. Înţelegeam că s-a mers multă vreme şi s-au înfruntat multe pericole pentru a fi obţinută. Papagalul, care se trezise, o muşcă în joacă cu ciocul lui de bronz.

- într-o zi, pe când tatăl meu tăia câteva pietre preţioase, acest papagal a înghiţit un diamant mare, apoi s-a umflat în

pene, plin de orgoliu, de parcă toată lumea ar fi putut să admire ce avea în stomac. Vocea îi devenise răguşită şi mergea greoi, împovărat de bogăţia şi de măreţia lui. L-am luat în râs, dar tata mi-a spus că nu trebuie să-i facem rău pentru că e foarte deştept şi e foarte bătrân. Tata îl primise cadou de la cel mai bun prieten al lui care, el însuşi, îl moştenise de la strămoşii lui îndepărtaţi. Se zice că a cunoscut vremea vechilor regi şi că ştie mai multe lucruri decât istoricii. De aceea îl ţin legat totdeauna cu această cordeluţă de mătase, să nu se ducă să-şi scuipe diamantul şi să povestească despre noi unui concurent. Noaptea se culcă lângă mine pe o stinghie dată cu lac roşu.

Un val de căldură îmi cuprinse faţa. Probabil că mă uitasem prea multă vreme în reflexele apei pe tavan. Mă legăna o uşoară ameţeală. M-am gândit deodată la o cameră deschisă spre noapte, la papagalul aşezat pe un soclu stacojiu, la un corp suplu desfăcându-şi veşmintele în întuneric. Mâna tinerei fete se apropie şi se prinse de a mea. Cu siguranţă că tot aşa se agăţase de şa, în călătorie, atunci când o uimise un spectacol ciudat şi minunat.

- Într-o zi, omul care mă purta pe cămilă a fost ucis de o săgeată. Fusese o ambuscadă pusă la cale de tâlhari în spatele stâncilor. Picături mari şi calde mi-au căzut pe ceafă şi mi-au alunecat de-a lungul spatelui, mi-au stropit faţa şi mâinile. M-a ridicat delicat şi m-a aşezat între mâinile tatălui meu, care îndată m-a acoperit cu scutul. Se striga, se bătea toba. Nu-mi era frică, nici când caii se cabrau cu violenţă. Eram culcată în mijlocul sacilor şi lăzilor, adăpostită bine de scut. Auzeam vocea tatălui meu care ameninţa şi comanda. Când s-a sfârşit, servitorii noştri aveau eşarfe albe în jurul capului şi braţelor. Noaptea a fost plină de vulturi şi de şacali. A trebuit să se aprindă focuri mari şi să se strige până la răsăritul soarelui, pentru a-i îndepărta. Am plecat, cu regret, când s-a făcut ziuă. Cămilele noastre tremurau de frică şi de nesomn.

I-am întors mâna să-i pot privi palma. O cicatrice palidă traversa, ca un drum, albia secată a mii de fluvii mici. Semăna cu muchia unui vârf de săgeată sau cu urma unui fulger.

- M-am tăiat jucându-mă cu pumnalul. Prinsesem lama în mână şi o strângeam să văd cât timp voi putea să suport durerea. Experienţa nu a reuşit, căci mi-am pierdut cunoştinţa înainte de a fi atins culmea suferinţei. Au venit apoi şi mi-au

desfăcut degetele, care nu voiau să dea drumul pumnalului. Iată de unde este această urmă albă. Dar priveşte, în cealaltă mână e o stea.

CAPITOLUL XI

Steaua coborî pe fruntea mea într-un gest de o minunată blândeţe. Fereastra decupa o bucată de cer de un albastru tulbure, unde luceau constelaţiile vigilente. Tânăra fată se întoarse lângă mine. Mâna ei îmi mângâie obrajii şi tâmplele. Am simţit pe pleoape arsura palmei înstelate. Corpul i se mişca ca o mare maree de aştri, şi în noaptea încremenită, plopii înalţi făceau un zgomot de valuri.

Intrase în camera mea purtând o lampă de pământ emailat, în care pâlpâia o flacără albăstruie. Te ducea cu gândul la flăcările ce dansează pe mlaştini şi de asemenea la stelele ce se plimbă de la un capăt la celălalt al cerului. Adormisem cu ochii la centironul lui Orion, şi iată că între mine şi cer se ivise acea lumină terestră. O clipă am crezut într-o bruscă schimbare de timp în visul ce mă legăna şi m-am abandonat ei cu acea alunecare uşoară pe care o încerci când treci dintr-un râu într-un canal. Şi apoi un parfum nou venise spre patul meu, mişcarea unui picior făcuse să foşnească mătasea rochiei, perlele sunaseră uşor când tânăra fată se aplecase spre mine. Privirea mea urmărea deplasarea lămpii. Am văzut-o depărtându-se, revenind, oprindu-se, în sfârşit coborând spre o masă joasă, aşezându-se acolo. Apoi lumina dispăru şi am crezut că un corp trecea între ea şi mine, dar nu se mai aprinse, şi noaptea perfectă se întinse ca o apă mătăsoasă peste trupurile noastre unite.

Bătăile inimii mele erau atât de violente, încât m-am mirat că nu le aud ecourile în pieptul care se apropia de al meu; dar dinspre acel trup străin, când tânăra fată se culcă lângă mine, nu venea decât suflul unei respiraţii calme şi foşnet de mătase. Un fulger de căldură îrnbrăţişă o clipă cerul, în spatele platourilor stâncoase. I-am zărit reflexul în ochii aflaţi foarte aproape de faţa mea: un reflex roz şi albăstrui, pe acel fond de noapte de un cafeniu închis. Am aşteptat atent tunetul ce avea să vină, dar nu am auzit decât marea tobă a inimii mele neliniştite. Şi-a aşezat mâna peste pleoapele mele. Contactul a

fost răcoros şi arzător totodată, ca atingerea unui trandafir ce s-a încălzit îndelung în plin soare.

Nu simţeam nici bucurie, nici dorinţă: doar o pace imensă şi uimită. De parcă tot ce se îndeplinea atunci, nu era decât repetarea unui eveniment asemănător petrecut cu foarte mult timp înainte. Nu făcusem nici o mişcare. Ezitam pe acea frontieră nehotărâtă dintre veghe şi somn, fără să pot încă alege între a visa şi a fi deplin conştient. O altă voinţă hotăra pentru mine: mă lăsam îndrumat de acea mână necunoscută, care-mi strângea braţul şi mă atrăgea, ghid binevoitor prin şerpuirile labirintului. În căuşul celor două palme călduţe, care îmi apăsau carnea, ghiceam urma unei cicatrice palide şi amprenta unei stele cu numeroase raze. Acestea erau, o ştiam, cifrurile destinului meu.

Cele două trupuri căutau să se potrivească unul cu altul, ca două jumătăţi ale unei fiinţe divizate, care, de multă vreme, aspirau să se regăsească, şi tatonările lor se amestecau cu agitaţia nocturnă. Trebuia să regăsesc însăşi respiraţia pământului, să cunosc secretul marelui şarpe ce ridică valurile mării desfăşurându-şi inelele, să înot ca vântul, să mă odihnesc pe nori, să mă legăn aşa cum fac copacii. Să mă uit pe mine însumi şi să fac apel la toate puterile misterioase care locuiesc între lumea subpământeană a metalelor şi planul stelelor. Să consimt să nu mai fiu individ, nici voinţă, să plutesc spre culmile plopilor, să cad cu prăbuşirea de apă a cascadelor, să alunec de-a lungul canalelor sevei în trunchiul unui arbore tânăr, să sar afară din cer ca o stea căzătoare. Să stau gol pe ţărmul nopţii, în vârful unui promontoriu ce atârnă peste eternitate sau peste neant. Să aştept umil şi vigilent ridicarea braţelor ce vor ieşi din tenebre să mă strângă.

S-a culcat lângă mine tăcută, netulburată. Grea precum pământul, mişcătoare ca fumul. Aşteptam o vorbă, un murmur, ca să renunţ la vise; ai fi zis chiar că tăcerea respecta cutele acelui veşmânt de vise pe care noaptea îl aruncase peste mine. Nu venise să distrugă noaptea, ci s-o împlinească, s-o ducă pe culmea ei cea mai înaltă, să mă ajute să găsesc lumina ce va miji dincolo de bezna cea mare. Tăceam, stăpânindu-mi imboldurile inimii, şi cucerit de tihna din întuneric, m-am liniştit, am lăsat să se lărgească acea fericire întunecoasă care urca din

invizibil, acea mângâiere care era respiraţia pământului şi evidenţa eternităţii.

Mâinile mele căutau forme în noapte. Mergeau în întâmpinarea semnelor ce trebuiau să vină. Cereau spaţiului masa mişcătoare a unui corp. Avusesem deodată nevoie de o certitudine trupească. Trebuia să închid într-un singur contur imensa bucurie pe care noaptea - am simţit această teribilă teamă - avea poate s-o retragă spre ea, lăsându-mă singur şi disperat, ca un naufragiat aruncat de ultimul val pe nisip. Braţele mele au cuprins o fiinţă invizibilă ce mirosea a iarbă proaspătă, a muşchi, a flori naive, a pământ reavăn. O răsuflare străină îmi atinse gura şi părul îşi revărsa ciorchinii cu aromă de fructe de-a lungul obrajilor mei. Acel corp subţire şi suplu se făcu deodată foarte greu, deveni nemişcat, asemenea unui arbore tânăr pe care îl cuprindea teama de furtună, îmi readuse corpul spre pământ şi-l înfipse acolo. Aş fi zis că noaptea se netezea peste mine, blândă, apăsătoare şi tandră, că cerul se arcuia deasupra trupului meu ca să pătrundă în el. Am mai ascultat susurul plopilor din grădină până când gâfâitul unei mari bucurii mă făcu să tremur; acea faţă răcoroasă mă ardea, acel piept mă strivea şi mă atrăgea în acelaşi timp spre spatii imense. Mi s-a părut că vârtejul nostru va fecunda astre şi va lansa nebuloase noi pe un cer fără nume.

Eram fericiţi de parcă ne-am fi găsit loc printre constelaţii. Corpurile noastre unite erau în derivă, asemenea unor înotători ce se îmbrăţişează să coboare împreună mari cursuri de apă. Acelaşi curent ne purta de la un mal la altul, ne rostogolea în acelaşi torent. Aveam în urechi zgomotul cascadelor care cad de pe stânci foarte înalte. Vărsarea fluviului era aproape, apoi urma marea plată şi mişcătoare ca o prerie. Vântul sufla îmbulzind zborul larg al unor păsări albe.

*

*   *

Se crăpa de ziuă. Alana dormea cu capul pe umărul meu. Avea braţul întins de-a curmezişul pieptului meu, cu steaua sprijinită pe inima mea. Somnul ei căpătase un fel ce graţie copilărească. Când aurora va coborâ din copacii domoliţi şi va pătrunde în camera noastră, nu va mai fi decât o foarte tânără fată a cărei respiraţie mă va face să freamăt. Intrase cu reflexul

astrelor, cu căderea meteorilor, cu fuga stelelor căzătoare. Metalele fierbinţi ce cad din cer se răcesc lent pe pământul sănătos; aşa se liniştea ea acum, legănată de acea încredere puerilă care ignoră pericolele nopţii şi trădările zilei. Nu eram deloc surprins că o găseam pe acea străină ghemuită lângă mine; fără îndoială că fusese acolo dintotdeauna, sigură şi proaspătă ca un copac înflorit.

Surâse când i-am mângâiat încet părul, fără să deschidă ochii; cu siguranţă că ţinea somnul în jurul ei ca pe o haină, care s-o apere de soarele ce avea să mijească în spatele munţilor roşii. Era asemenea unui buchet găsit pe pernă la trezire, fără să se ştie cine l-a adus, asemenea cu creanga unui copac necunoscut pe care furtuna a smuls-o de la capătul lumii şi ne-a aruncat-o deodată pe genunchi.

În dimineaţa asta, era foarte deosebită de tânăra fată pe care o întâlnisem ieri în chioşcul chinezesc: aceea se juca cu un papagal şi ducea cu ea amintirea lungilor călătorii, aşa cum face un copil cu jucăriile inutilizabile. Îşi aşezase o clipă mâna peste a mea şi nici măcar nu fusesem tentat să mângâi degetele palide. Şi iată că tot corpul ei stătea în braţele mele, o veche tandreţe îl leagă cu forţa ei de trupul meu. Noaptea a prins-o în acel pavilion şi a condus-o lângă mine, urmând calea sigură a unui destin surprinzător. Şi iată că acea copilă dormea pe pieptul care i-a rănit sânii goi.

Privesc cum trece prima lumină a zilei peste acel corp domolit, revenit la puritatea unui izvor matinal. Pentru prima dată cunosc culoarea adevărată a acelui trup, a acelui păr. Este ea aşa cum mi-o imaginam adineauri? Ochii controlează mărturia mâinilor, confirmă acel alb rece al magnoliei în frigul dimineţii, acel parfum de pajişte cosită. Acum nu îndrăznesc să o aduc lângă mine, căci nu seamănă cu femeia care şi-a stins lampa noaptea asta, înainte de a mi se culca alături. Noaptea şi-a dus cu ea încărcătura de mistere sacre, pe care ziua nu trebuia să le vadă. Dacă aş desprinde această palmă de pe pieptul meu, unde se sprijină înfigându-şi uşor unghiile în carne, aş recunoaşte oare imaginea unei stele profetice sau n-aş zări decât o întretăiere ciudată de linii ce nu prezic nimic? Sau steaua aceea nu mi s-a aşezat pe piept decât ca să-şi împlânte semnul fierbinte până în inima mea, apoi s-a stins odată cu lampa de argilă emailată?

Cum ne va ajuta oare ziua să regăsim acelaşi desen în trei imagini diferite, ea care strică toate urmele înlănţuite pe drumurile nopţii? Grădina se trezeşte gălăgioasă. Mii de apeluri se încrucişează, se amestecă. Câteva crengi lovesc zidul, iar papagalul, ridicând perdeaua, apare pe pragul camerei mele, ironic şi bănuitor. Tot ce aparţine nopţii se retrage şi se face nevăzut. Mi se pare că ziua mi-a pus în braţe o femeie nouă, creată chiar în acea dimineaţă, îngreunată încă de pământul ei originar, care, pentru prima dată, va desface braţele, va deschide ochii, îşi va răsturna capul pe spate şi mă va privi. Cealaltă femeie s-a îndepărtat deja de mine, pe când aceasta e încă adormită pe pieptul meu. Şi, fără să ştie de sora ei nocturnă care a fugit, mişcă capul cu stângăcie căutând pentru obrazul cald un loc mai răcoros. Capul îi coboară până pe inima mea, abandonându-şi lunga eşarfă a părului peste trupul meu. Îşi readuce mâinile spre sâni. Doarme mai departe. Visele de copil îi şterg de pe trup urmele furtunii, şi devine din ce în ce mai uşoară, de parcă dimineaţa o înalţă spre ea, pregătind-o pentru această trezire.

În acest timp papagalul adulmecă hainele pe care Alana le-a aruncat în mijlocul camerei şi-şi comentează cu voce scăzută uimirea, apoi ţopăie ridicol, cu ciocul deschis, gata să ţipe. O rază de soare loveşte un platou de argint: în plină zi lucrurile îşi recapătă certitudinea cotidiană. Când se va trezi, Alana va recunoaşte lângă acest bărbat străin covoarele vesele ca nişte livezi, mătăsurile lichide, lumina lunară a unei cupe de jad şi consimţământul răsăritului de soare faţă de delirurile noastre nocturne. Aud strigăte de copii în grădină. Servitoarele se duc spre fântână, purtând găleţi de bronz şi ulcioare de argilă roşie. Şi totuşi mâinile ei caută în jurul trupului torentul tăcut al nebuloaselor.

CAPITOLUL XII

În fundul grădinii era o portiţă vopsită în roşu, care dădea într-o străduţă umbrită de sicomori. Mergeai pe lângă gardurile vii înflorite, pe lângă zidurile albite de var, pe care se căţărau plante cu flori mari, cu parfum tenace şi puternic. Auzeai lătratul câinilor, scârţâitul făcut de moară, cântecele torcătoarelor ce urcau ca nişte fumuri domoale în aerul neclintit, apoi periferia se

sfârşea. Dincolo de ultimele grădini se întindeau, până departe, câmpurile. La marginea livezilor se ridica un turn din cărămizi arse, roz şi roşcat, care servise pe vremuri ca bastion şi post de pază împotriva invaziilor nomazilor jefuitori. Un om mic de statură, şchiop şi chior, instalase pe terasa acestui mic fort un fel de cabaret. Rogojini şi pânze pictate ţineau umbră celor ce veneau să bea. Pe jos erau perne împestriţate, şi se mai găsea şi o mică estradă, unde se instala uneori un muzicant sau un povestitor. Acest cabaret era puţin frecventat: nu am întâlnit niciodată aici clienţi întâmplători; numai prietenii orfevrului, care veneau să-l întâlnească sau îşi dădeau acolo întâlnire. Şchiopul punea un ulcior de vin pe masă, apoi se chircea într-un colţ al bastionului, atent la conversaţii, pe care le urmărea dând din cap cu un aer aprobator. Se ţinea la o parte şi nu vorbea niciodată fără să fie invitat, dar musafirii lui ascultau ce spunea cu o mare atenţie şi cu mare respect. Nu se atingea de vinul ce i se oferea şi ronţăia seminţe de pepene verde sau galben. Trist şi suferind, îşi ţinea aproape totdeauna unicul ochi închis, dar când pleoapele i se deschideau, un fulger albastru de o luminozitate intensă îţi lovea ochii şi inima. Uneori, în mijlocul celor mai grave discuţii, părea brusc distrat şi începea să fredoneze pocnind din degete. Atunci, oaspeţii lui, abandonau cu plăcere vorbele serioase şi începeau să fredoneze şi să pocnească ei din degete. Nu ştiu cum se făcea, dar de fiecare dată când se întâmpla aşa, o veselie copilărească destindea feţele, antrenând chiar şi bătrânii în acest cor de şcolari. De obicei, cântecul se oprea la fel de brusc cum începuse. Toată lumea izbucnea în râs, se legăna o clipă ridicând braţele, apoi conversaţia era reluată de
acolo de unde se întrerupsese.

*

*   *

Mama Semnelor era singura femeie care lua parte la reuniunile din bastion. Alana nu se arăta aici decât pentru a oferi o cupă sau vasul unde ardea tămâia, în momentul când se saluta scăpătatul soarelui şi apariţia primei stele. Purta voal, şi nu aş fi recunoscut-o niciodată dacă nu mi-ar fi fost familiară legănarea secretă a şoldurilor ei, de care îşi aminteau mâinile mele. Mama Semnelor avea întotdeauna faţa descoperită; dar când mergea pe străzile orăşelului îşi învăluia capul într-o eşarfă

lungă, care îi cădea peste ochii obosiţi şi uzaţi. Când sosea pe platforma turnului, îşi scotea eşarfa cu un gest plin de măreţie. De fiecare dată, acest gest mă făcea să mă gândesc la trezirea lunii, urcând între două piscuri acoperite de zăpadă. Părea că o mare lumină îi curgea de pe faţă.

Ai fi zis că era extrem de bătrână şi că, ajunsă la acea vârstă, pentru ea, timpul încetase să mai treacă; că o nouă energie încolţea în acel trup pietrificat, o vitalitate extraordinară, mai curând dezvoltată decât înăbuşită de numărul secolelor ce se scurseseră. Îmi inspira veneraţie şi o anumită teamă, ca cea pe care ar putea să ţi-o inspire nişte imagini de bazalt sau de profir în adâncul cărora ar îmbătrâni inteligenţa unei fiinţe omeneşti. Când se alătura Fiilor Stelelor, căpăta o splendidă măreţie, pe care nimeni nu ar fi bănuit-o văzând-o cum trece pe aleile bazarului, discretă, aproape furişându-se, sărăcăcios îmbrăcată în pânză cenuşie, aducându-şi cu mâna voalul înaintea feţei. Hamalii o împingeau, copii o trăgeau de haine şi îşi mânau cercurile peste picioarele ei. Oamenii care nu o cunoşteau o luau drept o cerşetoare - şi era adevărat că cerşea ca să trăiască -, dar oaspeţii bastionului se înclinau adânc de fiecare dată când le vorbea şi întindeau mâna dreaptă, în semn de scuză, să se facă parcă iertaţi pentru trufia de a vorbi în faţa ei.

Ea însăşi vorbea puţin, cu o voce scăzută, şi aproape timidă. Nu spunea decât lucruri foarte simple, dar şi vântul e simplu, şi pământul şi soarele sunt la fel. Cu toate că nu înţelegeam tot ce povestea, vorbele ei mă tulburau adânc, pentru că făceau aluzie la lucruri vechi şi ascunse. Cunoscuse multe ţări străine şi oamenii de altădată; ceea ce spunea despre aceştia îmi părea curios de familiar, cu toate că nu-i întâlnisem eu însumi. Nu le pronunţa niciodată numele, dar un detaliu al feţei sau al costumului, pe care îl descria cu minuţiozitate, mă frapa, şi acel om căpăta îndată viaţă în faţa mea, sub acelaşi aspect avut pe vremuri. Poate că trecuseră trei sau patru sute de ani de când acel tânăr general cu ochi de vis şi aventură, ce apleca uşor capul într-o parte, ca sub greutatea unei violente aspiraţii spre cucerire, sau, se zicea, ca să-şi ascundă guşa, traversase ţara în fruntea armatei lui, dar aş fi crezut că fusese ieri. Mama Semnelor trecuse pe lângă el traversând piaţa mare, în faţa templului. Calul lui, scurt şi masiv ca un taur, legăna un cap enorm. Tânărul purta o armură de aur cu figuri, o sabie scurtă şi

jambiere de argint înnegrit. Îl însoţeau poeţi şi filozofi, amestecaţi în mulţimea soldaţilor. Stindardele fremătau în dimineaţă ca foşnetul unei păduri de mesteceni tineri. Îi surâsese în tăcere, şi, când vorbea de acest surâs, Mama Semnelor îşi întindea mâinile sub ochii noştri de parcă surâsul rămăsese închis acolo.

În faţa ei bătrânii erau plini de respect şi de timiditate, dar animalelor nu le era frică de ea: păsările îi coborau cu plăcere pe umeri, căprioarele sperioase îi adulmecau degetele, şerpii i se încolăceau pe baston. Într-o zi, pe când vorbea, un fluture i se aşeză în căuşul palmei, palpită o clipă, apoi îşi strânse aripile, se culcă şi muri. Era un efemer a cărui scurtă existenţă aspira la vecinătatea cu eternul.

Îmi amintesc că ridicase acel minuscul cadavru cu o tandreţe aproape înspăimântată de ea însăşi. Mângâiase cu vârful degetelor culorile strălucitoare care deja începeau să treacă, apoi întinsese brusc mâna, de parcă ar fi vrut să trimită foarte sus şi departe de ea fluturele mort. Barduk îşi pusese pumnul în faţa gurii şi o privea cu un aer îngrijorat. Persanul îşi întorsese brusc ochii. Amintirea vechilor glorii cobora în jurul meu. După o clipă, fluturele se ridică şi începu să tremure. Probabil că nu era decât adormit. Aripile îşi recăpătaseră întreaga strălucire. Se legănă câteva secunde, parcă nesigur de el însuşi, apoi sări afară din mâna care îl ţinea. Nu căzu; aripile i se deschiseră bătând cu repeziciune. Ezită la început asemenea unei păsări respinse de furtună, apoi urcă spre cer şi dispăru.

Am văzut totul cu ochii mei. Ai fi zis că cerul era traversat de un mare strigăt de bucurie. Barduk îşi lăsase capul să-i cadă pe piept şi se uita ţintă în jos, dar toţi ceilalţi priveau acea parte de spaţiu unde îşi luase zborul fluturele. Mama Semnelor îşi ţinea încă mâna deschisă, ca pentru a oferi din nou adăpost fluturelui, dacă ar fi dorit să se întoarcă. Nu s-a întors, şi Mama Semnelor s-a aşezat lângă persan, iar acesta făcu gestul de a-i săruta mâna; în realitate nu îndrăzni să-şi apropie buzele de acele degete sacre, şi ochii i se închiseră, arşi de lumina insuportabilă pe care o radiau.

Într-o zi, Mama Semnelor a părăsit oraşul fără să fi ştiut cineva încotro s-a dus. Aceasta s-a petrecut mult mai târziu, cu câteva luni înainte de dezastru. Aproape toţi prietenii ei muriseră deja, iar dintre oamenii care se strângeau la bastion,

majoritatea îmi erau necunoscuţi sau puţin familiari. Hangiul şchiop era mereu acolo, servind acelaşi vin, aşezându-se la locul lui obişnuit în colţul terasei.

Seara în care ea ne-a părăsit, a spus că o vom revedea în curând. Presimţeam că acest cuvânt nu avea aceeaşi semnificaţie pentru ea şi pentru mine. Privea fluviul, câmpurile, oraşul, livezile şi totul îi părea ca un buchet deja veştejit. Ne gândeam că era tristă fiindcă se despărţea de noi, şi că nesiguranţa unei călătorii o tulbura. Era asemenea unui călător deja în şa, care-şi stăpâneşte calul nerăbdător să pornească în galop. O mare linişte trecea peste noi; presimţeam că ducea peste mări şi ţări semnele şi secretele; lucrul acesta nu prevestea nimic bun pentru noi.

Am fost ultimul căruia i-a spus: „La revedere!" Şi mi-a zâmbit, în vreme ce pe ceilalţi i-a salutat cu gravitate, cu tristeţe.

CAPITOLUL XIII

- Într-o zi, acum vreo cincisprezece ani, povestea Barduk, un monstru marin a eşuat în golfuleţul pe care îl formează o buclă a fluviului, acolo.

Arătă cu mâna locul: o plajă îngustă de nisip strânsă între faleze, într-un cot al râului, după curenţii rapizi. Apoi continuă:

- Nu ştiu cum putuse să ajungă până acolo. Era un adevărat monstru marin; un monstru din fundul apelor. Cu siguranţă că un cataclism îl smulsese din locuinţa lui, răsturnând pajiştile submarine unde îşi aveau sălaşul. Bietul animal, dezorientat, rănit poate de explozia unui vulcan, plutise în derivă, între două ape, provocând stupoarea, frica şi batjocura peştilor vulgari, până în momentul când fusese luat de un curent.

Se trezise aruncat pe mal lângă gura fluviului. Intrase în el ca să fugă de glumele mării. Această apă era netedă, regulată, constantă şi plăcută. Urcase în sus pe fluviu, fericit de calmul care îl odihnea şi îl reînsenina. De-a lungul fluviului se înşirau oraşe, câmpuri, sate, păduri. Curentul nefiind foarte rapid, monstrul nu făcea nici un efort să înoate. Uneori, poposea într-un golfuleţ şi se usca la soare, ascultând într-o leneşă toropeală ţipetele păsărilor şi cântecele secerătorilor. Cerceta curios

aspectul şi ocupaţiile oamenilor. Pescarii îl uimeau. Se întreba ce neam ciudat de peşte erau bărcile cu care se întâlnea din când în când. Pânzele lor de culoare ocru, bombate de vânt, şi vâslele numeroase îl surprindeau ca nişte inexplicabile capricii ale naturii. Nu-i era teamă, pentru că nu cunoştea cruzimea celorlalte fiinţe şi inima lui nu era rea. A făcut cunoştinţă cu toate pericolele pe care le ascund spaţiile necunoscute în ziua când, dintr-o barcă, alături de care trecea, ţâşni un trident şi îl răni în coastă. Strigătul scos de animal fu atât de ciudat, încât vâslaşii repeziră cu vioiciune barca înainte şi dispărură fără ca el să fi putut să-l zărească pe duşmanul care îl lovise. Uimirea, mai mult decât durerea, îl făcuse să ţipe. Nu începu să sufere cu adevărat decât ceva mai târziu, când rana se infectă. O dată a trebuit să se adăpostească vreme de mai multe zile într-un golfuleţ plin de noroi, ca să scape de urmărirea pescarilor care îl răniseră şi care parcurgeau fluviul în căutarea lui în amonte şi în aval. Strigătele lor, pe care le auzea, i se păreau pline de ameninţări, iar zgomotul cochiliilor de melci marini cu care se chemau semăna cu mugetul elefanţilor de mare.

Au trecut pe lângă el fără să-l vadă pentru că pielea lui se confunda cu mâlul şi stuful. Dacă ar fi fost mai atenţi, ar fi remarcat un firişor lung de sânge în apa ce bătea în maroniu; dar s-a lăsat noaptea şi nu l-au descoperit.

Au crezut cu siguranţă că ajunsese în mare, şi pentru că le era frică de lungul lui gât flexibil şi de ochii lui strălucitori, au preferat să se întoarcă acasă spunând că animalul ciudat dispăruse.

Pe când stătea ascuns în noroiul cleios şi fetid al mlaştinii, monstrul a fost cuprins de o mare descurajare. Îşi zicea că nu va mai revedea niciodată apa minunată şi fosforescentă a fundului mărilor. Pietrele ascuţite îi zgâriau pielea delicată a pântecelui, lipitorile i se prindeau de înotătoare, insecte feroce îi sugeau sângele din rană şi mişunau în carnea lui deschisă. Fu ispitit să rămână acolo, în acel nămol cald, şi să moară liniştit, dar noroiul îi făcea oroare. Se smulsese din el cu violenţă, dădu în lături stuful şi, reîntorcându-se în fluviu, reîncepu să înoate. Avea mişcările lente şi stângace. Corpul îi părea extrem de greu. Forme bizare, negre şi scânteietoare, îi dansau în faţa ochilor.

Barduk se opri, îşi puse mâinile peste ochi şi se reculese. Nu îndrăzneam să-i punem întrebări. Simţeam că această povestire

nu era inventată, că era vorba pentru el de ceva foarte grav şi aproape sacru. Cu coatele sprijinite de parapetul terasei, Mama Semnelor urmărea cu privirea plimbarea norilor asemenea unei turme de monştri marini, care se împrăştiau şi se dislocau în vânt. Un miros cald urca dinspre livezi. Orfevrul se juca cu un pandantiv de jad alb.

- Căldura era copleşitoare. Aerul tremura făcând să danseze fantome de arbori şi case. Mă culcasem lângă apă să-mi fac siesta. Golfuleţul era pustiu, dar când m-am trezit, monstrul marin era acolo, culcat în nisip, cu capul aşezat lângă al meu. Văzusem animale asemănătoare acestuia în vis, de aceea m-am gândit că încă dormeam, dar răsuflarea umedă şi rapidă a acestuia arăta bine că nu era un animal din vise. M-am ridicat tresărind, şi bruscheţea gestului meu îl sperie pe animal, care gemu. Era prea slab ca să fugă şi renunţase dinainte să se apere. Părea gigantic şi măreţ cu solzii lui ca de metal strălucitor, creasta ce semăna cu un coral, ochii galbeni şi violeţi, şi chiar această măreţie îl făcea mai emoţionant şi aproape ridicol precum imaginea unui colos redus la neputinţă. O răsuflare aspră ieşea din botul întredeschis; din când în când înotătoarele loveau nisipul cu o batere disperată. Soarele îl făcea să sufere. Vedeam cum pielea i se usca, i se crăpa. Sângele îi picura din aceste riduri fisurate. Îşi închise pleoapele ca să fugă de lumină şi încercă să-şi întoarcă capul spre umbră, dar lungu-i gât tremura ca un braţ paralizat. Inima ce bătea în pieptul enorm făcea zgomotul unei securi izbind în copacii unei păduri. M-am apropiat de el. Stâncile curenţilor rapizi, unde apa e puţin adâncă, şi pietrele tăioase îi crestaseră în lung pântecele. Sângele curgea în mii de râuleţe. Pielea căpătase acele reflexe fluorescente, avertismentul descompunerii. Copiii dădeau fuga să vadă mai de aproape acel vizitator insolit. Pescarii se chemau cu gesturi mari. Înspăimântate de acest tumult, femeile lăsau lucrul şi gătitul, se întrebau una pe alta şi întorceau spre fluviu priviri speriate. Monstrul marin era totuşi inofensiv. Gura lui fără dinţi şi înotătoarele fără gheare făceau din el un adversar uşor de învins. În sfârşit, era bun şi paşnic ca un colos pe care chiar talia de gigant trebuia să-l pună la adăpost de agresiuni. Dar am remarcat tot felul de animale minuscule, o puzderie de insecte şi paraziţi care îi viermuiau în răni până în interiorul corpului. Era fără apărare împotriva

acestor duşmani voraci care se instalaseră în acea carne rănită ca la o masă de festin. Acei convivi plini de cruzime erau prea mulţi şi prea avizi ca să-i pot alunga, şi deja copiii aruncau de departe cu pietre în el. Ceilalţi nu îndrăzneau să se apropie. Eu mă aşezasem lângă el. Bărbaţii râdeau şi îşi arătau unul altuia, cu rânjete stupide, particularităţile corpului sau impresionant. Strălucirea fosforescentă a solzilor nu mai era în lumina brutală şi crudă a zilei decât irizaţia suspectă a putreziciunii. Ochii îi deveniseră terni ca nişte pietre. Un miros de dezgust venea dinspre acel corp martirizat. Nimeni nu alunga copiii care lapidau frumosul trup neînsufleţit. Din bot ieşea un şuier uşor modulat, care îmi sfâşia inima. Marile foale ale pieptului se goleau puţin câte puţin, expirând o muzică ciudată. Nu am îndrăznit să mângâi animalul torturat, şi azi mi-o reproşez ca pe o laşitate de neiertat. Copiii totuşi ocheau prost (sau se prefăceau că nu nimeresc bine) şi câteva pietre m-au atins şi pe mine. Am fost aproape fericit; în felul acesta monstrul marin nu suferea singur. Numai prezenţa mea îi împiedica să-l facă îndată bucăţi; bărbaţii îşi ascuţeau deja cuţitele şi femeile aduceau găleţi în care să strângă ce mai rămânea din sânge. I-am stat alături până la ultima răsuflare, care a fost teribilă. Întregul corp a tremurat ca o navă ce se zdrobeşte de o stângă submarină, a tresărit şi a recăzut cu un zgomot crunt. Insectele, înspăimântate, au început să fugă în dezordine din acea carne care prindea din nou viaţă. Dar cum monstrul nu a mai mişcat, au prins curaj şi s-au aşezat iar la ospăţ, pline de ranchiună din pricina fricii avute. Cred că n-am suferit atât nici când mi-am văzut murind cel mai bun prieten. Lui îi strângem mâna şi regăsea în ochii mei afecţiune. Dar monstrul marin era singur în prezenţa Divinităţii.

*

*   *

Tăcerea care a urmat acestei povestiri, a fost întreruptă de strigătele din drum ale unui negustor de apă. Purta pe umeri un burduf de piele neagră şi un butoiaş negru de aramă încrustat cu metal galben. Mergea sprinten prin praf, agitând clopoţelul şi lăsând acel apel melancolic şi maliţios totodată ce îi anunţa apropierea. Ajuns la poalele bastionului, se debarasă de burduf şi de butoiaş, urcă cu vioiciune scara şi ieşi pe terasă, în gloria verde şi roşcată a apusului de soare.

Îl întâlnisem de mai multe ori pe aleile bazarului, unde se plimba toată ziua, strigând şi agitând clopoţelul. Negustorii râdeau de mersul lui săltăreţ şi de vocea de pasăre. Era surprins uneori stând într-un picior şi contrabalansând într-un echilibru periculos burduful şi butoiaşul, meditând cu capul în jos, şi în acele momente semăna extraordinar de mult cu un bătrân piciorong, de la care avea şi privirea ironică şi craniul chel. Atitudinea orfevrului şi persanului faţă de el se deosebea mult de a celorlalţi negustori. Când îl vedeau trecând, îl salutau cu un aer de prietenie şi de respect care mă frapa. Mai târziu, când l-am cunoscut mai bine pe negustorul de apă, am descoperit la el un suflet de lumină şi de foc, o înţelepciune sublimă în ceea ce privea ordinea lumii şi destinul oamenilor. Ştiu azi ce loc ocupă printre Fiii Stelelor, şi poate că de la el am primit cele mai însemnate secrete.

Nu mi le-a dezvăluit în seara aceea. Emoţionaţi încă de povestirea lui Barduk, priveam cum pălea cerul, aşteptând ivirea primei stele. Când va apărea la marginea cerului, precum un mugur de speranţă supravieţuind derutei soarelui, persanul va aprinde tămâia pe care stăpânul cabaretului tocmai o adusese într-un vas chinezesc, şi Mama Semnelor va ridica domol spre faţa cerului fumul luminos.

Dar steaua nu se născuse încă. După-amiaza zăbovea cu strigătele vâslaşilor de pe fluviu şi pulsaţia surdă a gongurilor din curtea templelor. Pe deasupra zidurilor ruginite ale meterezelor oraşului fluturau stindarde. Ai fi zis că sunt nişte păsări de mare, aşezate pe turnuri, pe care cântul crepusculului le face să bată leneş din aripi. Pe drum treceau cântând tinere fete. Alana era cu ele. Le-am urmărit cu privirea. Mergeau să se scalde la fluviu, şi în curând le-am văzut corpurile lungi, proaspete şi goale legănându-se printre stuf înainte de a plonja în apa rapidă. La auzeam strigătele copilăreşti şi râsul pe când valurile le gâdilau subsuorile şi sânii. Părul desfăcut plutea ca nişte alge aurite, şi membrele lor palide se mişcau în apa răcoroasă coborâtă din înălţimea munţilor, confundându-se cu oglindirea norilor.

CAPITOLUL XIV

Negustorul de apă se aşezase lângă Mama Semnelor. Strângea în mână vasul de tămâie unde trosnea cărbunele aprins. Persanul amesteca mirodenii într-o cutie de fildeş. Păsările se urmăreau ţipând pe cerul roz; vântul umed aducea un miros îndepărtat de pajişte. Veniseră şi alţi oameni. L-am recunoscut pe cel care, la începutul şederii mele în oraş, îmi cumpărase monedele străine. Ochii lui vioi m-au salutat cu o privire uimită, apoi ascunse un lung surâs în barba pe care o netezea cu amândouă mâinile. Mai era şi un adolescent roşcat, slab, plăpând, ce părea devorat de umilinţă şi de dragoste. Îşi ţinea mereu mâinile împreunate, strânse palmă lângă palmă. Când le-a deschis, ca răspuns la o întrebare a orfevrului, am zărit o perlă de mărime mijlocie, neregulată, cu o strălucire destul de ternă. Se uita la ea cu o mare solicitudine, şi aş fi crezut, văzându-i precauţiile, că ţinea în mână o pasăre bolnavă; dar perla era bolnavă, zicea el, şi nu ştia cum s-o însănătoşească. Se simţea cum îşi dă osteneala să treacă în ea toată căldura voinţei lui, toată vitalitatea corpului său şubred. Perla era pe moarte, murmura el, şi trebuia s-o salveze.

Mă aşteptam ca ceilalţi să râdă de grijile lui extravagante; după cunoştinţele mele despre perle, aceasta nemeritând o asemenea îngrijorare. Kalkeidos avea în prăvălia lui sute de perle mai frumoase decât ea, dar pentru tânărul cu păr roşcat era o perlă unică. O avea din copilărie, avusese mare grijă de ea ca de un animal cu sănătatea fragilă, iar boala acestei pietre, care se stingea din zi în zi, îi pricinuia o adevărată disperare. Avea corpul scuturat de suspine şi ochii trişti urmăreau cu tandreţe perla ce trecea din mână în mână.

Profesional, orfevrul recomandă o baie de apă de mare. Era necesar, zicea el, să-i redai fiinţei suferinde mediul natural, unde ar găsi forţa, bucuria şi dorinţa de a trăi. Dar tânărul clătină din cap şi spuse că nu s-ar fi despărţit de perlă nici măcar o zi, că ar fi însoţit-o în fundul mărilor şi ar rămâne lângă ea în mijlocul coralilor, al anemonelor roz şi al bureţilor în evantai.

- Boala e prea avansată, replică Kalkeidos. O agravezi ţinând-o mereu strânsă în căldura mâinii.

În sfârşit, perla ajunse la Mama Semnelor. O ridică în faţa ochilor şi o roti domol. Soarele care asfinţea şi norii călători se reflectau în opalescenţa ei tulbure. Când o ţinea astfel, ai fi zis

că tocmai se născuse un astru nou şi îşi ocupa locul în spaţiu, printre constelaţiile viitoare. Bărbaţii tăceau şi priveau cum se roteşte acea perlă între degetele lungi şi subţiri. Le auzeam râzând şi cântând pe fetele care se scăldau, jucându-se în curentul răcoros al apei. Aerul era plin de o mare aşteptare, de o imensă speranţă.

- Trebuia să fi venit mai repede la mine, zise negustorul de apă. Ne-am fi rugat.

Suflă peste perlă, o frecă de mânecă, o lipi de ureche, apoi de inimă. Cârciumarul apucase un mic gong de bronz în care bătea încet cu vârful degetului. Loviturile foarte uşoare, rărite de tăceri lungi, conţineau nu ştiu ce misterioasă eficacitate. Auzindu-le, tânărul păli de speranţă şi de nelinişte. Negustorul de apă ridică o clipă perla deasupra vasului de tămâie. Vaporii mirodeniilor deveneau mai grei; erau în acelaşi timp amari şi dulci.

- Nu, zise Katkeidos, nu focul, apa.

- Elementele nu mai au nici o putere, spuse suspinând Mama Semnelor. Numai dragostea vindecă în anumite cazuri.

Se întoarse spre tânăr şi îi întinse perla. El, foarte fericit că îşi regăseşte comoara, o aşeză iar între palme. Tremura de nerăbdare şi de entuziasm. Mama Semnelor însoţise perla cu o privire de victorioasă compasiune.

- Dacă consimţi să te desparţi de ea, zise Mama Semnelor, vom cânta şi ne vom ruga în jurul ei. Poate vom încălzi această existenţă care e gata să se stingă. Şi noi o iubim, pentru că numai prin dragostea lui omul întreţine şi perpetuează creaţia. Soarele ar înceta să mai strălucească dacă nu l-am iubi, şi stelele s-ar ofili dacă oamenii nu le-ar da, din când în când, o parte din propria lor energie vitală. Nu există decât o singură fiinţă în univers - universul însuşi.

Tânărul înclină din cap cu gravitate.

- Această perlă, zise el, este pentru mine la fel de preţioasă ca soarele.

- Pentru tine! Nu numai pentru tine, reluă Mama Semnelor zâmbind. Fiecare dintre noi consideră că toate obiectele sunt la fel de preţioase ca soarele. Această cărămidă veche care se macină, roasă de vânt şi de ploaie, această pană roz care tocmai a căzut din aripa unei păsări, această floare minusculă care se agaţă de o fărâmă de pământ, cuibărită într-o crăpătură

a zidului, toate acestea sunt nespus de preţioase şi toate trăiesc numai din dragostea noastră.

Persanul sări brusc în picioare şi, scoţând un ţipăt răguşit, începu să danseze. Nu era loc mult pe terasa bastionului, încărcată cu oameni, perne şi mese joase, dar cu toate că avea ochii închişi, se mişca printre acele obstacole fără să atingă vreunul. Avea braţele întinse orizontal şi capul dat pe spate; barba îi plutea în vântul înserării. Era mai curând un mers rapid decât un dans, punctat de mici sărituri. Degetele se mişcau într-un fel ciudat, ai fi zis că apăsau pe o claviatură invizibilă; barba îi tremura, fruntea i se încreţea şi buzele se strângeau sau surâdeau după cum lovea clapele. Cursa lui deveni şi mai rapidă, şi mi se părea că văd, trecând prin mijlocul nostru, o pasăre, un nor, o ramură de copac dusă de vânt. Uneori făcea un salt mare în aer, cu o expiraţie profundă, ah! şi recădea pe vârful picioarelor, întregul corp îndoindu-i-se asemenea unei cascade care se frânge de o stâncă. Gongul îi ritma paşii şi salturile. Un bărbat cânta cu jumătate de glas. Puterea uraganului se aduna încet în jurul dansatorului.

Venise înserarea. De pe platourile înalte, înnegrite de apropierea nopţii, cădea un aer rece.

După ce îşi sfârşi dansul, persanul luă o haină mare şi se acoperi în întregime cu ea, apoi se duse să se chircească într-un colţ al terasei. L-am văzut tremurând încă preţ de câteva clipe, scuturat de frisoane care, puţin câte puţin, se stinseră şi nu mai mişcă. Nu ştiu dacă era adormit sau leşinat. Tânărul cu perla vru să se apropie de el şi să-i mulţumească, dar Kalkeidos îl opri.

- Acum lasă-l. Vorbeşte cu Puterile. Nu-ţi fie teamă pentru perla ta. Dragostea triumfă totdeauna.

În spaţiul întunecat, prima stea urcă treptele nopţii. În jurul ei nu era obscuritate, doar o lumină mai ştearsă, mascată de cenuşă şi de fum. Cerul era albastru ca apa fluxului. Vasul de tămâie se legăna scoţând clinchete, gongul îşi rostogolea tânguirea de vulcan minuscul şi îndepărtat. Kalkeidos umplu o cupă cu vin şi o ridică spre steaua care străluci deodată cu o lumină mai vie. Era un vin limpede, uşor, transparent; se vedea prin lichid imaginea pictată pe fundul cupei: fiinţe înaripate zburând prin noapte. Steaua coborî, se aşeză pe fundul cupei, bău şi urcă iar spre cer. Gongul zbârnâia. Tinerele fete se întorceau de la râu şi treceau pe la poalele bastronului cântând.

Am recunoscut vocea Alanei. Apoi tăcură sau poate vântul serii le risipi cântecul. Gongul gâfâia misterios.

CAPITOLUL XV

Îmi petreceam zilele în bazar, ca un hoinar leneş ce se amuză de vacarmul trecătorilor, de tarabele pestriţe, de diversitatea oamenilor care se loveau pe străduţele înguste, printre piramide de fructe şi ibrice de bronz. Era partea cea mai vie a oraşului, şi de asemenea cea mai ciudată. De cum treceai dincolo de poarta sculptată pe unde se pătrundea în această mică cetate, închisă în ea însăşi şi izolată în mijlocul celei mari ca un sâmbure într-un măr, nu te mai gândeai la trafic sau la troc: toate obiectele expuse aveau viaţa lor proprie, independentă şi nobleţea lor. Aveai impresia că nu au fost puse acolo decât pentru a li se afirma frumuseţea, gravitatea şi demnitatea. Când un cumpărător se oprea să cântărească în mână un ulcior, acesta devenea în acel moment, pentru el, lucrul esenţial, lucrul în sine. Tocmelile ce aveau loc între vânzător şi cumpărător nu urmăreau să deprecieze un obiect sau să-i ridice valoarea. Amândoi ştiau exact care este această valoare şi le-ar fi fost ruşine s-o discute. Acest schimb de vorbe tindea să glorifice lucrul respectiv, să stabilească între el şi cei doi oameni, care făceau din el subiectul unei dezbateri, o legătură de caldă simpatie. Şi dacă, atraşi de conversaţie, trândavii se opreau să-i privească, ulciorul, coşul, pepenele galben, cingătoarea de piele deveneau un timp centrul unei atenţii numeroase, respectuoase şi reculese. Obiectul se ridica la eficacitatea lui majoră, atingea cea mai mare virtute de exaltare, şi atunci nu mai avea importanţă dacă, după lungi discuţii, vânzătorul şi cumpărătorul se despărţeau fără să fi ajuns la o înţelegere. Lucrul se impusese, un moment, cu intensitatea lui vitală cea mai puternică. Adevăratul lui destin era îndeplinit.

Gustul pitorescului era şi el deplin satisfăcut pe acele alei de mătase şi lână, jalonate de măsuţe roşii şi arcuri sinuoase. Mirosul muntelui, deşertului, oceanului, pajiştilor, câmpurilor, animalelor şi florilor se amestecau zgomotos. Unele alei, cu acoperiş de sticlă albastră şi roşie, aveau strălucirea caldă a sipetelor de orfevrărie, altele erau acoperite cu împletituri de nuiele, asemănătoare cu nişte bolţi sterile unde nu se cocea nici

un ciorchine. Uneori, un conducător de cămile se vântura din prăvălie în prăvălie, fredonând o veche melopee, căreia pasul sacadat al cămilelor îi marca ritmul. Câteva minute, acel cântec umplea tot bazarul, se strecura până în adâncul antrepozitelor obscure, trezind vechi nostalgii în mărfurile strânse în baloţi de piele.

Murmurul tocmelilor străbătea din prăvălie în prăvălie, întrerupt de izbucniri de voce, apoi aluneca din nou într-o vastă şuşoteală de glasuri scăzute. Uneori cădea o farfurie de cupru răspândind ecouri cristaline. Copii aproape goi îşi făceau de lucru printre cumpărători, sprinteni ca nişte şopârle, maliţioşi ca nişte maimuţe. Se auzea bătătoritul greu al vopsitorilor care îşi presau stofele într-o cuvă de culoarea cerului, aurorei, nopţii sau sângelui, plesnetul bucăţilor de mătase desfăcute spre a-şi sclipi în soare reflexele de sidef şi azur, clopoţelul dogit al unui călugăr cerşetor care îşi întindea castronaşul pentru pomană de parcă ţi-ar fi făcut un dar regesc.

Viaţa lucrurilor în bazar era mai violentă şi mai patetică decât cea a copacilor cu care mă familiarizasem în grădina orfevrului. Învăţasem să deosebesc pe cea a materiilor brute - mai simplă, aspră, primitivă şi directă - de cea a obiectelor fabricate care, în contact cu mâna omului, se rafinează şi se complică. Stofele nu au acelaşi suflet când sunt ţesute de munteni sau de femeile de la câmpie. Olarul rămâne legat de cupa lui, armurierul de pumnalul făurit. Lucrurile se încarcă cu tandreţe sau cu brutalitate, după fiinţa omului care le modelează. Unele erau modeste şi martirizate, altele orgolioase, mulţumite de ele însele, arogante şi agresive. La ceasul siestei îşi mărturisesc adevărata lor natură, aspiraţiile lor profunde, disperările, necazurile şi bucuriile. Se degajă din ele atunci o respiraţie comparabilă cu vibraţia unei livezi zumzăind de albine, în plină amiază, o respiraţie ca cea a pajiştilor sufocate de căldură. Absenţa oamenilor - aflaţi în somnul şi visele lor mai departe decât dacă s-ar fi găsit într-o altă lume - le dezleagă secretele.

Am trăit în bazar clipe pline de mistere şi de miracole. Când negustorii se întindeau căscând pe divanele lor iraniene, stângaci şi grei ca nişte naufragiaţi, ghiceam retragerea subită a lucrurilor. Se întorceau în cochilia lor de aparenţe, asemenea unui melc căruia îi atingi antenele. Redeveneau oarbe, insensibile, inerte. Vibraţia lor se stingea. Unele adormeau şi

ele. Altele rămâneau treze, dar înarmate cu o vigilenţă arţăgoasă, gata să lupte, să se apere. Altele dimpotrivă, se pregăteau să se deschidă, de parcă numai contactul cu mâinile omului le putea duce la plenitudinea împlinirii. Rămâneam ameţit de metamorfozele la care asistam, doritor să le povestesc persanului sau orfevrului, atunci când duceau la buze o ceaşcă cu ceai rece ca să se trezească mai bine. Dar nu cunoşteam cuvintele ce ar fi putut traduce aceste stări ciudate. I-am vorbit într-o zi despre asta lui Barduk. A zâmbit, ducându-şi un deget la gură, ca un om care cunoaşte enigmele migraţiilor şi schimbărilor. Ştiam că multe din istoriile lui îi fuseseră povestite de lucruri. Că au faţă de el o familiaritate pe care o refuzau negustorilor, căci el nu le utiliza pentru negoţ. Admiram câteodată delicateţea cu care atingea obiectul cel mai vulgar. Ai fi zis că nu mirosea o floare, că nu bea dintr-o cupă fără să se scuze mai înainte pentru indiscreţia lui. Ghiceam că nu purta sandale ca să le cruţe de umilinţa de a fi târâte prin praf şi pietre. Picioarele lui brune căpătaseră de altfel o frumuseţe curioasă din pricina mersului desculţ pe dalele bazarului şi pe pământul drumurilor, o graţie deschisă şi nobilă, pe care nu o aveau deloc picioarele negustorilor deformate de tălpi şi curele.

Într-o zi m-am săturat de aceste hoinăreli. Vreme de mai multe luni, îmi plimbasem trândăvia de la atelierul ţesătorilor la cel al cusătorilor de papuci. Zgomotele meşteşugarilor, cadenţa ciocanelor, huruitul meselor de olar nu-mi mai procurau nici învăţăminte, nici distracţie. Chiar felul cum umblam de la un obiect la altul îmi obosise curiozitatea. Simţeam dorinţa să mă ataşez de ceva, solid, profund, exclusiv. Dacă aş fi fost mai îndemânatic, aş fi intrat calfă la tâmplari, la mozaicari sau la modelatorii de vase. Mi-ar fi plăcut ca un obiect să-şi capete forma definitivă şi viaţa între mâinile mele. M-ar fi umplut de bucurie să rotunjesc o cupă sau să brodez o centură. Din nefericire, rămâneam străin de toate artele şi contemplam cu o ciudă nostalgică gesturile care creează forma şi culoarea.

Neputând să devin eu însumi un creator, îi ascultam vorbind pe artizani. Înţelepciunea le era pe măsura ştiinţei. Erau plini de abilitate, bogaţi în tradiţii savante. Autoritatea magistrală cu care apucau lemnul, piatra, blocul de argilă sau foaia de cupru, merita admiraţia mea; iar felul de a însoţi cu un cântec

murmurat gesturile mâinilor, te făcea să te gândeşti la o incantaţie magică ce invita la fiinţă totală materia neîmplinită.

Uneori mă aşezam în spatele tarabei schimbătorului de monede şi luam între degete pietrele cu care se încerca aurul, pulberea de aur, argintul brut, balanţa de monede. Profilul aspru sau frust al monedelor, imaginile de animale, de regi şi de zei, care le decorau, semnele misterioase şi inscripţiile solemne îmi provocau o uimire mereu nouă. Unele semănau cu nişte plăci de bronz abia subţiate, altele alungeau imagini de băieţi goi pe lamele subţiri de aur. Mai erau scoici legate în colier şi jetoane de fildeş sau aur, stângaci gravate. Omul râdea de surpriza mea şi pronunţa nume necunoscute: unele dintre aceste nume desemnau insule pierdute în mijlocul unor oceane îndepărtate, altele imperii sufocate de multă vreme sub nisip sau lavă. Oameni puternici îşi lăsaseră imaginea pe un disc de metal, şi gloria lor trăia încă, datorită neguţătorilor. În altă parte, buchete de pene sau pietricele bizar colorate serveau trocului. Neguţătorul le mişca cu amândouă mâinile, deschizând câţiva saci, de unde ieşeau parfumuri ciudate. Descria oamenii care strânseseră acei galeţi, care smulseseră acele mănunchiuri de pene de la păsările împodobite cu ele; vorbea despre moravurile, obiceiurile, religiile lor, şi lumea se lărgea în faţa mea. Treceam barierele gheţarilor, pluteam pe mări calde, aterizam la poalele vulcanilor şi arborilor giganţi. Uneori, cuprins de delirul imaginaţiei, inventa popoare şi ţinuturi, iar eu îi demascam minciunile după precizia excesivă cu care sublinia detalii prea pitoreşti. Când beţia povestirii punea stăpânire pe el, închidea ochii şi, legănându-se pe taburet, pipăia cu mâinile lui agile, într-un spaţiu devenit deodată fecund şi bogat, acele ţări care nu existau.

Până la urmă mă cuprindea o ameţeală, după ce călătorisem îndelung în felul acesta pe drumurile unui univers fără limite. Trecătorii se perindau prin faţa tarabei lui, conducătorii de măgari şi hamalii se împingeau, se înjurau, dar eu nu-i vedeam, purtat din peisaj în peisaj de fantezia povestirii, fără încetare hrănită de ea şi fecundată neîncetat de propriile ei vise.

Pentru acei oameni nu exista frontieră clară între obiect şi vis. Amândouă se întrepătrundeau şi se alimentau reciproc. Şi la persan regăseam această predispoziţie de a strânge la un loc ultimul plan al stării de veghe şi prelungirile indistincte ale

viselor. Când descria un covor, nu mai ştiam dacă era vorba de un covor sau de o grădină, ba chiar nu mai ştiam dacă acea grădină nu era, mai curând decât o grădină reală, tot un covor, dotat cu o dublă, cu o triplă existenţă. Surpriza pe care o încercasem la intrarea în prăvălia lui, prima dată, era mult de atunci, se trezea din nou de cum pătrundeam în acea grotă crepusculară cu miros de lână şi de mosc. Ca să sporească eficacitatea jocului, se amuza să întindă în faţa mea un covor simplu, monocrom şi fără desene, arămiu, alb sau albastru, şi se petrecea atunci acelaşi fenomen care mă surprindea mereu, cu acelaşi joc, de parcă aş fi căzut de pe un acoperiş. Pe acea câmpie lânoasă se formau şi mişcau imagini iluzorii. Covorul arămiu era un deşert încadrat de munţi înalţi; nisipul îşi bomba spatele, săpa prăpăstii. Apoi urmele prelungeau câteva dâre, caravane înaintau lent şi prudent pe drumurilor milenare. Magia se risipea însă deodată când persanul, ca să pună capăt jocului, îl scutura brusc, făcând să curgă de pe el toată acea pulbere de iluzii... Altfel aş fi rămas ani în şir pe acele câmpuri de zăpadă sau pe ale sale valuri marine. Mai aveam şi alte divertismente, mai simple şi mai inofensive în aparenţă: ele constau în a căuta modelele vii ale formelor abstracte. Dar în momentul când formele indescifrabile căpătau deodată viaţă, mi se întâmpla să-mi fie frică de tigrul, de elefantul sau de păunul eliberat brusc din cuşca lui geometrică şi sărind sub ochii mei. Atunci persanul mă liniştea, arătându-mi că dinţii le fuseseră piliţi, labele zdrobite sau aripile tăiate, spre a nu mai fi primejdioşi.

Dar la orfevru mă întorceam cel mai adesea, căci în loc să se amuze de uimirile mele, el le conducea totdeauna pe piscurile celei mai înalte iniţieri. Revelaţiile pe care mi le făcea, în legătură cu lumea pietrelor şi a metalelor, iluminau ţesătura secretă a universului. În curând, am împărtăşit şi eu dragostea şi veneraţia pe care le avea pentru ele. M-a învăţat secretele artei lui şi, puţin după căsătoria mea cu Alana, m-a asociat la comerţul şi la munca pe care o făcea.

Ceea ce am învăţat din frecventarea pietrelor preţioase nu poate fi definit cu cuvintele limbajului omenesc. Tot ce aş putea spune despre ele nu ar fi decât aluzie sau simbol. Nici un contact nu a fost pentru mine atât de însufleţitor. Fără să părăsesc prăvălia, aveam impresia că mă avânt în adâncul puţurilor de mină, că parcurg drumuri subterane ce duceau

până la lacul de foc unde se elaborează substanţele esenţiale. Aceste cufundări în materia cea mai densă îmi dădeau o ameţeală comparabilă cu cea pe care o încerci pe culmile celor mai înalţi munţi. În această perioadă, am învăţat că poţi ţine tot universul în mână sub forma unei pietre scânteietoare. Când roteam perle în mână, mi se părea uneori că mă rotesc odată cu constelaţiile. O dragoste violentă se trezise în inima mea pentru aceste pietricele pătrunse de cel mai pur spirit: aşteptam de la ele nu ştiu ce înţelepciune sublimă şi definitivă.

O pace desăvârşită mă învăluia atunci. Ascultam baterea discretă a ciocanelor care cizelau o agrafă sau o brăţară, scrâşnetul pilelor. Sferele de sticlă pline cu apă se desprindeau ca nişte aştri, pietrele se roteau aruncând fulgere şi radiind cu miile lor de faţete. Erau acolo saci din piele de linx şi un bătrân negru cocoţat pe un scaun care lustruia diamantele cu o pulbere de stele. În metale circulau curenţi ciudaţi, la şocul cu aeroliţii se aprindeau scântei. Toată palpitaţia misterioasă a universului năvălea în acel atelier unde şlefuitorii se aplecau peste măsuţele lor ca nişte alchimişti peste alambicuri. Magia care emana din arta lor avea ceva neliniştitor şi minunat. Am văzut pietre ce căpătau o viaţă nouă sub tăişul care le ajuta să-şi elibereze toate focurile. Am văzut lumina coborând în pietricele opace, care au devenit adevărate străluciri. Ductilitatea aurului, docil la formele fanteziei, îl făcea să se înfăşoare în jurul smaraldelor şi le fixa secretele. Turcoazele păstrau mirosul rocii din care fuseseră smulse, ambra curgea încă din arborii milenari. Pierdeam noţiunea umană a timpului, în vreme ce se condensau picături de lichid strălucitor şi lentele pietrificaţii aduceau moartea la o existenţă nouă. Şi când o regăseam pe Alana, în crepusculul grădinii, sprijinită de un copac căruia părea că îi ascultă pulsaţiile profunde, mâinile ei aveau parfumul amar al scoarţei, iar pajiştea înaltă îi foşnea în jurul picioarelor goale. Noaptea se întredeschidea apoi ca o cochilie de unde curgea laptele aştrilor. Pe sub carpeni înnegriţi, servitoarele cântau vechile melodii ale deşertului şi ale junglei. Gongurile se trezeau din oră în oră pe turnurile templelor şi în adâncul fluviului se rostogoleau înăbuşit galeţi rotunzi şlefuiţi de gheţari.

CAPITOLUL XVI

Negustorul de apă ne anunţase despre sosirea apropiată a caravanei şi, din ziua aceea, pândeam la porţi, spionam mişcarea agitată a vitelor de povară în fundul văii şi rumoarea de cântece şi strigăte ce anunţa de obicei apropierea călătorilor. Unii dintre noi erau urcaţi în turnuri pentru a zări de departe flăcările lăncilor strălucind prin praf. Ştiam că învăţătorul însoţea această caravană; toată lumea vorbea despre el cu un tandru respect. Mama Semnelor surâdea în dosul pleoapelor lăsate. Credeam că va fi înconjurat de călăreţi şi de stindarde, că goarne mugind şi ţimbale de aramă îi vor anunţa sosirea, şi mă întrebam uneori ce animal fabulos va călări: centaur, licorn sau hipogrif. Barduk şi persanul tăceau; nu-mi răspundeau la întrebări. Alana punea un deget pe buze şi tăcea. Negustorul de apă, fără să răspundă o vorbă, îşi apăsa amândouă mâinile pe inimă şi ridica ochii la cer.

- Iată-i, zise orfevrul punându-şi mâna pe umărul meu.

Mă simţeau decepţionat; nu erau fanfare, nici luptători cu panaşe, nici flamuri multicolore. Cămile epuizate se legănau pe genunchii în formă de X, bivolii, plini de praf, trăgeau şarete înguste ale căror roţi se zdreliseră de stâncile defileelor. Aceeaşi culoare cenuşie, galbenă, bătând în brun, învăluia indistinct pe oameni şi pe animale. Rândaşii erau prea obosiţi ca să cânte.

În curând, locul se umplu de agitaţie, de chemări şi de strigăte. Prin larma baloţilor trecuţi din mână în mână, a animalelor cărora li se scotea şaua, se auzea nechezatul trist al poneilor mongoli. Un miros de nisip, de năduşeală înţepătoare şi de mirodenii impregna covoarele şeilor, prelatele, hainele, pachetele legate cu curele de piele. Un tânăr negustor chinez cobora de pe cal scuturându-şi de praf cu biciuşca haina lungă de mătase. Ciucuri lungi de jad îi sunau prinşi de colier şi de centură. Avea mâinile lungi, cu o tentă delicată de galben aproape roz, iar unghiile emailate străluceau ca nişte aripi de pasăre-muscă. Făcu un semn, ducând mâna la gură, ca să spună că îi era sete, dar negustorul de apă îi ignoră gestul; căuta pe cineva în mulţimea de servitori şi conducători de cămile. După ce-l găsi, se repezi în gloată, împingând fără menajamente pe toţi cei care îi aţineau calea, şi, deodată, îngenunchind, ridică în amândouă mâinile o cupă de pământ plină cu apă. Orfevrul mă apucă de mână şi mă trase după el.

Barduk şi persanul ni se alăturaseră. Călătorul lăsase capul în jos şi bea cu înghiţituri lungi din cupă. Când cupa fu aproape goală, vărsă ultima picătură pe sol. Era un bărbat bătrân, de tip mongol, îmbrăcat sărăcăcios, ce părea epuizat de oboseală. Orfevrul se apropie de el şi îi sărută pulpana hainei. Mongolul zâmbi:

- Aşteptaţi o clipă, să mă ocup de cămile.

L-am văzut apucând căpestrele, ducând cu el animalele care se clătinau, apoi dispăru. Dar îi zărisem privirea şi o bucurie caldă îmi învăluia inima.

L-am regăsit în curtea caravanseraiului. Într-o mână ducea o adăpătoare plină, în cealaltă, o găleată de pânză şiroind de apă. Se scuză umil când tânărul chinez se lovi de el, golindu-i pe jumătate găleata. Faţa lui ridată era atât de maliţioasă în acel moment, încât nu m-am putut abţine să nu zâmbesc, şi el îmi răspunse cu un surâs atât de frumos, încât m-am repezit să-i sărut mâinile. Barduk mă opri cu asprime.

- Fără familiarităţi, zise el.

Dar învăţătorul îmi făcu semn, ridicându-şi adăpătoarea, şi m-am grăbit să-l servesc. După ce am debarasat cămilele de harnaşamente, le-am făcut aşternuturi din paie proaspete, le-am dat de mâncare şi apă, învăţătorul a scos din buzunar o eşarfă albă şi şi-a şters fruntea. Negustorul de apă venea după noi, la câţiva paşi, tremurând de o adoraţie timidă.

- Încă o clipă, vă rog, zise învăţătorul, fără să-i pese de noi.

Intră într-un staul întunecos, de unde se auzea un muget copilăresc. Pe un aşternut de iarbă, zăcea un pui de cămilă nou-născut, ale cărui membre subţiri tremurau sub blana albă. Ochii semănau cu onixul limpede, buzele roz aveau prospeţimea emoţionantă a scoicilor. Coastele lui palpitau şi copitele minuscule se mişcau în penumbră, unde dansau musculiţe strălucitoare. Se născuse cu puţine zile înainte, în timpul călătoriei. Învăţătorul îl dusese în braţe tot drumul; în ultima parte îl încredinţase unui servitor al chinezului, care îşi amintea de învăţăturile lui Buddha şi spera să dobândească merite.

Mângâie cu mâinile lui îmbătrânite animalul tremurător şi murmură vorbe ce semănau cu un cântec de leagăn sau cu o incantaţie. Puiul de cămilă îşi legănă capul de la stânga la dreapta, apoi adormi liniştit, şi atunci, întorcându-se spre noi, învăţătorul zise:

- Ce vreţi de la mine?

*

*   *

Fusese rezervată pentru el cea mai frumoasă cameră, cea care dădea, printr-o mare arcadă de faianţă, spre grădina de portocali şi de lămâi. Apa bazinelor făcea să tremure reflexe pe faianţă. Prospeţimea apei răcorea puţin parfumurile după-amiezii. Alana spălă mâinile şi picioarele mongolului. El o lăsă fără stingherealӑ şi fără falsă ruşine, mângâindu-i capul catifelat. Când sfârşi, zise:

- Binecuvântat să fie copilul pe care îl porţi în pântece.

M-am simţit copleşit de bucurie, de mândrie şi de siguranţă.

Învăţătorul era un bărbat mic de statură şi de aparenţă mai curând plăpândă, cu toate că avea structura osoasă robustă a mongolilor. Trecea neobservat până îi întâlneai ochii. Dar în acel moment te învăluia o imensă revărsare de încredere şi de dragoste şi te cufundai în acea privire ca într-un ocean de transparenţă şi de limpezime. Ne povesti în seara aceea că se hotărâse să călătorească spre a cunoaşte multiplele feţe ale pământului şi să se pătrundă de viaţa lui de o imensă varietate.

- Inima pământului, zicea el, nu bate la fel peste tot. Există ţinuturi stâncoase, unde pulsaţiile sunt interceptate sau filtrate de straturile groase de piatră. Deşerturile de nisip, şi ele, au propria lor existenţă, şi mările sunt lumi în sine, dotate cu o ciudată personalitate. Nici cerul nu e mereu acelaşi, după cum îl observi dintr-un ţinut sau din altul. Nu vorbesc doar de poziţia constelaţiilor care îşi schimbă locul, nici de stelele străine ce apar când ajungi la marginea exterioară a acestui mare platou pe care umblăm: natura însăşi a cerului se transformă şi ne transmite alte învăţături...

Vorbea foarte simplu, cu o voce blândă şi discretă; lucrurile cele mai surprinzătoare deveneau familiare când le evoca şi încerca să le explice.

Nu releva decât ce putea fi comunicat celorlalţi oameni şi, printre aceştia, numai Fiilor Stelelor, pe care dispoziţia sufletească şi învăţătura ce le fusese dată îi pregătea să înţeleagă misterele. După cunoştinţele mele, eu care nu m-am apropiat niciodată mai încolo de prag, aceste lecţii erau de o extremă simplitate. Ele constau în mod esenţial într-un act de dragoste, dar acesta trebuia să fie total, absolut, să cuprindă

ansamblul creaţiei, fără să excepteze nici o fiinţă şi nici un lucru. Numai dragostea era capabilă să păstreze şi să fecundeze fără încetare lumea. Era necesar să existe oameni a căror putere de efuziune afectivă să fie de ajuns de mare ca să întreţină fără întrerupere, viaţa universului.

Învăţătorul ne vorbi despre o creaţie, dar nu eram destul de instruit să înţeleg dacă această creaţie avusese loc odată pentru totdeauna, după care divinitatea se dezinteresase de ea şi lăsase omului misiunea să o întreţină şi să o facă să dureze, sau dacă Dumnezeu, nemaifiind destul de puternic pentru a reînnoi veşnic lucrul creat, avea nevoie de ajutorul oamenilor pentru a-i alimenta şi a-i perpetua opera. Învăţătorul vorbea un dialect mongol, care îmi era puţin familiar, şi multe dintre explicaţiile lui îmi scăpau. Toate aceste revelaţii le cunoşteam deja, căci ele fuseseră subiectul multor convorbiri - convorbiri la care asistasem - între persan, Barduk, Kalkeidos, Mama Semnelor şi negustorul de apă. Dar vorbele mongolului le adăugau o virtute secretă; un fel de eficacitate, chiar materială şi practică, părea că transformă cuvintele în lucruri şi conceptele în acte. Limbajul nu era pentru el un simplu mijloc de comunicare, ci însăşi instrumentul creaţiei. Dacă n-ar fi fost mai presus de aceste încântări puerile, cred că ne-ar fi făcut surpriza de a vedea născându-se între mâinile lui plantele cărora le pronunţa numele. Dacă ar fi spus "elefanţi", în sala în care stăteam ar fi fost elefanţi; iar cuvântul cataractă, sunt sigur, ar fi fost destul pentru ca un torent să mături casa orfevrului, toate fiinţele care o locuiau şi grădina dimprejur.

- Universul, zise învăţătorul, este o mare stofă brodată şi ţesută cu nenumărate figuri, a căror frumuseţe şi simplă existenţă depind de integritatea ţesăturii. Dacă se produce o deşirare într-un loc oarecare al acestei ţesături, dezordinea şi distrugerea urmează în curând. E deci indispensabil ca oamenii cărora divinitatea le-a încredinţat desăvârşirea creaţiei lui, să o întreţină cu o grijă vigilentă, aşa cum pescarii îşi întreţin năvoadele. Sănătatea unui grăunte de nisip e la fel de necesară ca lumina unui geniu sau a unui semizeu. Oamenii trebuie să îndulcească, să atenueze suferinţa care deşiră fără încetare această ţesătură a vieţii, şi, într-o zi, să o facă să dispară în întregime. O fiinţă care suferă, chiar dacă e vorba de obiectul cel mai vulgar, o sandală uzată, un vas ciobit, constituie o pată

dureroasă în ordinea creaţiei. Omul înţelept ştie că nu există fericire posibilă pentru el atâta vreme cât toate fiinţele nu vor fi ajuns în acelaşi timp cu el la beatitudine. Căci suferinţa oamenilor, a animalelor şi a lucrurilor se răsfrânge în el tulburându-i propria-i pace. Nenorocirea omenirii pricinuieşte îngrijorare zeilor. Angoasa unei insecte întreţine starea proastă a întregii creaţii. Nu vom avea niciodată destulă dragoste să consolăm toate lucrurile care suferă, vizibile sau invizibile, să le conducem la bucurie şi la armonie.

Învăţătorul ne-a povestit mii de lucruri surprinzătoare întâlnite în călătoriile sale. În orele de singurătate, de anxietate şi de descurajare fusese nespus de uşurat de prietenia lucrurilor. Dragostea pe care noi le-o dăruim nu înseamnă nimic pe lângă cea de care ele sunt capabile, şi pe care ne-o împart cu plenitudine şi din belşug de îndată ce apelăm la ele.

- Dacă omul n-ar întreţine în jurul lui o atmosferă de egoism, de abuz, de violenţă şi răutate, care îi atrage neîncrederea şi dreapta revoltă a lucrurilor, vârsta de aur ar reveni pe pământ. Căci vârsta de aur nu era decât o stare de armonie, foarte simplă, unde fiecare individ, recunoscând apartenenţa reciprocă a tot ce există, rămâne în stare de comuniune frăţească cu creaţia. Departe de a o exploata pentru propriul lui uz egoist, de a o distruge sau de a o brutaliza prosteşte, cu răutate, de a prăpădi fără profit pentru nimeni atâtea vieţi necesare la perfecţionarea ordinii lumii, înţeleptul stabileşte o stare de armonie între el însuşi şi tot ce-l înconjoară, cu ceea ce cunoaşte ca şi cu ce nu cunoaşte, cu tot ce trăieşte şi va trăi... şi uniunea se dezvoltă atunci spre perfecţiunea sublimă, care nu va fi atinsă dacă fiecare om nu ia cunoştinţă de misiunea lui aproape divină şi nu acţionează conform cu legile îngerilor.

Nu am îndrăznit să-l întreb pe învăţător dacă Fiii Stelelor, care păzesc şi răspândesc această doctrină, erau destui de numeroşi pentru a se putea spera venirea apropiată a acelei armonii de care vorbea. Dar, de parcă ar fi ghicit întrebarea pe care nu o pusesem, se întoarse spre mine şi zise:

- Fiecare om trebuie să împlinească mai întâi această armonie în propria lui inimă, să se debaraseze de discordiile care îl muncesc şi-i distrug fără încetare unitatea interioară. Nu i-ar servi la nimic să lucreze pentru perfecţiunea universului, dacă în centrul inimii lui nu e decât un vulcan care tresare, un

cuib de şerpi veninoşi, o gloată de animale violente, agăţate unele de altele şi care se sfâşie între ele; să trăiască mai întâi în pace cu el însuşi, ca să nu contamineze cu propriile lui boli seninătatea şi sănătatea lucrurilor care-l înconjoară; instaurând propria lui armonie, va fi lucrat foarte mult la armonia lumii. Într-o zi, înţelepciunea Fiilor Stelelor va triumfa în faţa tuturor obstacolelelor puse de oameni, în mod stupid ataşaţi, aşa cum sunt copii capricioşi, de ceea ce poate să-i degradeze, să-i înjosească şi să-i distrugă. Şi e bine ca Fiii Stelelor să trăiască pentru ca stelele să nu se stingă.

Primi vasul de tămâie din mâinile Alanei, care, îngenuncheată în faţa lui, sufla peste jăratic. Mici flăcări albastre trosniră vesel şi mirodeniile se aprinseseră eliberând fumul ce urca domol spre cerul nocturn. Ceremonia a fost scurtată. Caravana pleca din nou a doua zi. Învăţătorul trebuia să se ocupe iar de animale şi de povara lor. M-am mirat că accepta o existenţă atât de penibilă, plină de oboseli şi umilinţe, dar persanul îmi spuse că era mai util creaţiei astfel, şi că primind bruftuielile marilor negustori chinezi, putea să le mişte şi să le lumineze sufletele. Ne-am despărţit de el. Îşi puse degetele pe capetele noastre în semn de binecuvântare şi ne sărută umil mâna. Când veni rândul lui Barduk, îi mângâie cu afecţiune umerii şi îi sărută gura, în semn de mare tandreţe şi de melancolic adio; aşa am aflat că Barduk avea să moară în curând.

CAPITOLUL XVII

Barduk a murit la începutul toamnei, la vremea când vânturile reci coboară de pe platourile înalte, anunţând vastele acumulări de zăpadă în văile muntoase. Şi-a depănat poveştile până în ultima zi, aşezat la umbra unui copac, în ambrazura unei porţi mari din cărămizi zmălţuite, sau în piaţă, în mijlocul negustorilor ambulanţi şi al saltimbancilor. Auditorii remarcaseră că poveştile lui rămâneau acum mereu neterminate. Tăcerile deveneau din ce în ce mai lungi, în vreme ce Barduk se juca cu pietricelele strălucitoare, pe care le arunca dintr-o mână în alta. Nu pentru că se dezinteresa de istoriile lui, dimpotrivă, ele căpătau o importanţă din ce în ce mai mare pentru el şi pentru cei care îl ascultau. Dar aflase că, în realitate, lucrurile nu se termină niciodată în viaţă şi că e arbitrar să impui

o concluzie la ceea ce nu are sfârşit. Enervat atunci că ascultătorii nu plecau, aşteptând sfârşitul povestirii, îi trimitea la plimbare cu un gest agasat, sau se scula şi pleca, uitându-şi pe jos boneta şi eşarfa, lăsându-şi haina să se târască prin praf, cu o înfăţişare atât de obosită, încât prietenii lui clătinau din cap, suspinând de îngrijorare şi de compasiune.

Semnificaţia povestirilor nu se schimbase. Găseai mereu, voalată de simboluri abile, doctrina Fiilor Stelelor sau, fixată în mituri minunate, istoria vechilor zei, care se împletea strâns cu credinţele lor. Imaginaţia lui rămânea capricioasă şi versatilă, comandată de fantezia momentului. I se întâmpla tot aşa de bine să povestească zile întregi unor ascultători fascinaţi, care uitau de foame şi de sete, cât şi să treacă săptămâni fără să deschidă gura. Se putea vedea atunci - şi era un spectacol ciudat - o mulţime curioasă care-l urma pe străzile oraşului şi aleile bazarului, pândind clipa când Barduk se va aşeza jos şi va deschide gura. Dezamăgiţi, dar mereu plini de speranţă, aceşti fervenţi îl escortau oriunde se ducea: la băi, la plimbare pe malul fluviului, la han, ba chiar la templu, unde se ruga frecvent. Uneori, exasperat de acest cortegiu supărător, se întorcea şi îl alunga cu mâna, aşa cum alungi nişte muşte. Dar ei nu voiau să înţeleagă şi nu se dezlipeau de el, tenaci, exigenţi şi pasionaţi de poveşti. Nu-i mai lăsau o clipă de singurătate. Când se ducea în vizită la persan sau la Kalkeidos, prăvălia orfevrului sau a negustorului de covoare se umplea îndată de o gloată bosumflată şi lipsită de ocupaţie, care se înghesuia în magazin.

Povestirile clocoteau încă în imaginaţia lui, prea-plinul sărea şi dădea pe afară în invenţii fantastice, dar în momentul când trebuia să povestească, îl apuca un fel de lehamite, şi sentimentul inutilităţii făcea să piară prima frază pe buze. Ştia că, dintre toţi, puţini ascultau cu adevărat istoria pe care o compunea; majoritatea se lăsa distrasă de ţipetele unui copil, de zborul unei păsări sau de trecerea unei femei; ori reconstituiau în felul lor şi cu propriile lor resurse, în imaginaţie, o istorie absurdă; ori se uitau în jos cu o privire neatentă şi buimacă. Unii profitau de pauzele pe care le făcea în cursul povestirii pentru a pune întrebări stupide. Mai înainte îi tolera pe aceşti inoportuni şi uneori îi asculta chiar amuzat. Acum prostia lor îl agasa, simţea că timpul e măsurat. În definitiv, era mai bine să tacă, să înceapă prin a tăcea, şi apoi să moară.

S-a crezut că era vindecat când şi-a reluat, la apusul soarelui, locul obişnuit şi cercurile de ascultători au putut să se formeze confortabil în jurul lui. Faţa îi devenise amabilă şi de o bunăvoinţă ironică. Povestea cu o abundenţă încântătoare, alertă, nesecată; secretele mistice se învăluiau cu ornamente sclipitoare, care le făceau imperceptibile celui ce nu cunoştea primele mistere. Poporul, fermecat, scotea strigăte de bucurie. Povestirile cele mai grave şi cele mai profunde se împodobeau cu o graţie senină. Se spunea: „Niciodată Barduk nu a fost atât de strălucit". Dar prietenii lui ghiceau că avea să moară.

Într-o seară, inventă istoria unui povestitor din timpurile străvechi. Acesta trecea prin peripeţii extraordinare; povestirile se materializau în jurul lui, evenimentul pe care-l inventa avea loc imediat, era destul să pronunţe numele unui obiect pentru ca obiectul să fie acolo, numaidecât, chiar dacă era un obiect fabulos sau imaginar. În schimb, toate realităţile concrete ale vieţii nu erau pentru el decât derularea unei panglici, unde ar fi fost înscris textul unei povestiri. Acel povestitor trăia de multă vreme captiv al acestei vertiginoase fantasmagorii, apoi, într-o zi, murea. Barduk îi descria funeraliile cu detalii atât de precise şi cu atâta insistenţă, încât prietenii înţeleseră că, în ziua aceea, le recomanda ordinea şi ritul propriilor lui funeralii. Au ascultat cu atenţie şi au păstrat în memorie poruncile lui. Apoi, când Barduk a murit, au organizat funeraliile ordonate de el, într-un mod ciudat şi măreţ, care era, poate, într-adevăr, cel a vechilor povestitori de altădată.

Cu toate că vântul era violent şi rece, ascultătorii se înghesuiau în jurul lui la fel de numeroşi ca de obicei. Se instalase în ziua aceea în curtea unui templu, ai cărui preoţi îi acordau cu plăcere ospitalitatea. Gonguri de bronz stăteau atârnate de grinzi lăcuite, armuri oferite zeilor ca trofee se îngrămădeau aidoma unor carapace de insecte, în jurul unui stâlp înalt, vopsit cu un roşu sângeriu. Uneori trecea o dansatoare, îmbrăcată cu o rochie transparentă, lăsând în urma ei o dâră de parfum, viu şi înţepător ca vântul marin. Din sanctuar răzbătea zumzetul rugăciunilor, asemenea hulei valurilor, urcând şi coborând în golurile crepusculului. Din când în când, răsuna un clopoţel, sau o trompetă mugea într-o subterană. Sacrificatorii purtau animale gâtuite, iar Barduk, devenit deodată tăcut, le urmărea cu o privire compătimitoare.

Îşi ascundea marea nelinişte sub o emfază artificială, care nu îi era obişnuită. Niciodată nu păruse atât de puternic, atât de alert, şi geniul lui scânteia, în ciuda ornamentelor vulgare cu care încerca să-l mascheze, asemenea puzderiei de stele în cea mai limpede dintre nopţi.

Fără să poată explica acest presentiment, fiecare aştepta în seara aceea o revelaţie extraordinară, şi Barduk el însuşi părea pe punctul de a dezvălui marile secrete, cele pe care le întrevezi de cum pui piciorul pe prag. Dacă nu ne-ar fi avut în jurul său decât pe noi, prietenii lui, cred că ar fi eliberat confidenţele majore, dar, privindu-şi ascultătorii, îşi simţea vorbele întărindu-i-se în gâtlej. Ar fi vrut să le ascundă ca pe nişte pietricele brute, de care fiecare profită cum poate, şi lupta totdeauna împotriva acelei nevoi de efuziune care îl chinuia.

Seara era cenuşie şi friguroasă. Păsări mari albe se roteau în jurul turnurilor templului. Nu ţipau, şi aripile lor plesneau sec ca pânzele smulse de pe catarg în timpul furtunii. Una dintre aceste păsări ţinea în gheare un mieluţ, pe care îl lasă să cadă în momentul când zbura oblic pe deasupra povestitorului. Animalul căzu drept în faţa lui Barduk. Un jet de sânge îi împroşcă hainele.

Barduk tăcu, ridică ochii şi văzu păsările albe care dispăreau spre cerul alb. Mielul rănit gemea domol. Atunci, Barduk oferi viaţa lui în schimbul vieţii mieluţului, ofranda fu acceptată, şi Barduk, epuizat de prea marea lui dragoste, muri imediat.

Şi, depărtându-se, ascultătorii se întrebau cum s-ar fi sfârşit povestirea dacă ar fi terminat-o. Nu ştiau că nu putea să se termine altfel. Noi, prietenii lui, l-am purtat pe Barduk în casa ruinată, unde locuia printre fantomele şi păsările de noapte. L-am vegheat până dimineaţă, alungând cucuvelele şi fantomele, care dădeau fuga să-l vadă. Casa nu avea acoperiş; zidurile construite din cărămizi uscate se sfărâmau şi cădeau în pulbere.

*

* *

Barduk nu voise să se construiască pentru el un mormânt nou. Nu ştiu dacă din modestie, sau, dimpotrivă, din orgoliu. Numise precis momentul în care trebuia să-l îngropăm. Era un tumulus ce se ridica la oarecare distanţă de oraş, în vale. Se presupunea a fi locul de odihnă al unor regi sau cuceritori de altădată. Pe mungel crescuse iarba.

Pe una dintre pantele tumulusului, în locul marcat de o piatră în formă de leu, dar atât de uzată încât devenise de nerecunoscut, am săpat şi am găsit intrarea într-o galerie. Zidurile de marmură albă, netede şi groase, purtau figuri şi inscripţii. Unele dintre acele imagini pe care le priveam pe furiş, în timp ce purtam cadavrul lui Barduk de-a lungul coridorului, îmi aminteau câteva episoade din povestirile lui. Poate că locuise deja acolo. Lumina lămpilor tăia brutal basoreliefurile: unele figuri începeau să danseze şi să salte. Atmosfera era apăsătoare, umedă, puţin înspăimântătoare. Doar Fiii Stelelor erau acolo. Transportasem trupul neînsufleţit în zori, pe furiş, ca să evităm curiozitatea poporului. Culoarul cobora uşor apoi se oprea în faţa unui puţ. Totuşi, când am coborât o lampă legată de o sfoară, nu am descoperit decât un fel de groapă zidită şi complet goală. Am trecut-o pe scândurile aduse cu noi şi ne-am continuat drumul. Culoarul era mai îngust, lipsit acum de ornamente, şi cobora după o pantă mai rapidă. Mi se părea că mergem deja de multă vreme şi corpul lui Barduk devenea din ce în ce mai greu, pe măsură ce ne apropiam de ţintă. Culoarul a făcut o cotitură bruscă, la dreapta, şi s-a deschis, pe neaşteptate, într-o sală destul de mare.

Era aşa precum o descrisese povestitorul. Pe jos, acoperite de nisip cenuşiu, stăteau ustensilele familiale, asemănătoare cu cele pe care le întâlneşti în casa cea mai modestă. Dar locul pe care-l ocupau şi poziţia unora faţă de celelalte le dezvăluia importanţa. Am aflat astfel că era interzis să te atingi de vasul acela, să te aşezi pe taburetul de acolo. Am aprins lampa ce atârna de boltă: era plină cu ulei şi avea un fitil nou. Sub lampă se găsea un sicriu de piatră roşcată. Însăşi sărăcia mobilierului şi absenţa ornamentelor îi scoteau în evidenţă extraordinara maiestate. De cum am intrat în acea cameră funerară, am simţit o mare nerăbdare să ieşim: totuşi atmosfera care domnea aici era de o blândeţe subtilă şi insinuantă. Dar chiar de această blândeţe poate că îmi era frică. Barduk era învăluit într-o haină mare de stofă roşie. După ce i-am aranjat cutele după liniile prescrise şi am fixat greutăţile de jad ce trebuiau să menţină aranjarea pentru eternitate, am ieşit din cameră lăsând lampa aprinsă. Înainte de a părăsi acel mormânt, am aruncat o ultimă privire spre sicriu. Barduk semăna cu o insectă acoperită cu elitrele. Draparea făcea să te gândeşti la o mare crisalidă din

care, în curând, va ieşi o nouă fiinţă vie. Camera părea acum amicală şi confortabilă. Numai prezenţa noastră era inoportună, şi obiectele aşteptau ca ultimul dintre noi să părăsească tumulusul ca să respire liber.

Am aruncat în groapa goală scândurile ce ne ajutaseră să traversăm puţul. Mi-ar fi plăcut să întârzii pe culoarul de marmură sculptată, ca să cunosc istoriile ce erau povestite acolo, dar persanul mă trase după el; era lipsit de respect să rămâi aici, zicea el. Poate că îi era şi frică de tot acel gol. Trecuseră deja mai multe secole de când mormântul fusese jefuit de hoţi, care luaseră cu ei comorile regilor şi cuceritorilor. Am pus la loc leul de piatră, am astupat cu pământ şi cu pietre intrarea coridorului. În timp ce lucram, mă gândeam la crisalida lui Barduk, culcată în cufărul ei de profir. Totul semăna mult cu una din poveştile lui...

CAPITOLUL XVIII

După moartea lui Barduk în oraş s-au instalat mai mulţi povestitori. Ei atrăgeau ascultătorii cu bufonerii, cântece de trompete sau mascarade bizare. Se invidiau, erau geloşi unii pe alţii, se calomniau public şi se înjurau îndelung când se întâmpla să se întâlnească. În vreme ce Barduk se aşeza la întâmplare, într-o piaţă sau în scobitura unei porţi, noii veniţi îşi disputau locurile pe care le credeau avantajoase şi pretindeau să-şi atribuie proprietatea asupra lor, plasând acolo un stindard ce le purta numele, o pancartă ce le amintea titlurile şi succesele; unii construiau chiar mici incinte de lemn, al căror acces îl rezervau nobililor şi celor bogaţi.

Totul se schimbă cu noii povestitori. Câţiva dintre ei au încercat să reia istoriile lui Barduk, dar în gura lor acestea pierdeau orice culoare, orice semnificaţie. Oricât de bună le era memoria, nu putuseră să reţină decât conturul exterior al povestirii, sensul aparent al anecdotei. Împresurau cu o înfumurare zgomotoasă povestiri misterioase, făcute să fie murmurate în taină. Dădeau unor detalii neînsemnate o importanţă absurdă şi uitau poanta esenţială. Imitaţiile lor stângace au dezamăgit într-atât publicul, încât înţeleseră că nu erau pe calea cea bună, încercând să-l imite pe neuitatul Barduk. De altfel, această constrângere îi apăsa: preferau să se

lase în voia talentului lor natural, care îi ducea spre farsă, aventuri romaneşti, glume echivoce, iubiri dramatice şi sângeroase.

După un timp, chiar atmosfera oraşului s-a transformat. Pieţele semănau acum cu nişte mari colivii cârâitoare. Magistraţii fură obligaţi să dea un edict pentru a interzice povestitorilor să se instaleze la adăpostul marilor porţi, căci stinghereau cu strigătele lor dezbaterile tribunalelor ce se întruneau acolo sau barau accesul străzilor cu mulţimea curioşilor care se înghesuia să-i audă. Poporul le luă apărarea, încât avu loc un început de revoltă, şi magistraţii au fost obligaţi să cedeze. Plini de orgoliu în urma acestui succes, povestitorii şi-au etalat neruşinarea în oraşul care li se abandonase. Uneori ni se întâmpla şi nouă să ne aşezăm printre ascultători, şi chiar să ne lăsăm imaginaţia antrenată de apele grele ale vervei lor. Dar nu ne lăsăm cu inima bucuroasă hrăniţi cu prostii şi abjecţii. Regretam timpul pe care îl pierdusem ascultându-i, ne aminteam arta delicată şi secretă a lui Barduk şi ne îndepărtam apăsaţi de o beţie nesănătoasă, ascunzându-ne faţa după mâneci, pentru ca nimeni să nu vadă că plângeam.

Ca să scăpăm de această vrajă mohorâtă, ne-am făcut obiceiul să ne strângem pe tumulus în serile când Fiii Stelelor nu se duceau la vechiul bastion. Ne simţeam mai aproape de pământul divin şi profund când aveam sub picioare iarba ce acoperea trupul prietenului nostru. Ascultam tăcuţi, de parcă o voce ar fi putut să răsune în cavitatea acelui mormânt şi să traverseze toate straturile de piatră şi de vegetaţie, înainte de a ajunge până la noi. Aduceam uneori libaţii de vin şi de lapte: lapte de cămilă, şi vin de Khorassan, care îi plăcea atât de mult, încât se ameţea din când în când. Ştiam că aceste ofrande traversau solul şi se scurgeau în cuva de piatră roşie, unde se odihnea, asemenea unui vierme înfofolit în cocon. Aşteptam să învie, dar Mama Semnelor ne spunea că e zadarnic să aşteptăm, metamorfozele, ne explica ea, se produceau lent, şi nimeni nu putea să prevadă sub ce formă va reapărea Barduk pe pământ. Putea să revină sub forma unui fir de iarbă, unui râu, unei şopârle, a unui prinţ sau a unui prezicător; şi dacă l-am fi întâlnit pe prietenul nostru, majoritatea dintre noi nu l-ar fi recunoscut. Aceste avertizări ne cufundau în tristeţe şi descurajare. S-ar fi zis că viaţa fără Barduk devenise insuportabilă.

Altădată era imposibil să repeţi exact o povestire de Barduk; cel care risca s-o facă, sfârşea prin a se încurca şi rămânea de ruşine; ai fi zis că ţesătura povestirii era construită pe un fel de labirint, a cărui cheie o avea un singur om. Am auzit oameni inteligenţi şi atenţi bâlbâindu-se penibil când încercau să reconstituie istoriile lui Barduk. Noii povestitori datorau însă o bună parte din popularitate facilităţii cu care se transmiteau anecdotele lor, chiar printre oameni fără învăţătură. Ca să flateze la rândul lor mulţimea care îi patrona, au interpretat cu abilitate dorinţele şi aspiraţiile acestei mulţimi, astfel încât au putut să i le înfăţişeze în oglinda povestirilor, unde începea să-i placă să se contemple.

Străinii care se opreau în oraş, se mirau de această transformare. Când Barduk trăia, se întâmpla ca alţi Fii ai Stelelor, venind din ţări îndepărtate, să recunoască în spusele lui frânturi din doctrinele lor şi să fie atunci conduşi de el la învăţător şi la Mama Semnelor. Se întâmpla destul de des ca întrebările puse de un ascultător, în timpul unuia dintre acele intervale când Barduk răspundea curioşilor, să releve în el un adept al credinţei noastre. Atunci Barduk zâmbea în spatele mâinii şi da istoriei lui o întorsătură neaşteptată, care-l făcea pe curios să regăsească în sfârşit marile secrete. Poveştile lui erau ca nişte poduri aruncate de la un popor la altul, pe deasupra oceanelor şi deşerturilor. Distanţele, diferenţele de rasă sau limbă nu mai contau.

La Roma, în China şi în templele Tibetului, povestirile lui Barduk revelau semnificaţia lor unică, oamenii se recunoşteau fraţi şi se contemplau reciproc în ele cu dragoste. Fire de aur pluteau în univers, şi de ele se prindeau sufletele iluminate ce se avântau astfel unele spre altele, înflăcărate de o mare tandreţe. În ziua în care Barduk a murit, o voce aeriană a tăcut, şi de atunci mesajele au alergat printre degetele vântului, printre torentele subterane. Odată cu moartea iui Barduk, a început şi decadenţa acestui oraş. Simţeam cu toţii că putea oricând să sufere dezastrul: o invazie străină, o epidemie teribilă sau o catastrofă necunoscută. Semnele o anunţau.

Viaţa rămânea totuşi plăcută. Grădina în mijlocul căreia trăiam cu Alana a înflorit iar în primăvară. Primii trandafiri s-au deschis chiar în momentul când primul nostru copil începea să

ţipe. Nori mari treceau pe cerul rotund cu o bunăvoinţă calmă şi senină.

Aerul mirosea a fragă şi a liliac. Pisici jucăuşe se fugăreau vesele în iarba nouă. Atmosfera era răcoritoare ca o piatră udă.

Îmi împărţeam zilele între muncile grădinii şi prăvălia orfevrului. Pietrele preţioase îmi deveneau din ce în ce mai familiare. Ştiam acum aproape totul despre folosinţa şi dispoziţiile lor. Le interogasem cu atâta dragoste, încât nu mai păstrau multe secrete pentru mine. Kalkeidos zâmbea de progresele mele pasionate şi îşi mângâia barba cănită.

Până la sosirea mongolilor, cred că această pace nu a fost tulburată de nimic. În ziua în care am fost treziţi de tobele de război, când am văzut galopând pe platourile de stâncă roşiatică, aplecate deasupra văii, mici ponei albi, grupaţi sub stindarde multicolore, nu simţisem că însăşi viaţa oraşului era în primejdie. Această primejdie, dacă trebuia să vină într-o zi, ar fi fost mai puţin făţişă şi nu atât de uşor de învins ca mongolii. Ordinea lumii nu fusese zguduită de aceste mişcări ciudate, care deranjează în acelaşi timp stabilitatea oamenilor şi a lucrurilor. Ne-am înşela, dacă am crede că societăţile şi statele se pot disloca fără să atragă totodată perturbări, profunde în obiecte. Războiul cu mongolii le-a atins mai puţin decât ciuma pe acestea din urmă, de exemplu, căci era o problemă care nu-i interesa decât pe oameni, problemă pe care au rezolvat-o repede între ei.

Tânărul care adusese, într-o seară, la adunarea Fiilor Stelelor, o perlă bolnavă spre a fi salvată o ştia bine. Şi când Kalkeidos îl sfătuise s-o trateze cu o baie de apă marină, vorbea astfel ca să pună la încercare dragostea şi încrederea noului venit. Căci în propriul comportament faţă de pietrele preţioase, care sunt fără îndoială mai subtile, mai fragile şi mai impresionabile decât celelalte, Kalkeidos arăta atâta precauţie, de parcă ar fi avut în mâini un copil rănit. Avea pentru ele un respect niciodată diminuat de faptul că făcea comerţ cu ele. Am remarcat adesea că, înainte de a vinde un inel sau un colier, ezita, şi dacă nu recunoştea la cumpărător calitatea de dragoste pe care trebuia s-o aibă un om pentru a se asocia cu nobleţea şi frumuseţea lor, îşi reînchidea uşor cuferele şi sertarele şi-i spunea clientului mirat să plece la ceilalţi orfevri, confraţii lui, mai puţin scrupuloşi.

Într-o după-amiază, la ora când siesta ia sfârşit şi când activitatea bazarului reîncepe să zumzăie pe aleile pline cu obiecte împletite, calde şi aurii ca fagurii unui stup, am văzut intrând în prăvălie o femeie foarte frumoasă, îmbrăcată distins şi pompos totodată. O urmau trei paji negri, caraghioşi, împopoţonaţi cu eşarfe de mătase ce serveau drept centură, vestă şi turban. Toţi purtau casete mici de argint cu farduri şi parfumuri. Cel mai înalt puse jos o pernă de catifea cenuşie pe care se aşeză curtezana, având mare grijă să-şi aranjeze în felul cel mai graţios voalurile şi rochia. Semăna cu o orhidee, puternică şi fragilă în acelaşi timp, neliniştitoare şi splendidă.

Kalkeidos, trezit din somn, se grăbi s-o servească cu un zel nemaiîntâlnit la el până atunci. După dovezile de respect pe care i le arăta, ai fi zis că primise o prinţesă sau pe preoteasa unei divinităţi. Întreaga lui prăvălie fu imediat cu susul în jos; ajutoarele şi servitorii alergau în toate direcţiile, deschideau dulapuri, aduceau casete. Eu mă ţineam la o parte, uimit de această harababură. Kalkeidos îmi făcu semn să mă apropii. Ezitam încă, surprins de marea frumuseţe a străinei, şi ghicind, totuşi, că era o prostituată. M-am supus în sfârşit chemării lui şi am venit să mă aşez lângă el, în faţa vizitatoarei.

Trebuie să mărturisesc că rar am contemplat o faţă atât de emoţionantă. Nu ştiu dacă acea maiestate bizară venea de la fardurile care făceau din ea aproape o mască stilizată sau, dimpotrivă, din aceea că, în ciuda fardurilor, trăsăturile păstrau toată ardoarea vibrantă a unui suflet în plin zbor. Aceste cuvinte îmi veniseră îndată fără să înţeleg ce însemnau. Poate că îmi amintise de o pasăre zburând foarte sus, în cercuri largi, cu aripile aproape nemişcate, şi totuşi urcând mereu mai sus, cu o mişcare imperceptibilă şi regulată, până în momentul când avea să dispară în valurile norilor sau razele soarelui. Am simţit şi puterea unei chemări, intensă, irezistibilă la care eram gata să răspund, cu toată iubirea mea pentru Alana. Era, pe lângă o dorinţă, ceva mult mai grandios şi mai teribil decât dorinţa. O aspiraţie violentă spre înalt, o nevoie de a întâlni zborul lent şi magnific al acestei păsări în plin cer. Presentimentul unei voluptăţi ce nu era deloc în ea însăşi scopul şi sfârşitul, ci trecerea spre o plăcere mai înaltă, spre o cunoaştere mai perfectă.

Nu voi descrie frumuseţea lui Dakuri. Chiar atunci când mi-a fost foarte familiară, nu am reuşit niciodată să o fixez în spiritul şi chiar în privirea mea. Se schimba precum cerul, precum apa, instabilă, agitată de toate reflexele lucrurilor exterioare, de toate mişcările pasiunilor sau curiozităţilor. Toţi cei care mi-au vorbit despre ea, mi-au descris portrete diferite, şi în nici unul dintre ele nu recunoşteam ce era Dakuri pentru mine. Lângă ea nu-mi dădeam seama că eram infidel Alanei; dimpotrivă, mi se părea că dacă o întâlnisem mai întâi pe Alana, aceasta nu făcuse decât să pregătească calea apariţiei lui Dakuri, şi când mă întorceam lângă cea care era soţia mea şi mama copiilor mei, îi aduceam o dragoste sporită, purificată, reîntinerită. Căci, ceea ce primeam de la Dakuri, nu era o plăcere furişă, întristătoare şi trecătoare, ci un fel de iniţiere superioară, un mod de a comunica cu sufletul lumii, pe care nici un mijloc de cunoaştere nu o va înlocui vreodată.

Kalkeidos o ştia bine. Când a pus el însuşi, în ziua aceea, mâna lui Dakuri în mâna mea, ştia că drumul pe care mă trimitea nu mă va abate de la fiica lui şi de la fericirea căminului nostru. Era pur şi simplu ca atunci când urci spre o terasă mai înaltă, mai îngustă, unde vei fi mai aproape de stele, fiind în acelaşi timp chiar în inima celei mai întunecate nopţi. Dakuri mi-a părut întotdeauna vastă şi tainică ca noaptea: o noapte traversată de meteori şi punctată de imaginile clare ale constelaţiilor, dar în adâncul căreia sălăşluia aspiraţia teribilă a genunilor. O veneram ca pe o persoană sacră, deşi ştiam că îşi vindea trupul unor oameni ce nu erau demni de ea...

-... foarte scump, îmi mărturisi Kalkeidos, foarte scump!

- De ce? am întrebat dezorientat şi dezamăgit.

- Marea Mamă a Lumii se dăruieşte tuturor, şopti el, şi fiecare plăteşte cum poate cu ceea ce are.

CAPITOLUL XIX

Când Kalkeidos îmi ceru s-o conduc pe Dakuri la ea acasă, m-am supus şi am prins-o de mână la fel de simplu de parcă aş fi întâlnit o veche prietenă din copilărie sau o camaradă de demult. Micii negri tropăiau în faţa noastră şi pocneau tocurile încălţărilor de lemn. Ne opream uneori în faţa unei prăvăli. Când întindea mâna spre un obiect, mi se părea că acesta, oricât de

vulgar îi era materialul, va scânteia. Tot ce atingea, se apropia de ea, o mângâia, primea viaţa profundă care îi emana din degete, frumuseţea care radia din ochii ei. Mă gândeam la un astru ce atrage în orbita lui toate stelele şi toţi grăunţii de pulbere răspândiţi în univers. Uneori mă prindea ameţeala privind-o; aşa ca din înaltul unui turn uriaş. Mâinile noastre au rămas strânse una în alta până când am ajuns în faţa casei. Un zid înalt şi alb, proaspăt vopsit, pe o stradă calmă şi tăcută. Copacii îşi aplecau capetele pe deasupra zidului. Era cartierul curtezanelor. O pace ciudată domnea aici: nu se auzea decât şiroirea fântânilor, pălăvrăgeala pescarilor şi cântece cu jumătate de voce, aşa cum ţi le murmuri pentru tine, în curţile răcoroase, lângă jeturile de apă.

Tânăra care ne deschise poarta era brunetă, vioaie şi numai zâmbet. Numele ei, îmi explică Dakuri, voia să însemne Balsam. Ţinea deasupra capului o lampă de aramă unde pâlpâia o flacără albastră. Un culoar lung şi îngust ducea în grădină. Pe cerul cenuşiu-albastru am văzut mişcându-se copaci întunecaţi. Când am ajuns în grădină, luna se ridica în spatele unei cupole, roşie, grea, spongioasă, ursuză, ca un astru rău trezit. Purta după ea frig şi nelinişte. Pe ziduri au început să alerge reflexe scânteietoare. Am zărit o umbră alături de cea a lui Dakuri. Balsam îşi stinsese lampa. Luna curgea peste noi ca un lapte acru. Am întins limba de parcă aş, fi putut să gust savoarea acestei şiroiri. Dakuri întoarse capul spre mine şi zâmbi.

- Da, lapte acru, zise ea.

Şi Balsam izbucni în râs. Câteva instrumente au început să cânte în grădina vecină. Luth-uri, harfe şi un fel de flaut grav, pe care nu-l mai auzisem până atunci. M-am aşezat lângă Dakuri pe ghizdul bazinului. În acel moment, mi-am dat seama că mâinile noastre erau tot unite. Ochii se întâlniră, se priviră cu uimire, apoi mâinile împreunate coborâră în apă, tulburând faţa constelaţiilor. Balsam îngenunchie lângă noi şi îşi aşeză capul pe genunchii lui Dakuri. Ochii ei negri, veseli şi foarte vioi, se plimbau de la o faţă la alta. Un colier de perle mici cobora între sânii ei tineri, pe care tunica îi descoperea aproape în întregime.

Se prefăcu că adoarme, dar continuă să ne observe printre pleoapele pe jumătate închise.

Luna se smulse din cupolă, întreagă, ca dintr-un ou gigantic, semănând pe cer o rouă verde. Se opri o clipă în vârful unui

copac, păru că scotoceşte printre ramuri, apoi se eliberă şi îşi continuă calea.

Stăteam aşezaţi pe marginea bazinului, unde luna se juca cu oglindirea ei gălbuie. Balsam, ghemuită într-un boschet înflorit, acompania cu jumătate de glas cântecul instrumentelor din grădina vecină. În mine cobora o fericire ciudată. Toată substanţa grea, care îmi apăsa corpul, se desprindea aşa cum un copac îşi leapădă vechea scoarţă. Eram gol şi uşor, transparent, plin de reflexe şi ecouri. Nu mai existau zile, nu mai existau nopţi. Lumea se odihnea, asemenea unei perle enorme într-o palmă, ca perla cu care se juca Dakuri. Când curtezana se sculă şi mă trase în camera ei, am urmat-o ca atras de forţa unui meteor. O putere necunoscută pusese stăpânire pe mine. Nu era atât dorinţa, cât un fel de inspiraţie bruscă, de chemare de aer, irezistibilă. Nu căutam voluptate lângă Dakuri; voluptatea primită de la ea n-ar fi fost decât un fel de iniţiere a corpului pentru cunoaşterea mai profundă a sufletului. O emoţie sacră mă stăpânea apropiindu-mă. Goliciunea ei era tulburătoare ca cea a cerului înstelat.

Se culcă pe pragul camerei. Plăcile zmălţuite, reci, îmi îngheţau genunchii şi mâinile. Auzeam zumzetul instrumentelor în grădina vecină, clipocitul unui râuleţ, gâfâitul acelui piept întins spre cer. Legănată între pământul profund şi cerul înstelat, Dakuri se mişca ca un pod de liane aruncat peste neant. Strângând-o în braţe, mă agăţam de un astru care gonea printre constelaţii, şi uneori trebuia să o smulg acelui sol în care se înfunda, cuprinsă iar de violenţa focului central.

Dacă n-aş fi simţit răceala şi plesniturile argilei emailate, aş fi putut să cred că somnul mă împingea de-a lungul unor case de vis. Pierdusem noţiunea trupului meu. Abandonat unei puteri supranaturale, care îl ducea în spaţiu, corpul meu nu mai era decât o cochilie goală umplută fără încetare de torentul unei noi bucurii, şi care arunca chiar şi această bucurie, ca să păstreze uşurinţa sublimă a fericirii. Acest sentiment nu-l încercam lângă Alana. Poate că Dakuri trebuia să fie sacrificată dragostei universale pentru a o răspândi la rândul ei peste fiinţele ce se apropiau de ea.

Nu m-am mirat deloc întâlnind-o, câteva zile mai târziu, pe Mama Semnelor în grădina ei. O mare prietenie le unea pe cele două femei, ajunse pe căi diferite la cunoaşterea aceloraşi

secrete; şi mă întrebam uneori dacă Dakuri nu era cumva şi ea nemuritoare.

- Barduk a murit; şi veţi muri şi voi. Credeţi că moartea e un lucru atât de important? spunea Mama Semnelor. Când te trezeşti dimineaţa, regăseşti în minte aceeaşi problemă care te preocupa în momentul când ai adormit. Visele nu sunt decât o uşoară abatere de la subiect sau o învăţătură profetică; nu-ţi abat însă sufletul de pe calea lui dreaptă, cel mult îl instruiesc şi îl distrează în timpul traseului. Moartea nu e altceva. Dacă te gândeşti la neant în momentul când mori, în neant vei cădea; dar dacă ai în faţa ochilor ţinta mersului tău, ţinta va fi acolo, în faţa ta, când vei deschide din nou ochii. Dacă crisalida nu s-ar culca fluture, nu s-ar trezi niciodată. Tot aşa stau lucrurile cu viaţa şi cu moartea voastră. Şi tot aşa şi cu voluptatea, adăuga ea mângâind capul lui Dakuri, care se sprijinea pe genunchii ei. Cine doreşte nimicirea primeşte nimicire, cine caută viaţa eternă, o găseşte la îndemână pe toate drumurile.

În ziua aceea, Dakuri era uşoară, proaspătă, plină de fantezie ca un copil. O rochie de mătase chinezească de culoarea cerului şi apei îi urma mai curând corpul decât i-l îmbrăca. Fără farduri şi bijuterii, pierdea acea ciudată fascinaţie de floare exotică, care mă emoţionase când o văzusem prima dată în prăvălia orfevrului. Părea de o tinereţe de necrezut, mai tânără chiar decât Balsam, care totuşi abia ieşise din copilărie. Avea puritatea unui jet de apă, pe care o pală de vânt e de ajuns ca să-l spargă. Grădina, şi ea, scăldată de soare, era plină de graţii naive. Foarte sus, prin vânt, trecu zvon de păsări şi de luntraşi.

- Înţelepciunea lui Dakuri este mai mare decât a noastră, zise Mama Semnelor. Urmează cu încredere calea pe care ţi-o arată şi care duce şi ea la împlinire. Iubeşte-ţi corpul muritor, pentru că prin el vei ajunge la nemurire. În curând, prea curând, nisipul va acoperi tot ce străluceşte, cântă şi râde.

Dakuri păli auzind aceste cuvinte. Capul de fildeş şi aur i se aplecă pe piept.

- Ştiu, suspină ea în cele din urmă. Cât e de trist... pentru grădini!

Mâna ei ar fi vrut să apere de nisip toate grădinile, să strângă toate florile la sân, să adăpostească copacii în îmbrăţişarea ei de dragoste.

- Dar grădinile sunt şi ele nemuritoare, zise Mama Semnelor domol.

Şi seara, când o părăsi pe curtezană, o binecuvântă cu un gest matern.

Dakuri a fost una dintre primele victime ale mongolilor. Când mă gândesc la ea de acum înainte, o revăd culcată pe marginea bazinului. O săgeată pictată cu roşu şi negru i se înfipsese în gât. În cădere, îşi strânsese hainele în jurul ei, aşa cum o pasăre îşi strânge aripile, astfel încât nu se vedea decât un teanc de stofe de culori vesele. Ai fi zis că se lăsase în voia acelei fericiri a siestei. O văzusem de multe ori aşa, întinsă pe o pajişte, în timpul orelor calde ale după-amiezii, sub umbra parfumată a copacilor, ale căror sucuri şi esenţe tremurau volatilizându-se în aerul fierbinte. Sau după voluptatea nocturnă, când singurătatea îi odihnea oboseala. Atunci privea liber, fără obstacol, tapiseriile cerului etalate deasupra ei, unde vibra Lyra sau pălăvrăgeau Pleiadele. Moartea o surprinsese nefardată şi fără bijuterii. Balsam era culcată lângă ea, lovită de o săgeată geamănă. Semănau cu doi copii care se lasă să cadă la capătul puterilor, după ce au alergat, au râs şi au cântat prea mult. Aproape că nu era sânge pe jos. Doar ceva asemănător cu o panglică îngustă de mătase stacojie, sinuoasă pe pietrele cenuşii.

Platourile înalte, unde mongolii îşi aşezaseră tabăra, dominau această parte a suburbiilor. De acolo, de sus, plecaseră săgeţile mortale. Acum călăreţii coborau cu furie cărările muntelui, unde micii lor ponei se poticneau de pietrele tăioase. Galopau pe aleile plantate cu sicomori şi cu platani, numeroşi şi sălbatici ca o aversă nocturnă.

Considerând că nu merita osteneala să asedieze grădinile, atacatorii se apropiau deja de zidurile oraşului, acolo unde băteau tobe mari de alarmă.

Ar fi trebuit să tremur de îngrijorare gândindu-mă la soţia mea, la copiii mei; ar fi trebuit să alerg în ajutorul lor, să apuc o lance sau un arc, dar nu eram în stare să mă mişc. Pacea celor două corpuri mă pătrundea de o seninătate ciudată. Săgeţile răspândite în curte, cu penele lor negre şi roşii, nu semănau cu nişte obiecte ucigătoare. Fierul care lucea, tija subţire, penele sălbatice aveau o eleganţă glacială, aproape nevinovată. Totuşi, astfel de săgeţi le omorâseră pe Balsam şi pe Dakuri.

O tăcere ciudată se lăsa peste cartierul curtezanelor. Nu acea tăcere discretă pe sub care trecea, ca un zumzet uşor de insecte ameţite de căldură, murmurul conversaţiilor cu voce scăzută, cântece abia murmurate, luth-uri abia atinse. Doar jeturile de apă părăsite lăsau să cadă o notă stridentă în acea extraordinară toropeală. În toate casele, tinere fete lovite la gât de săgeţi asemănătoare zăceau pe pajişti sau pe pragul camerelor răcoroase. Doborâte şi ele de aceeaşi voluptate a morţii.

Mongolii nu s-au oprit să jefuiască aceste case. Aspirau la o pradă mai bogată în temple, depozite şi în bazar. Pacea morţii a revenit în grădina curtezanelor. Unele duc cu ele în imobilitatea eternă gestul neterminat, corpul îndoit pentru dans sau întins spre sărutări. Balsam se juca cu un căţeluş alb, care îi lingea şi acum mâinile şi braţele şi se mira că le simte devenind atât de reci. Dakuri a dat drumul la centura de ambră pe care voia să şi-o prindă în jurul taliei. Bijuteriile împrăştiate formau pete vesele în iarbă şi pe cărămizile zmălţuite.

*

*   *

- Persanul a murit, zise Kalkeidos.

Orfevrul purta o lance scurtă şi un scut de piele. Avea hainele pătate de noroi. O excitare sălbatică trecea din când în când prin ochii lui obosiţi. Ne adăpostisem în vechiul bastion transformat în cabaret, unde veneam seara să salutăm apusul soarelui. Ni se alăturaseră ţărani şi luntraşi, înarmaţi cu secere, furci, cuţite şi ţepuşe. Vorbeau mult, cu o excitare nervoasă ce nu era pricinuită de frică; un râs sacadat îl întrerupea uneori, sau câteva fraze solemne, spuse cu o emfază care ar fi fost comică dacă nu s-ar fi ghicit gravitatea inscripţiilor funerare. Era o dimineaţă frumoasă de primăvară, străbătută de parfumuri şi cântece de păsări. Năvoadele abandonate se desfăceau în bărcile de pe fluviu. În tabăra mongolă se auzea chelălăitul cimbalelor şi mugetul goarnelor. În ciuda morţii şi a suferinţei răspândite peste tot. În aer era un fel de veselie.

- Persanul a murit.

Kalkeidos îşi ştergea faţa cu mâneca murdărită. În ajun, ca să ne distreze, persanul ne cântase din luth, şi acum era mort. Se plimba pe malul fluviului când primii călăreţi mongoli coborâseră din munţi. Nu alergase să dea alarma, nu se ascunsese în

desişul stufului, nu căutase o armă; îşi continuase plimbarea, cu ochii lui limpezi, orbit de briza răcoroasă şi de cerul roz. Arcaşii se uitau curioşi la omul care zâmbea cu aerul distrat. Mulţumirea paşnică îi surprindea pe cuceritorii sălbatici, care erau încă amorţiţi de zăpadă şi de noapte. Câţiva şi-au oprit brusc caii, au sărit jos şi au mers spre el. Persanul i-a salutat cu o curtoazie încântătoare, abia ironică. I-a întrebat ce căutau, unde se duceau. Călăreţii s-au uitat uluiţi unii la alţii, fără să spună o vorbă. Acel zâmbet binevoitor îi nelinişte mai mult decât ar fi făcut-o o ameninţare. Persanul vorbea curent limba lor, dar cu un accent exotic care îi tulbura. Îşi întinseseră capetele înainte, mijind ochii ca să înţeleagă mai bine ce spunea, şi aceste eforturi le zugrăvea pe feţe o expresie de atenţie susţinută, care arăta emoţionantă şi ridicolă la aceşti războinici duri. I-au răspuns în sfârşit prin fraze grosolane şi pline de stinghereală, intimidaţi în faţa acelui străin care vorbea ca poeţii şi vrăjitorii lor. În cele din urmă, persanul i-a invitat să se aşeze cu el pe marginea drumului. Mongolii care galopau fără oprire, îi aruncau în trecere înjurături scurte ca nişte lătrături, dar politeţea lui familiară îi fascina pe ceilalţi atât de mult, încât nu mai îndrăzneau să refuze invitaţia. S-au aşezat deci în cerc în jurul lui, cu gura deschisă, cu torsul încovoiat, cu umerii lăsaţi, cu palmele pătrate pe genunchi. Persanul nu se gândea să întârzie moartea iminentă. Voia pur şi simplu să profite cât mai intens de acea dimineaţă de primăvară.

Au fost uluiţi când l-au auzit vorbind de ţările lor, şi încă şi mai mult când le-a arătat catarama de la centură, cizelată de artişti nomazi. Şi-au trecut bijuteria din mână în mână, mirându-se şi rânjind. Apoi fiecare îşi desfăcu centura şi vru să supună admiraţiei comorile proprii. Conversaţia devenise vie, animată.

Mongolii care călăreau pe drum, priveau surprinşi acel grup de oameni ce uitau de graba războiului şi a invaziei. Persanul se juca cu floarea culeasă de pe jos. Povestea întâmplări distractive şi râdea cu ascultătorii lui. Părea că nu aude tobele de alarmă ce duruiau în tunuri, nu asculta decât foşnetul proaspăt al plopilor.

Un călăreţ, care galopa pe jumătate culcat pe şa, dădu un ordin şi făcu să tresară grupul lor paşnic. Mongolii s-au ridicat repede, jenaţi, ruşinaţi de a fi îndrăznit aşa de mult. Şi-au strâns centurile şi-au potrivit săbiile şi tolbele cu săgeţi. Poneii

nechezau domol privindu-i dintr-o parte, cu o răbdare nostalgică. Persanul rămăsese jos. Odată pe cai, mongolii i-au strigat să vină cu ei. El refuză, calm cu un semn din cap, şi trasă cu vârful degetului câteva semne pe nisip. Îi privea în faţă, zâmbind, dar cu capul făcea semn că nu. Un călăreţ îl ameninţă cu biciul. Persanul dădu din umeri. Mongolul se supără şi începu să înjure. Apoi, cum persanul îşi întorcea faţa de la el dispreţuitor, acesta îşi apucă arcul.

Grupul de călăreţi ezita pe marginea drumului, ţinut în şah de acest om chircit pe pajişte. Unii voiau să se alăture în grabă escadronului, căci, ziceau ei, vor întârzia la jaf şi la omor; alţii spuneau că era primejdios să lase în urma lor un duşman viu. Persanul îi asculta şi rădea în barbă. Unul dintre ei îşi cabră calul, recăzu lângă omul chircit şi-l plesni cu biciul peste umeri.

Persanul îşi frecă umerii şi-l privi cu un dispreţ atât de sălbatic, încât călăreţul se îndepărtă, dar un altul îşi trăsese deja o săgeată din tolbă şi-şi încordase arcul. Ascuţişul săgeţii semăna cu un cap de şarpe. „Ce animal ciudat! îşi zise persanul. Are o limbă de reptilă şi o coadă de pasăre." Animalul hibrid zbură spre el cu un şuier scurt. Şarpele îl muşcă de piept. Înainte de a muri, persanul mângâie penele negre şi roşii care-i împodobeau în mod ciudat hainele. Se legănă o clipă înainte şi înapoi. Soarele era sus pe cer, foarte alb. O zi bună, în fond, ca să mori.

CAPITOLUL XX

Am fost nevoit să cumpărăm cadavrul persanului de la mongolul care îl omorâse. Aşa se făcea. Am profitat de încetarea ostilităţilor, care a intervenit seara, pentru a face acest trist târg. Oraşul nu fusese cucerit. Asediat de invadatorii care-l împresurau cu un cerc de santinele şi de focuri, îşi păstra porţile şi zidurile intacte. Hoarda îşi fixase tabăra în suburbii. Conform tradiţiei, prizonierii nerăscumpăraţi deveneau sclavi, iar morţii erau tăiaţi şi daţi la câini. Mongolii duceau cu ei o enormă haită de câini, care se băteau în jurul corturilor, autoritari, famelici şi duşmănoşi. Am plecat cu Kalkeidos la scăpătatul soarelui. Mongolul care luase viaţa prietenului nostru rămăsese toată ziua paşnic, aşezat lângă cadavru, aşteptându-ne sosirea. Cânta din

flaut să-şi ocupe trândăveala, şi, când se sătura de suflat în instrument, grava semne magice într-un os de cal. Distribuise prietenilor hainele victimei. Spre a-şi arăta mai bine generozitatea, nu cerea decât o sumă de bani aproape derizorie în schimbul acelui corp gol, deasupra căruia bâzâiau muştele, de când luase de pe el covorul de şa, cu care îl acoperise în timpul orelor calde ale zilei: nu trebuia să se strice carnea hărăzită câinilor...

Văzusem un covor de şa exact ca acela în prăvălia persanului: era, zicea el, un covor rar şi preţios cu un desen de o mare frumuseţe. N-am văzut decât motive ciudate, asemenea unor şopârle de nisip sau a unor şerpi. Persanul zâmbea, de parcă fusese plăcut să se odihnească toată ziua sub un covor frumos. Am vrut să cumpărăm şi cuvertura de la şa şi să-l înfăşurăm în ea, dar mongolul, deodată generos şi plin de măreţie, ne-a aruncat-o pe genunchi, fără să accepte vreo plată. Oricât de puţin l-am fi rugat, ne-ar fi dat totul, armele propriile lui haine, şi până şi calul. În sinea lui regreta în taină moartea persanului, şi nu se gândea decât sa facă în aşa fel încât să fie iertat. Nu ştiu ce au putut să-şi spună acest om viu şi acest cadavru, în timpul lungilor ceasuri petrecute împreună. Cred că dacă mongolul cânta din flaut, o făcea ca să alunge demonii ce ar fi putut să-i răpească victima. Apariţia noastră păru că îl linişteşte: aspectul persanului începea deja să-l îngrijoreze.

L-am dus pe proprietarul covoarelor până în bazar. Am raspândit parfumuri pe carnea lui rece şi am ars plante aromate în jurul corpului cu riduri albăstrui. Am întins pe jos covoarele lui preferate; la picioare i-au apărut grădini, ceruri furtunoase şi senine la capătul braţelor, iar capul i se odihnea pe o mulţime de flori şi de cochilii din lână purpurie. Panica de bătălie a oraşului asediat ajungea, ca murmurul mării îndepărtate, până în cămăruţele bazarului. Noaptea aprindea lămpi verzi şi galbene la răspântiile aleilor. Corpul persanului devenea tare şi căpăta opacitatea uscată şi mată a gresiei. Nimeni nu s-ar fi gândit că în acel piept, golit de orice suflu de săgeata mongolului, putea să sălăşluiască încă un germen de viaţă. Era o bucată de scoarţă întărită, o scoică goală. Când i-am atins mâna am avut impresia că ating o algă impregnată încă de o misterioasă vrajă marină.

Abia răscurnpărasem corpul persanului de la mongolul care îl omorâse, şi ne-am trezit că nu ştim ce să facem cu acest cadavru. Oraşul era puternic asediat. Cartierul mormintelor căzuse în mâinile mongolilor, care chefuiau printre ele, fără să le fie teamă de fantomele ce ar fi putut veni să le murdărească şi să le otrăvească hrana. Am fi putut să-l îngropăm în acea grădină din suburbii, care îi plăcea aşa de mult, dacă incendiul nu ar fi devastat deja împrejurimile oraşului. O pulbere de cenuşă albă, dusă de vânt, cădea peste noi, încărcată de mirosul aromat al santalului şi cedrului ars.

Culcasem cadavrul persanului în mijlocul covoarelor din prăvălia lui. Cuvertura de şa, dăruită de mongol, îl acoperea de la picioare până la gât. Capul ieşea de sub ţesătura aspră, accentuându-şi la lumina lămpilor frumuseţea tragică. Ducându-l acolo, încălcasem legile care interziceau lăsarea unui mort în bazar. Se zicea că aduce nenorocire comerţului. Dar nu ştiam unde să depunem corpul prietenului nostru. Poate că l-am fi îngropat în mormântul lui Barduk dacă, în jurul acestuia, flăcările torţelor mongole nu s-ar fi confundat cu focul de la gazele emanate. Cadavrul, intrat în bazar, dispreţuind legile, nu mai putea de acum să iasă.

În umbră am văzut mişcându-se un bătrân scund, plin de riduri, zbârcit. Persanul îl lua cu el peste tot şi, din partea omului căruia îi plăcea să vadă în jurul lui adolescenţi frumoşi, predilecţia arătată pentru această ciudată stârpitură era de neînţeles. Îl trata cu prietenie, manifestând chiar, când eram acolo, o anumită deferenţă. Bătrânul nu vorbea niciodată nimănui; cu persanul stătea de vorbă uneori în limba ţinuturilor lor de origine, dar totdeauna cu fraze foarte scurte, imperative sau tandre, care nu lămureau nimic despre raporturile dintre aceşti doi oameni. Presupun că poate bătrânul îl crescuse şi îl instruise, pe când era copil, şi că persanul păstrase lângă el pe acest vechi preceptor din obişnuinţă sau din afecţiune.

Servitorii au început să se lamenteze cu plânsetele rituale, legănându-se la dreapta şi la stânga, de îndată ce am adus cadavrul. Agitau braţele, scuturau cu violenţă capul, şi cu mare greutate îi împiedicam să nu strige. Bătrânul ieşi din întuneric ultimul: fără îndoială că fusese ocupat în ultima încăpere a depozitului şi nu ştiuse ce se petrece. Se apropie de mort ezitând, căută un sprijin în jurul lui, apoi îngenunchie, îşi trecu

de mai multe ori mâinile peste faţa rece, pipăi pieptul sub covorul de şa şi masă picioarele înţepenite. Din ochii întrebători curgeau lacrimi. Kalkeidos povesti cum murise persanul. Bătrânul ascultă atent, înţelegând cu dificultate o limbă puţin familiară pentru el. Cineva zise atunci că nu trebuie să se lase cadavrul în bazar, că vom suporta o pedeapsă foarte aspră dacă fapta noastră se va afla; că era o crimă...

Bătrânul se ridică brusc şi ne făcu semn să-l urmăm în sala din spate de unde venise. Era un fel de depozit, unde stăteau îngrămădite baloturi de covoare şi mobile scoase din uz. Deplasă lăzi şi pachete, şi descoperi astfel o trapă căreia îi ridică capacul. Un vânt rece urcă din acel puţ şi ne stinse lampa. Am rămas aşa un timp, în obscuritatea subit îngheţată, până când lampa a fost reaprinsă. Suflul pământului îmi pricinuia o angoasă ciudată, şi am respirat mai liber când s-a făcut din nou lumină.

Bătrânul explică, cu un gest scurt, că trebuia să aruncăm cadavrul în acea gaură. Ne-am privit stupefiaţi: ni se părea un sacrilegiu să abandonăm corpul unui om iubit acelui întuneric plin de umiditate şi de furtună. Cu o frază scurtă, bătrânul vru să ne liniştească.

- Aşa a cerut el, traduse Kalkeidos.

Era oare cu putinţă ca acest om, care iubise atât de mult frumuseţile pământului, sub toate aspectele, să fie condamnat, după moarte, la aruncarea în această prăpastie de gheaţă şi de vânt? Ezitam să-i dăm ascultare. Nu înţelesese bătrânul greşit o confidenţă, nu interpretase greşit o dorinţă? Deja ni se părea extraordinar şi ameninţător că un asemenea hău exista sub banalitatea familiară şi paşnică a bazarului; era cu putinţă ca un om cu mintea sănătoasă să şi-l fi ales drept mormânt?

Persanul nu spusese nici unuia dintre noi unde voia să se odihnească după moarte. Nu-i plăcea să se gândească la moarte, devia conversaţia când se referea la acest subiect. Credeam că o face din indiferenţă. Nu ne trecea prin minte că avusese grijă să prescrie un mormânt atât de ciudat şi să-şi informeze confidentul despre ultimele lui dorinţe. Bătrânul insista, arătând trapa. Ai fi zis chiar că trebuia să ne grăbim, să nu o lăsăm prea multă vreme deschisă, fiindcă ar fi putut să iasă de acolo cine ştie ce.

Nu ştiu ce sentiment m-a împins să vreau să cobor în prăpastie, înainte de a accepta ca prietenul nostru să fie aruncat acolo. Era pur şi simplu curiozitate sau un sentiment nobil: nevoia de a cunoaşte unde se va odihni persanul pentru vecie? Am făcut un fel de şa din frânghii înnodate, am luat o lampă şi am coborât încet în puţ. Abia intrasem că vântul mi-a şi stins lumina. Ridicând capul, îi vedeam pe prietenii mei aplecaţi peste deschizătură şi tremurul torţelor în mâinile lor neliniştite. Sub mine nu era decât vânt, un vânt care jongla cu cristalele de gheaţă, şi, în fund de tot, mari ceţuri reci. Mi s-a părut că aud răsuflarea unui torent, dar putea să fie doar vântul care lovea pereţii puţului. Nu-mi era frică, căci nu mă ameninţa nici o primejdie precisă. Dacă ceţurile, care se roteau în adâncul puţului, ar fi urcat, da, asta ar fi putut să devină primejdios...

Când m-am aflat din nou în mijlocul prietenilor mei, le-am povestit ce simţisem. Nu văzusem nimic, deoarece obscuritatea era absolută, şi nu mai zărisem nici măcar lumina torţelor; dar ceva sărise de jos să mă prindă de picioare. Ceva?... Chiar fusese ceva? Scosesem un strigăt de spaimă încât mă trăseseră imediat sus. Nu puteam să spun nimic mai mult.

Ca un om să fi dorit, cu deplină voie, să fie aruncat în prăpastia aceea plină de mistere şi oroare, asta ne părea la toţi de neînţeles; şi am început să-l bănuim pe bătrân de o tragică şi criminală impostură. Dar durerea lui era atât de sinceră, convingerea atât de fermă, încât nu ne puteam îndoi de buna lui credinţă. Oare ca să ne convingă definitiv, se duse să ia dintr-un dulap un covor plin de stele?

- Când trapa va fi reînchisă, zise el, vom întinde acest covor deasupra...

Imagini celeste se desenau pe el, imagini care îmi erau familiare şi, în mijlocul lor, figura unui bărbat slobozind o săgeată. Aşa murise persanul.

Kalkeidos vru să ridice singur cadavrul şi să-l arunce în puţ. Nu acceptă să-l ajute nimeni dintre noi. Persanul nu cântărea în braţele lui mai mult decât corpul unui copil. Era complet gol, iar pielea foarte palidă şi membrele subţiri m-au dus cu gândul la o ciudată bijuterie de fildeş. Dar, în momentul în care orfevrul se apleca peste deschizătura trapei, bătrânul îl opri, îl împinse uşor alături şi, cu capul în jos, cu braţele strânse pe piept, se aruncă în prăpastie. Mişcarea lui a fost atât de rapidă, încât nu am avut

timp să-l oprim. Aveam oare dreptul? Nu am auzit izbitura corpului de fund. Poate că nu exista fund. Poate că vântul prinsese acel mizerabil pumn de oase şi carne ca să-l ia şi să-l arunce mai departe. Poate că ceţurile groase şi mişcătoare amortizaseră zgomotul căderii...

Pentru că bătrânul arătase calea, nu mai puteam, fără să comitem un sacrilegiu, să refuzăm persanului mormântul pe care şi-l alesese. Am reînchis trapa şi am întins covorul. Fiecare am depus, printre stelele în mijlocul cărora persanul îşi căuta sălaşul celest, o floare, un inel de jad, un flacon de cristal plin cu parfum hindus. Tinerii şi-au tăiat părul frumos şi şi-au răspândit buclele printre constelaţii.

CAPITOLUL XXI

A doua zi dimineaţă, mi-am ocupat locul pe metereze. Purtam o cască şi o platoşă de bronz. Câţiva artizani băteau terasa de pe coama zidului cu un pas marţial. Poneii mongolilor se vedeau în câmpie scoţând aburi, ca nişte focuri de tabără prost stinse. Un negustor tânăr, pe care îl cunoscusem în prăvălia persanului, se aşeză lângă mine şi vorbirăm despre prietenul dispărut, în vreme ce grupări îngrijorătoare se agitau în escadroane. Lenea cădea asupra noastră odată cu toropeala soarelui. Zidul de cărămidă încălzit arunca o umbră albastră. Mi se părea absurd că nişte oameni au ales o zi ca aceasta ca să lupte şi să moară. I-am spus-o şi tânărului. A dat filozofic din umeri numărându-şi săgeţile din tolbă. Îmi mărturisea că puţin îi păsa dacă ziua aleasă de destin pentru moartea lui era senină sau înnorată. Părea sigur că va muri în ziua aceea, şi, într-adevăr, când m-am întors din oraş, seara, după ce încercasem o ieşire, i-am recunoscut faţa fină dintr-un balot pe care-l purtau doi oameni indiferenţi. Resemnarea lui era lipsită de mânie ca şi de bucurie. Accepta ca alţii să decidă actele majore ale vieţii lui şi să hotărască pentru ce să moară. Totuşi era curajos şi îndemânatic în luptă, dar nu punea suflet.

Armele repartizate m-au uimit la început prin acel aspect de animale primejdioase domesticite pe care îl aveau. Arcul, mai ales, mă surprindea, şi nu puteam înţelege cum de se găseau atâtea omoruri posibile într-un simplu gest muzical. Arcul pe

care-l foloseau locuitorii oraşului nu semăna cu cel al mongolilor. Era mai lung, mai drept, şi sunetul ce însoţea plecarea săgeţii se modula de parcă torcea o pisică. Arcul mongol însă, arcuit ca o gură de femeie - mi se păruse totdeauna anormal ca un zâmbet aşa de spiritual să stea în mâini grosolane -, şuiera ca un şarpe şi muşca ca un tigru. Săgeţile lor aveau o viaţă autonomă, o anumită independenţă; se simţea că le plăcea să lovească, şi presupun că o lungă perioadă de pace le făcea să se stingă de umilinţă şi de plictiseală în tolbele inactive. Nu m-am familiarizat cu adevărat cu armele mele decât după ce am ucis un om; până atunci păreau că nu au încredere în mine şi că serveau cu nemulţumire un om puţin dotat pentru actele războinice. Moartea unui călăreţ mongol le-a redat toată acea răutate vioaie pe care fierul o bea dintr-o frumoasă şiroire de sânge cald. Nu ucisesem decât pentru a-mi apăra viaţa; armele mele posedau voluptăţile lor secrete. Cred că m-ar fi făcut să le împărtăşesc şi eu până la urmă, oricât de puţin eram dispus să cedez tentaţiei în faţa acelei beţii pe care mi-o ofereau. Omul pe care l-am ucis era un arcaş scurt şi îndesat, cu faţa măslinie.

Purta o bonetă din piele de lup şi o haină lungă prinsă la brâu cu o eşarfă de mătase albastră. Picioarele, foarte scurte, nu erau proporţionate cu talia. Când mergea, se bălăbănea, aşa ca uriaşii, şi îşi aşeza tot timpul boneta care îi aluneca mereu de pe cap. Mâinile dădeau o impresie de forţă supranaturală. Uneori, le întindea înaintea lui şi le privea lung, de parcă ar fi fost surprins că îi aparţineau. La centură, îi atârna o sabie lată şi scurtă. Săgeţile lungi, aruncate în tolbă, formau un fel de diademă în spatele bonetei din piele de lup. I se întâmpla să facă să vibreze coarda de la arc fără motiv, distrat, ai fi zis că-i făcea plăcere nota care răsuna. Am fi putut să fim tovarăşi de călătorie în alte împrejurări, şi chiar prieteni. Dacă ar fi fost ghidul meu în traversarea munţilor, mi-ar fi salvat probabil viaţa; mâinile lui enorme m-ar fi ajutat să trec crevase, să scap de avalanşe. I le-aş fi strâns în efuziunea unei afecţiuni recunoscătoare. Legătura care m-ar fi ataşat de acest om ar fi fost măreaţă şi sacră. Singura legătură care există între noi, este cea a morţii. Moartea pe care eu am dat-o şi el a primit-o.

Până atunci, nu mă folosisem niciodată de un arc. Câţiva locuitori ai oraşului încercaseră altădată să mă ia la vânătoare,

dar le respinsesem propunerile. Viaţa unui animal, chiar crud şi primejdios, are propria ei frumuseţe, şi nimeni nu-mi dă dreptul s-o murdăresc. Nu atinsesem deci niciodată o armă până la venirea mongolilor şi, când am fost înarmaţi pentru apărarea oraşului, am primit ca şi ceilalţi o sabie şi un arc. Sabia era un obiect de bronz, foarte greu, curbat în mod bizar. Lama se ajusta la un mâner de corn încrustat cu aramă. Era mai degrabă un cuţit lung cu aspect vulgar şi brutal, decât o sabie. La început, părea că atârnă greu, dar când strângeai cu putere mânerul, simţeai forţa unui echilibru subtil, ce făcea să treacă un fior de la gardă până în vârf, astfel încât acea sabie se încărca puţin câte puţin cu o vitalitate intensă Cred că vehemenţa crudă şi dorinţa de a ucide, care îi însufleţiseră pe oamenii ce o purtaseră înaintea mea, au impregnat-o până la urmă cu un fel de ferocitate, de care materia nu e totdeauna lipsită. Se mai putea să fie pur şi simplu un secret al artei armurierului, faptul că balansând această lamă era antrenată să lovească aproape singură şi după bunul ei plac. În bătălie, sabia mea părea că îşi alege singură duşmanul, şi se avânta spre el cu o clarviziune şireată şi sălbatică. Mongolul pe care l-am ucis era mult mai puternic şi mai îndemânatic decât mine. Dacă i-am venit de hac, victoria aparţine mai mult săbiei decât curajului şi vigorii mele.

După bătălie, am dus sabia la mine acasă, am aşezat-o pe masă, apoi am stat jos în faţa ei şi am privit-o îndelung. Plăcerea de a ucide, trezită în ea, nu părea încă satisfăcută. Lama, ternă, era dintr-un metal verzui şi roşcat. Ştersesem imediat sângele cu eşarfa albastră a duşmanului meu, aşa încât arma nu mai avea nici o pată. Părea oarbă şi bestială. Nu avusesem curajul să o pun la loc în teaca ei de piele şi lemn. Atârna greu în mâna mea, gata să lovească iar, prefăcându-se indiferentă dar mereu trează, la pândă. Simţeam că îi datorez recunoştinţă. Pentru că această sabie mă debarasase de duşmanii mei. Exista acum între noi o legătură de o anumită complexitate - şi ceea ce aş numi o frăţie de sânge. Îmi aminteam că dorinţa mea o secondase pe a ei, şi că şi eu voisem să ucid. De aceea îi purtam pică, poate, şi pentru că îmi amintea că eram amândoi implicaţi în acelaşi omor. M-aş fi simţit poate mai puţin un ucigaş grosolan, dacă l-aş fi ucis pe mongol cu o săgeată. Aş fi putut să spun atunci că moartea lui era independentă de mine, în vreme

ce, aşa, eu apăsasem pe cuţit cu toată forţa şi cu toată greutatea mea.

Încăierarea se deplasa de colo-colo în jurul nostru. Eram în faţa porţii de vest, unde mongolii îşi repezeau atacurile furioase. Călăream un cal mic cu păr lung, care avea ochii calzi ca ai unui miel şi forţa unui urs. Fiecare îşi alesese adversarul, supunându-se nu ştiu căror afinităţi secrete. E o senzaţie curioasă aceea de a alege dintr-o mulţime pe omul pe care îl vei ucide. Uneori întâmplarea îi pune faţă în faţă şi îi leagă unul de altul, până când un corp cade în praful însângerat, dar cel mai adesea au timp să se observe reciproc, cu un zâmbet care ar vrea să fie feroce, şi care rămâne deseori de o tragică simpatie. Mongolul scoase un strigăt de provocare încordându-şi arcul. Era aproape în picioare, ridicat în şa de un impuls de o veselie feroce. Tolba mea era goală. Am aruncat spre el o suliţă care nici măcar nu l-a atins. Deodată, mi-am simţit sabia zvâcnind în mână şi calul păros repezindu-se spre poneiul mongol. Adversarul a încercat să pareze lovitura cu arcul, dar lama mea a tăiat coarda care s-a rupt cu zgomot, apoi am lovit omul şi a căzut.

Ştiam ce se face în asemenea împrejurări. Am coborât de pe cal şi m-am aplecat peste acel corp neînsufleţit. Din fericire, întorsese capul în cădere, şi asta m-a cruţat să-i întâlnesc privirea moartă. Mi-am şters sabia cu centura lui de mătase albastră. Încăierarea se îndepărtase de noi. Eram singuri, el culcat pe burtă, cu gura plină de pământ, eu în picioare, epuizat de o extraordinară osteneală, strângând în mână sabia grea şi sătulă. Nu departe de noi, caii se cercetau cu prietenie. Deoarece călăreţii descălecaseră, nu mai aveau nici un motiv să fie duşmani. Mongolii au încercat probabil să-l răzbune pe mort, căci trei sau patru săgeţi au căzut lângă mine. Le-am strâns fără să-mi pese că le ofer o ţintă comodă şi dezarmată. Săgeţile erau de o extraordinară frumuseţe. Nu ştiu de la ce pasăre se iau penele; sunt tari ca metalul şi uşoare ca puful. Le-am pus pe coiful mongolului, ca un omagiu naiv adus arcaşului a cărui ultimă lovitură nu mă nimerise. S-ar fi crezut că, obosit de luptă, sfârşise prin a adormi. La început, aş fi dat tot ce aveam în lume ca să-l trezesc, apoi calmul atitudinii lui m-a liniştit. Mi-am amintit răspunsul pe care i-l dăduse Krishna lui Ardjuna. Orice ai face, nici un act nu are vreo importanţă.

Totuşi nu am vrut să-l părăsesc pe acel om omorât de mine fără să-i văd faţa. Nu o văzusem în vârtejul bătăliei. Furia, angoasa, nerăbdarea puneau măşti peste adevăratele noastre feţe. Nu remarcasem decât picioarele scurte, un soi de ceaţă îi ştergea trăsăturile. L-am întors pe spate. Avea o faţă de culoarea argilei, a mâlului, deja uscată şi întărită; sculptorul n-ar mai fi putut s-o retuşeze. Portretul unui om care fusese viu. Sabia mea voia să-i taie capul, dar am scăpat fugind, temându-mă că nu voi mai putea stăpâni multă vreme acea lamă brutală şi neîmblânzită.

CAPITOLUL XXII

După înfrângerea mongolilor, au urmat câţiva ani de pace şi prosperitate. Caravanele, care veneau din India, se revărsau pe porţile oraşului; casele devastate de invadatori au fost reconstruite mai frumoase şi mai bogate în grădinile care, după câteva anotimpuri, şi-au recăpătat vechea lor splendoare. Flagelul aproape că nu lăsase urme în aspectul interior al cetăţii. Câteva suflete au fost profund zdruncinate, câteva spirite neliniştite au dobândit, de la spectacolul morţii fiinţelor şi al distrugerii lucrurilor, noi incertitudini, dar ansamblul populaţiei a continuat să trăiască ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Anii treceau, Kalkeidos îmbătrânea şi reclama mai des prezenţa mea lângă el, în acel alcov al bazarului, unde vindea pietre preţioase. Devenisem aproape la fel de învăţat ca şi el în cunoaşterea mineralelor şi aproape la fel de abil în prelucrarea aurului şi argintului. Partea din spate a prăvăliei dădea într-o grădiniţă, ocupată aproape în întregime de un smochin ce acoperea cu parfumul lui amar masa de lucru în faţa căreia ne instalam. O pasăre galbenă şi verde sărea într-o colivie agăţată de crengile de jos. O fântână curgea într-un bazin smălţuit. L-am revăzut pe Kalkeidos aplecat peste masa lui, mânuind ustensilele delicate. Părul îi albise şi mâinile acelea extraordinare, a căror sensibilitate mă uimise când le văzusem prima dată - erau mulţi ani de atunci -, deveniseră mult mai slabe şi mai subtile; o atingere uşoară era suficientă să simtă viaţa profundă a pietrelor. Când a plecat, într-una din lungile lui

călătorii ce-l duceau până la marginea lumii, îl înlocuiam în magazin şi în atelier.

Îmi amintesc acele plecări. Uneori se alătura uneia dintre numeroasele caravane ce traversau oraşul şi pleca, amestecându-se cu acea mulţime veselă de care şi animale de povară, care înfrunta traversarea marilor deserturi. Dar alteori, nerăbdarea de a ajunge mai repede la comorile râvnite îl făcea să dispreţuiască mersul lent şi prea frecventele opriri ale acestor caravane. Atunci, se aventura singur prin defileele munţilor înzăpeziţi, traversa câmpiile de nisip şi de sare, gheţarii, mlaştinile, pădurile, stepele, pajiştile şi pământurile mişcătoare, care stau pe ape moarte şi se clatină ca nişte insule uşoare peste prăpăstii.

Când asculta implorările mele şi ale Alanei, accepta să ia cu el unul sau doi servitori, pentru a avea grijă de calul lui şi a veghea să nu i se întâmple nimic; dar, de cele mai multe ori, în amintirea lungilor călătorii singuratice făcute în tinereţe, refuza orice însoţitor. Un cal îl purta pe el, un altul, mai mic dar la fel de viguros, ducea bagajele. Îşi lua armele ca să nu fie învins într-o întâlnire cu tâlharii. Înainte de plecare, verifica el însuşi vârfurile săgeţilor, coarda arcului, tăişul săbiei. Odată urcat în şa, îşi săruta nepoţii - cei doi fii ai mei -, pe care îi ridicam până în dreptul feţei. N-am văzut niciodată chip mai frumos şi mai nobil decât chipul acelui bătrân, aşa de drept pe bidiviul lui, mângâindu-i pe băieţi înainte de a se afunda în teribilele pustietăţi. Nu dorinţa de îmbogăţire îl împingea la aceste călătorii îndepărtate, nici nostalgia ţărilor necunoscute, căci vizitase toate ţinuturile universului, ci o calitate ciudată de dragoste, care îl făcea să dorească posesiunea bijuteriilor de care vorbeau uneori călătorii, precizând că le văzuseră în regiuni aproape inaccesibile. Îmi amintesc de acea bizară expresie de dorinţă avută într-o seară, când un chinez descria o perlă roz, admirată de el într-o insulă din mările sudului. Omul putea să fie un mistificator, iar perla putea foarte bine să treacă de mai multe ori prin mai multe mâini înainte ca Kalkeidos să poate ajunge la ea.

Îmi amintesc. Noaptea îşi etala peste bazar acea tăcere de oraş mort, care mi-l făcea de fiecare dată ciudat, aproape neliniştitor. Chinezul îşi depăna călătoriile într-o povestire precisă şi înflorită. Când numea oraşele, avea un anumit plescăit

al limbii, de parcă savura bucate sau vinuri, şi închidea pe jumătate ochii, cu o expresie de o calmă beatitudine. Kalkeidos îl asculta aplecat înainte, cu mâinile între genunchi, cu sprâncenele încruntate, în vreme ce îşi amintea itinerariile, detaliile caracteristice şi punctele de reper. Când un vizitator îi stâmea în acest fel curiozitatea sau dorinţa, Kalkeidos se ridica deodată şi spunea cu o voce calmă:

- Mâine voi pleca.

N-ar fi folosit la nimic încercarea de a-l face să se răzgândească. Cel mult puteam să-i întârziem călătoria cu câteva zile, amintindu-i de o bijuterie neterminată sau de o piatră imperfect şlefuită. Accepta atunci, fără să se plângă, întârzierea adusă de aceste lucrări în curs. Rămânea cu noi oricât de mult timp era nevoie pentru ca opera să fie perfectă, dar nu mai avea printre noi întreaga lui fiinţă. Sufletul pleca înainte şi corpul suferea constrângerea unei lungi amânări, înainte de a merge să-l ajungă; şi ştiam că spiritul călătoriei îl dusese deja foarte departe pe drumuri.

Absenţa lui dura mai multe luni. Din când în când, călătorii ne aduceau veşti despre el: „L-am văzut pe Kalkeidos la curtea cutărui rege", ziceau ei, sau: „S-a îmbarcat pe un vas", sau: „Stătea la o masă într-un han, singur, şi avea febră". Nu-i însărcina pe aceşti oameni cu nici un mesaj pentru noi; îi lăsa să spună fără înconjur ce văzuseră, ce ştiau despre el. Când voia neapărat să ne vorbească despre el, le încredinţa un obiect pe care trebuia să ni-l înmâneze: un obiect ciudat, fără valoare, fără semnificaţie explicită, a cărui alegere ne făcea să reflectăm îndelung. Conţinutul mesajului era totdeauna secret, implicit, echivoc sau simbolic. Când obiectul trimis era o pietricică, un pumn de nisip, o frunză, o ramură de copac, puteam să recunoaştem în ce regiune se afla, dar nu reuşeam mereu să interpretăm exact instrucţiunile lui, şi, când i le spuneam la întoarcere, zâmbea ironic, evaziv, şi nu dădea nici o explicaţie.

Nu-şi anunţa niciodată întoarcerea, simţind că depinde de voinţa zeilor ca un om să-şi atingă ţinta în ziua dorită - sau niciodată. Auzeam nechezatul calului, într-o seară, în faţa porţii de la grădină, şi Kalkeidos era acolo, mereu la fel de drept în şa, mai slab şi mai bronzat poate. Calul era plin de sudoare şi tremura ca un animal care a galopat multă vreme. Kalkeidos descăleca şi ne strângea la piept pe rând. Apoi scotea de sub

haina lungă un săculeţ de piele, un buzunar de mătase plin de minunăţii, sau agita mâna, făcând să strălucească mii de lămpi în faţetele diamantului adus.

În ziua venirii, nu povestea nimic. Ai fi zis că e încă învăluit de frigul nămeţilor şi vântul stepelor. Poate că pierduse obişnuinţa de a vorbi, dat fiind că rămăsese singur atât de multă vreme. Povestirile lui nu erau nici pitoreşti, nici pline de imagini Feeria călătoriei rămânea inexprimabilă, şi ceea ce putea să transmită din ea, nu era decât o reproducere sau o caricatură. Nu puteam afla mai multe amănunte despre locul şi felul cum achiziţionase obiectele preţioase pe care le aducea. Se întâmpla să aibă în sacoşe pietricele informe, galeţi fără culoare, şi arunca totul pe masă, cu pumnii, ca să ne uimească. Cu cât obiectul părea mai neînsemnat şi vulgar, cu atât era mai prolix în descrierea pe care o făcea locului unde îl descoperise. Traversa călare albia unui fluviu secat, zicea el, când calul se poticnise de o piatră, o piatră mare bătând în cenuşiu, pe care nimeni n-ar fi remarcat-o. Atunci coborâse de pe cal, îşi scosese ciocănelul de la centură şi lovise piatra din toate părţile cu încercări prudente. Îi simţise mireasma, îi pipăise asperităţile, îi încercase densitatea, şi iată... Punea sub ochii noştri o. grămadă de cristale orbitoare, cuibărite în acea gangă absurdă Avea o aptitudine surprinzătoare să descopere inima misterioasă a pietrelor. Aducea şi bucăţi de jad lăptos şi albăstrui, ca rugina învechită sau de culoarea clarului de lună, pe care le făcea să sune sub degete precum clapele unui instrument muzical.

După mai multe zile de la întoarcere, atunci când renunţasem deja să-i cunoaştem peripeţiile călătoriei, ne vorbea deodată de o agrafă de bronz foarte veche sau de o zăbală de cal zărită în mâinile unui rândaş, în caravanseraiul unui târguşor pierdut la marginea deşertului. Ca să o aibă, dăduse una dintre cele mai frumoase perle ale lui. Rândaşul îl crezuse nebun; era gata să cedeze acea bucată de metal pentru o cană cu vin sau un fular de lână, dar lui Kalkeidos îi plăcea să facă gesturi măreţe şi surprinzătoare, într-o zi, omul care fusese beneficiarul unui troc atât de extravagant, nevrând să creadă în aşa noroc, îşi închipui că Kalkeidos îi dăduse o perlă falsă şi fără valoare. O schimbă la rândul lui cu nu ştiu ce unealtă vulgară, şi perla făcu turul taberei, până când un cunoscător mai avizat veni s-o ofere lui Kalkeidos care o răscumpără.

Se petreceau totdeauna evenimente distractive când însoţeai o caravană. Te amestecai cu tot felul de oameni, din toate ţările şi de toate neamurile. Dar adevărata călătorie era cea pe care o făceai singur, sau însoţit de un servitor tăcut. Când eşti singur, absolut singur, în prezenţa unui soare mare, sau a nopţii, a mării mişcătoare ca o herghelie de cai sau a zidului gheţarilor - cuţite albe, prăpăstii de sticlă -, călătoria îşi dezvăluie atunci întreaga şi adevărata ei semnificaţie.

Ameţit de povestirile orfevrului, îl imploram uneori să mă ia cu el, dar refuza totdeauna. Poate că mă considera încă nepregătit pentru frumuseţile şi primejdiile aventurii.

Pe măsură ce îmbătrânea ne îngrijoram văzându-l cum înfrunta fără însoţitor nesiguranţa călătoriilor îndepărtate, şi ne simţeam cuprinşi de o mare teamă când vorbele unui străin trezeau în el acea veche dispoziţie vagabondă ce nu îl părăsea deloc. De foarte multe ori am încercat să abatem conversaţia de la subiectele primejdioase, sau să reducem la tăcere un inoportun, tăindu-i brusc vorba, înainte să fi pronunţat cuvântul fatal care l-ar fi făcut pe Kalkeidos să zică: „Mâine voi pleca". Îi acuzam de impostură, de lăudăroşenie, de ignoranţă sau de exagerare pe povestitorii nevinovaţi, care se mirau cu naivitate şi de zelul cu care îi contraziceam. Atunci Kalkeidos, ghicindu-ne jocul şi râzând de precauţiile noastre neputincioase, ne întrerupea cu nonşalanţă discuţia: „Va trebui să văd asta eu însumi..." Şi ne privea cu coada ochiului rânjind...

În cele din urmă nu s-a mai întors. Lunile s-au scurs. Anii au trecut unul după altui. N-am mai primit mesajele lui enigmatice şi, când îi întrebam pe călătorii poposiţi la hanurile din oraş, aceştia răspundeau:

- Nu, nu l-am văzut pe Kalkeidos.

Cu toate că era cunoscut pe drumurile şi pe pieţele ţărilor străine, nimeni nu i-a mai dat de urmă.

Nu ştiu dacă a murit într-o seară, într-o furtună de zăpadă, traversând acele defilee pline de nea, unde demonii se joacă cu furia avalanşei şi a vântului; dacă a murit în naufragiul unei jonci sau dacă a fost asasinat de vreun bandit. E posibil ca un suveran crud să-l fi făcut rob, sau ca severitatea unui pustnic din pădure să-l fi convertit la existenţa anahoreţilor. Totul e posibil. Îl tenta probabil orice condiţie umană, căci era interesat de noi experienţe. În fine, ce ştiam noi despre metamorfozele

care îi aşteaptă pe călători, uneori, la anumite răspântii? Suntem încă departe de a cunoaşte toate secretele universului.

*

* *

L-am revăzut pe Kalkeidos în vis, într-o noapte, şi aşa cum nu-l voi mai vedea pe lumea aceasta, o ştiu bine. Visul era splendid şi tenebros, lung, încărcat cu episoade, din care nu-mi mai amintesc decât unul singur. Mă aflam într-o grotă, care poate că era chiar în centrul pământului. O cascadă cădea în fundul unui fel de nişă, traversată de lumini verzi şi albastre, emanate chiar din pietre sau din meteori ciudaţi, care călătoreau sub înalta boltă imperceptibilă. Kalkeidos era culcat în partea de jos a nişei, astfel încât cascada se revărsa peste el şi îl spăla din toate părţile. La început crezusem că era o statuie, dar când m-am aplecat să-l văd mai bine - atât de aproape, încât apa îmi sărea pe faţă îngheţând-o -, am recunoscut chipul orfevrului. Era transformat într-un cristal splendid în care jucau toate fulgerele verzi şi albastre ale acelei lumini subterane. Forma lui umană, pietrificată, era transparenţă pură, strălucire pură. Nu ştiu dacă apa acelei cascade avea proprietatea de a schimba astfel oamenii. Pentru că fusese expusă un moment picăturilor ei care săreau, mâna începea să-mi devină rece, sticloasă, şi deja îmi era străină. Kalkeidos se afla sub această cascadă de câţiva ani sau de câteva secole?

Venisem foarte aproape de el, cât de aproape putusem fără să risc din nou efectul vrăjit al acelei ape, şi l-am strigat de mai multe ori. Nu mi-a răspuns, dar a ridicat încet mâna - imaginaţi-vă corpul lui asemenea unui fel de cristal suplu - cu prietenie, ca să mă îndepărteze de acea grotă, aşa cum o făcea pe vremuri când îl imploram să mă ia cu el în călătorie. Drag Kalkeidos! I-am privit faţa, să văd dacă exprima fericire sau durere, dar n-am găsit decât expresia unei totale indiferenţe, şi asta m-a înspăimântat atât de tare, încât m-am trezit tresărind, cu inima bătând cu putere.

Încă îi mai întrebam pe călători şi pe vagabonzi despre el, dar nu mai speram nici un răspuns favorabil. Cred că nici unul dintre ei nu a intrat vreodată în grota unde se revarsă acea cascadă de îngheţ şi de foc.

CAPITOLUL XXIII

„Vei fi transformat în ceea ce ai vrut să fii..." Mi-am amintit de aceste vorbe mult după dispariţia lui Kalkeidos. Îmi spusese asta într-o zi, pe când lucram în curticică, la umbra smochinului. Cizela o agrafă de păr în formă de dragon. Animalul căpăta o viaţă fantastică. Muşchii puternici i se umflau, spatele se arcuia înspumat de trăsături fine şi de solzi, ghearele sfâşiau feroce un cal doborât. Arta lui Kalkeidos avea un fel de febră magică, ce închidea în metal toată pasiunea unui temperament neliniştit, zbuciumat, care, în anumite momente, părea chiar prea crud. Frecventarea pietrelor preţioase îi dăduse, cu timpul, acea seninătate pe care o avea pe vremea când l-am cunoscut, dar presupun că în tinereţe fusese torturat de contrastele unui caracter excesiv şi absolut. Va găsi oare pace în acea cristalizare definitivă pe care mi-o revelase visul? O doresc, căci sufletul lui Kalkeidos era cel mai nobil suflet pe care l-am cunoscut. Şi cel pe care l-am simţit mai apropiat de mine, cel mai frăţesc.

Îmi amintesc şi acum, după atâţia ani, prima zi când am intrat în prăvălia lui. Eram nou venit în oraşul unde de atunci mi-am petrecut cea mai mare parte a existenţei. Nu cunoşteam limba şi obiceiurile poporului în mijlocul căruia mă adusese un hazard extraordinar. Aş fi putut să revin în urmă, să închid acea poartă ce se deschisese spre o altă lume, de parcă ar fi fost vorba de un eveniment fără importanţă, şi imediat revocabil. Dar eu mă instalasem în această viaţă nouă de parcă din totdeauna ar fi fost făcută pentru mine. Kalkeidos mă însoţea şi mă ajuta în dificilele etape ale acestei acomodări. A ales pentru mine inelul care nu mi-a părăsit niciodată degetul. De când a dispărut, Alana i-a luat locul; ea e pentru mine atât ghidul cât şi sfătuitorul care fusese tatăl ei. Copiii noştri cresc. Îmi aud fiii alergând în grădină cu strigăte de bucurie. Sar printre antilopele familiare, şi animalele nu se sperie nici de strigătele, nici de săriturile lor. Binecuvântarea lui Kalkeidos îi veghează.

Când a plecat ultima oară în călătorie, ar fi trebuit să ghicesc că nu se va mai întoarce. Purta parcă un semn. Nu semnul morţii, care e de o tragică evidenţă, ci semnul echivoc al absenţei. Când i-am sărutat mâna, ar fi trebuit să simt că acea mână se retrăgea de la noi. Cu câteva zile mai înainte, îmi

transmisese ultimele mari secrete despre pietrele preţioase, şi, orb, credeam că vrea doar să mă asocieze mai strâns artei lui. Nu am înţeles că îmi încredinţa misiunea să-i continuu opera.

Ştia că nu se mai întoarce niciodată? Poate. Probabil că presentimentul profund al destinului nostru îl înştiinţase despre evenimentul care îl aştepta. Sau îl prevenise Mama Semnelor, de faţă în momentul când se despărţise de noi. Când i-a spus adio, păruse răscolită de o ciudată bucurie, de parcă simţise că acel om pe care îl iubea mergea spre întâlnirea definitivă. Ştia că prezenţa lui printre noi nu era decât un obstacol ce-i bara drumul spre ţintă: un obstacol necesar, de care trebuia să se debaraseze totuşi într-o zi.

- Te poţi recunoaşte tu însuţi şi realiza total în ultima ta imagine! zisese ea în clipa când el urca pe cal.

Vorbele acestea mi-au părut ciudate, dar în agitaţia despărţirii şi a plecării, nu le-am dat atenţie. Abia acum sunt în stare să le înţeleg adevăratul sens.

De când a dispărut, ea nu a mai vorbit despre el. Încă ne mai adunăm la sfârşitul zilei pe bastionul de cărămizi roşcate, ca să salutăm apusul soarelui şi apariţia primelor stele. Ritul se îndeplineşte conform tradiţiei. Acolo sunt încă figuri familiare, dar cele mai dragi au dispărut: Barduk, persanul, Kalkeidos. Cei trei oameni care au exercitat cea mai mare influenţă asupra vieţii mele, şi care muriseră, unul învăluit în crisalida lui de pluş roşu, altul scăldat de apa pietrificată într-o grotă necunoscută, al treilea doborât spre o singurătate inaccesibilă. Dar viaţa continuă. Ea este eternă, şi fiecare dintre noi participă la ea fără încetare, în felul lui.

CAPITOLUL XXIV

Rămăsesem singur în bastion, cu negustorul de apă. Ceilalţi plecaseră în noapte. În aer plutea ceva greu şi dens care se mişca, şi, din când în când, distingeam un gâfâit mare, ca al unui vânt venit de foarte departe, căruia îi era greu să se ridice şi se târa la nivelul solului. Mă agita neliniştea unui presentiment, deşi nu ştiam ce primejdie putea să ne ameninţe. Noaptea era nesigură, nesănătoasă. Îmi aminteam de tristeţea pe care ne-o provocase, câteva luni mai înainte, plecarea Mamei

Semnelor. Promitea că se va întoarce la noi în ziua când vom avea nevoie de ea, dar ştiam că nu o vom mai vedea, şi absenţa ei o simţeam ca pe o durere, de parcă fiecare dintre noi fusese mutilat în viaţa profundă a inimii lui.

Stelele erau la locurile lor obişnuite pe vastul plafon al cerului. Toate lucrurile păstrau acelaşi aspect ca de obicei, şi totuşi, cei mai sensibili dintre noi ghiceau că se pregătea un pericol împotriva căruia vom fi neputincioşi şi lipsiţi de apărare. Negustorul de apă ridică mâinile în aer şi agită degetele, de parcă vântul ar fi putut să-i dezvăluie originea, forţa şi pericolul. Părea îngrijorat şi răspundea la întrebările mele prin fraze evazive care, departe de a mă linişti, trezeau în mine angoasa şi perplexitatea. Şi eu simţeam că era în spaţiu ceva neobişnuit, dar mă gândeam încă la ameninţările ce veneau de la popoarele prădalnice sau de la epidemii. Nu ştiam că, uneori, pământul putea să se ridice şi să se pună în mişcare ca să ne sfărâme. El, negustorul de apă, ştia din acea tradiţie milenară pe care o culesese ascultând conversaţiile din bazar şi mărturisirile străinilor.

Călătorise şi el multă vreme prin lume, pe jos, ca pelerin, fără să se amestece cu caravanele, şi ştia să recunoască mai bine ca oricine nisipurile şi vânturile. Acest om ciudat îşi ascundea ştiinţa sub o aparenţă de nepăsare ironică şi chiar de naivitate puerilă. Mulţi îl considerau nu prea deştept; de aceea, când începu să anunţe nenorocirea ce se apropia de oraş, nu a fost crezut. Atunci, a tăcut discret şi nu a mai scos o vorbă despre asta, nevrând să fie considerat impostor sau smintit. Noi înşine, care aveam mare încredere în el, ne-am lăsat amăgiţi de nepăsarea, de gustul lui pentru glumă. Nu a încercat să ne convingă, şi în timpul ultimelor zile plimba în bazar, cu un aer de mare zeflemea, butoiaşul, gol şi ulcioarele zvântate.

Dar să nu mă grăbesc. În seara despre care vorbeam, când rămăsesem singur cu Mahad pe bastionul de cărămidă, ameninţarea era încă neclară. Pentru mine rămânea o nelinişte vagă, o anxietate fără formă şi fără motiv. Mahad vedea mai departe, fără îndoială, dar considera inutil să ne alarmeze atâta timp cât flagelul se putea încă abate de la noi. Îl văzusem culegând câteva fire de nisip, examinându-le de aproape, adulmecându-le, apoi dând din cap cu îngrijorare.

Cum ştiam că-i plac mistificările subtile, îndelung elaborate, credeam că mă va alege drept victimă a uneia din ciudatele lui glume. Aerul absorbit, sprâncenele încruntate şi toată acea înfăţişare de perplexitate, fără motiv gândeam eu, mă împiedicau să-l iau în serios în seara aceea. Ca să-i arăt că nu mă lăsasem păcălit, am devenit eu însumi ironic, şi l-am întrebat ce descoperise preţios şi surprinzător în acele fire de nisip pe care le studia cu atâta atenţie.

Îşi ridică ochii ce clipeau obosiţi de efort, scutură mâna, împrăştie nisipul, dădu din umeri şi nu răspunse. Un avertisment tainic mă informa că nu trebuie să mă încred în acestă dezinvoltură; expresia lui rămânea preocupată.

- Haide, Mahad, n-o să te chinuieşti pentru câteva fire de nisip. Unul dintre străinii care ne-au vizitat în seara asta, a putut să le aducă în cutele hainei sau în curelele încălţărilor.

- Nu ei au adus acest nisip, replică el grav. Nu veneau din ţările acelea.

- Atunci cum a ajuns acest nisip până aici?

Mahad arăta cerul fără să spună un cuvânt. Culesesem şi eu câteva firicele din acel nisip. Era format din mici cristale cenuşii, care pârâiau sub degete. Nu mai văzusem niciodată altele la fel, dar nici nu mă depărtasem vreodată mult de oraş. Nu ştiam ce putea să însemne aceasta.

O pală de vânt mai consistentă şi mai caldă trecu în jurul nostru. Am simţit cum mi se aşază pe faţă şi pe mâini o pulbere uşoară. Aşa se întâmpla uneori când vântul sufla dinspre deşert; nu era motiv de alarmare. Totuşi, în ciuda lipsei mele de experienţă, am recunoscut că gustul acelui nisip era ciudat; nu-l mai simţisem niciodată: gustul unui pământ uşor sărat, cu o savoare aspră şi picantă.

- Vântul poate să-şi schimbe direcţia înainte de a fi complet îngropaţi sub sare, zisei în glumă.

- Să dea cerul, răspunse grav Mahad; ar fi mai bine pentru noi toţi.

Am coborât din turn. Fluviul rostogolea valuri largi, puternice, bogate în mâl. Lămpi mici dansau pe valuri. Aş fi putut să cred că spiritele fluviului se jucau astfel noaptea. Dar nu erau decât pescarii, care pândeau, cu tridentul în mână, peştii mari ce se temeau de soare şi profitau de întuneric să urce la suprafaţă. Prospeţimea şi umiditatea apei au răspândit acea senzaţie

neplăcută de uscăciune, lăsată pe buze de nisip. Nu am mai vorbit de incident şi Mahad m-a condus acasă.

Aspectul nocturn al grădinii ar fi răspândit toată neliniştea, dacă ea ar mai fi stăruit. Susurul pârâiaşelor, râsul înfundat al fântânilor şi al jeturilor de apă, legănatul frunzelor şi fructelor vorbeau de un uriaş căruia nu-i putea ştirbi securitatea nici o primejdie. Austeritatea bastionului din cărămizi roşcate, înălţat spre cerul în întregime punctat cu stele, putuse să dea valoare de ameninţare câtorva fire de nisip, ajunse acolo nu se ştie cum. Grădina ignora toate pericolele. Creştea, înflorea, rodea într-o paşnică incertitudine a duratei şi a eternei reînnoiri. Ape abundente curgeau din toate părţile, îmbibând iarba grasă. Ar fi fost absurd să-ţi imaginezi că ar putea să sece toate, dintr-o dată. Nu am fost atent la acel strat subţire de nisip cenuşiu, care păta deja aleile. Mai târziu, am văzut nisipul asaltând copacii şi în canalele de faianţă verde apăru un noroi gros care se usca şi crăpa.

În noaptea aceea, nu-mi închipuisem că grădina putea să moară într-o zi sufocată. Totul era plenitudine, frumuseţe, bucurie a înfloririi. Poate o vedeam pentru ultima dată aşa cum îmi apăruse pe vremuri, în ziua când am intrat în casa lui Kalkeidos. Căci în zilele următoare, nisipul insidios s-a îngrămădit, secând izvoarele, arzând rădăcinile. Am văzut plantele ofilindu-se şi arborii luptând cu efortul disperat al unei fiinţe puternice şi vesele care nu vrea să moară. O ploaie de praf cădea interminabil din norii de un maroniu deschis, suspendaţi deasupra oraşului.

La început oamenii au măturat nisipul ce le umplea curtea. L-au făcut grămadă într-un colţ. Dar în fiecare dimineaţă, un nou strat de nisip, mai gros decât cel strâns în ajun, acoperea solul curăţat cu grijă. Căci în timpul nopţii, vântul sufla cu violenţă. Locuitorii oraşului sfârşiră prin a se dezgusta de această luptă inegală. La ce bun să respingi în fiecare zi un duşman care revine a doua zi mai numeros, mai puternic. Mai bine să capitulezi imediat...

Nimeni nu putea să oprească invazia nisipului. Cădea din cer ca o ceaţă compactă. Curgea deja pe străzi. Se infiltra sub uşi. Fluviul începuse să care un noroi brun, apoi chiar acest noroi se îngroşase şi nu se mai zăriseră decât fire subţiri de apă tulbure, care se târau cu greutate printre cutele noroiului. Peştii încercau

să-şi croiască drum prin acest piure greţos, apoi, istoviţi, îşi dădeau sufletul, albi- cioşi, umflaţi şi deja fluorescenţi pe pământul crăpat.

Una după alta, toate fântânile bazarului au încetat să mai curgă. Mahad, negustorul de apă, se plimba încă pe alei, purtând butoiaşul de piele gol, de care se folosea ca de o tobă, bătând cu vârful degetelor o melodie veselă.

- De ce te încarci cu ele, de vreme ce nu mai e apă? ziceam eu.

- Ţi-l poţi imagina pe Mahad fără butoiaşul de piele şi ulciorul lui de argilă? răspundea el. Pot oare să-i abandonez pe aceşti vechi servitori care m-au însoţit atât de multă vreme? Ne plimbăm şi acum în bazar, împreună, aşa cum am făcut timp de atâţia ani. Şi apoi, într-o zi, apa va reveni şi fântânile vor reîncepe să curgă.

Vorbea aşa, dar ştiam bine că nu credea în posibilitatea unei revanşe a apei împotriva nisipului. Nisipul nu-şi abandonează niciodată prada când a apucat-o, sau nu o lasă decât înecată, dezgolită, linsă până la schelet. Da, nisipul va lăsa poate în viaţă un schelet de oraş. Nimic mai mult. Mahad vorbea aşa ca să-şi consoleze ulcioarele şi butoiaşul, el însuşi era convins de înfrângerea noastră, înţelegeam văzând aerul lui ostenit, copleşit, dar când îi vorbeam de îngrijorarea mea punea un deget pe buze, arătând cu capul obiectele lui familiare.

- Noi nu mai sperăm, dar ele trebuie să spere.

Le trata ca pe nişte copii, cărora trebuie să le menajezi fragila sensibilitate. Ulcioarele şi butoiaşul trebuiau că creadă încă în întoarcerea apei!

Bazarul a fost protejat împotriva nisipului mai multă vreme decât celelalte părţi ale oraşului. Servitori instalaţi în faţa porţii, cu mături mari din ramuri de palmieri, respingeau nisipul pe măsură ce curgea în stradă. Pentru a se bara calea celui care cădea din cer, se acoperiseră cu stofe sau ţigle şipcile aleilor. De aceea în bazar nu mai intra decât o lumină crepusculară şi erau aprinse de dimineaţă lămpile agăţate la încrucişarea culoarelor; ai fi zis, de altfel, că nisipul paralizase toată viaţa comercială a cetăţii. Negustorilor nu le mai ardea să vândă sau să cumpere. Părea că nisipul curgea acum şi prin venele oamenilor, stingând în ei dorinţa de a acţiona, plăcerea de a trăi. Rămâneau toată ziua în prăvăliile lor, nepăsători, leneşi, tăcuţi. Şi liniştea era atât

de mare, încât se auzea alunecarea nisipului pe ţiglele acoperişurilor.

În sfârşit, într-o zi, grosimea nisipului de pe străzi a urcat atât de sus, încât servitorii din bazar au renunţat să-i mai interzică intrarea pe poartă. Şi-au aruncat măturile inutile, s-au ghemuit pe nişte bănci înalte şi au rămas să privească cum intră şi se întinde sub ei pulberea cenuşie. La vitrine s-au agăţat obloanele, dar nisipul pătrundea peste tot. Îl găseai în fructele tăiate, pe fundul farfuriilor de cositor, în sticluţele de parfum. Umplea rezervoarele negustorilor de vin, ligheanele boiangiilor, cuptoarele bucătarilor.

- Mai aşteptaţi câteva zile, ziceau cei mai încrezători, sau cei mai înflăcăraţi, care voiau să-şi păstreze iluziile. Vântul îşi va schimba direcţia şi va înceta să mai plouă cu nisip.

Dar nisipul cobora mereu peste oraş, într-un torent din ce în ce mai des. Câmpurile dispăruseră Grădinile, arse, nu mai arătau decât crâmpeie de copaci uscaţi. Plantaţia de palmieri rezista, se ondula, foşnea, agitând mâini mari şi frunzoase pentru a respinge nisipul ce se încăpăţâna, dar seva murea deja în venele sterile ale arborilor uscaţi.

Când încă se mai putea circula pe străzi - acum intrai în nisip până la brâu -, m-am dus cu Mahad la mormântul lui Barduk. De ce? Ne gândeam să-i punem întrebări povestitorului care odihnea sub tumulus, să primim de la el consolare şi îmbărbătare, sau, dimpotrivă, să aflăm din gura lui care grăia adevărul că nu exista leac pentru acest rău? Copitele cailor făceau nisipul să scârţâie. Ne înnodasem eşarfele pe faţă, ca să ne protejam gurile şi ochii. Priveam cerul printr-o ţesătură subţire de culoare roz, brodată cu flori mici. Aveam astfel iluzia că văd o grădină încă vie. Mahad îşi înfăşurase capul cu o stofă groasă de lână, care îi dădea un aspect grotesc şi monstruos.

Încercam să-mi amintesc dacă, în istoriile pe care ni le povestea, Barduk făcuse vreo iluzie la o revoltă a animalului-pământ, care ar fi început să scuipe deodată peste noi un venin uscat. Poate că nu ţinusem cont de respectul datorat lumilor. Poate că fuseseră neglijate riturile. Cine va cunoaşte vreodată cauza acestei faimoase furii ce aruncă pustiurile împotriva oraşelor, câmpurilor şi fluviilor? Nu, Barduk nu vorbise niciodată despre asta. Murise înaintea cataclismului, şi, dacă ar fi fost în viaţă, poate că oraşul nu ar fi murit.

Nisipul urca în jurul tumulusului. În curând, mormântul lui Barduk va dispărea. Ne-am oprit, un timp, pe vârful movilei uscate. Am ascultat, sperând că o voce familiară va urca spre noi din fundul pământului, dar nu am auzit nimic.

CAPITOLUL XXV

Şi apoi, într-o zi, poporul s-a speriat şi a hotărât brusc să părăsească oraşul. Incapabilă să reziste nisipului care acum atingea înălţimea unui om, renunţând să mai spere într-o schimbare a vântului, sătulă să mai trăiască pe turnuri şi acoperişuri în mijlocul unui deşert cenuşiu, populaţia înnebunită de panică a fugit.

Eram cu Mahad în bazar. Ne plimbam pe lângă prăvăliile închise, la lumina zgârcită a lămpilor, care se stingeau una după alta, pentru că nimeni nu avea grijă să înlocuiască uleiul consumat, şi vorbeam despre prietenii noştri dispăruţi. Mahad târa mereu după el butoiaşul şi ulcioarele inutile. De câteva zile, în oraş domnea foametea. Ne era foame şi sete, şi deja aveam imaginaţia asaltată de vise fără sens Cei mai prudenţi plecaseră de multă vreme spre ţinuturi umede şi fertile, care nu cunosc blestemul nisipului. Duseseră cu ei turmele şi animalele de povară ce nu mai puteau fi hrănite în acest deşert. De ce nu plecasem cu ei? Ce mă lega de acest oraş, obligându-mă să-i împărtăşesc destinul, oricare ar fi fost el, până la capăt? În fiecare dimineaţă, întâlnind privirea îngrijorată a Alanei, hotăram să plec imediat şi porunceam să se pună şeile pe cai, dar, curând, cuprins iar de acea toropeală leneşă, care era o veche fidelitate sau o inhibare de a schimba locul, amânam plecarea pentru a doua zi, şi nici a doua zi nu aveam curajul să părăsesc oraşul. De altfel, se povestea că drumurile erau deja străbătute de nisipuri mişcătoare, şi că cei care riscau să umble pe ele, piereau în mod jalnic. Mulţimea buimacă a fugarilor mă enerva şi prin acea grabă laşă cu care părăsea azi oraşul unde trăise din totdeauna. Eu mă simţeam solidar cu acele locuri, cu toate că nu mă născusem acolo. Dacă va trebui să le părăsesc într-o zi, o voi face numai când nu va mai fi nici un mijloc de scăpare pentru nevasta şi pentru copii mei.

În ziua când mulţimea a luat cu asalt prăvăliile, mă plimbam cu Mahad prin bazar, unde stratul de nisip era mai subţire decât pe străzi sau pe drumuri. În magazii rămăseseră o mulţime de lucruri preţioase, lucruri pe care negustorii nu le mai luaseră cu ei, acele lucruri pe care populaţia nu le posedase niciodată şi vedea posibilitatea să şi le însuşească azi, când dezordinea domnea în tot oraşul. Poate că voia şi să distrugă ceea ce nu putea duce cu ea...

Imaginaţi-vă acel oraş interior pustiu, pradă semiobscurităţii, tăcut ca o necropolă. Pe vremuri, răsunau cântecul fântânilor, strigătele conducătorilor de măgari, pălăvrăgeala tocmelilor şi ciocanele artizanilor ce băteau fierul sau fasonau piatra. Astăzi, un covor de nisip înăbuşea zgomotul paşilor noştri singuratici, pe când străbăteam aleile acestei cetăţi moarte, rememorând cu voce scăzută foste glorii. Deodată avu loc iureşul impetuos, busculada oamenilor care se loveau cu bastoane, se zgâriau sălbatic şi se călcau în picioare pentru o bucată de stofă. Paznicii bazarului fugiseră de multă vreme. Cei veniţi cu topoare şi hârleţe desfăceau obloanele vitrinelor. Uşile, smulse din balamale, cădeau strivindu-i pe cei mai nerăbdători, şi furioşii, care îi împingeau din spate, se căţărau pe corpurile lor să intre primii.

Mai mult au distrus decât au luat cu ei. Îşi smulgeau lucrurile şi le sfărâmau pe jos cu furie când cineva încerca să le înşface. Cu braţele încărcate de covoare şi ţesături, îndoindu-se sub greutatea cuferelor şi mobilelor, deveneau victimele celor ce nu găsiră nimic şi care se aruncau asupra lor pentru a-i jefui de pradă. Aleile, atât de calme de obicei, răsunau de ţipete, de înjurături, de urlete şi de gemetele celor care erau sugrumaţi, fiind bănuiţi că au descoperit şi ascuns bijuterii. Aceşti rapaci, care aveau să moară curând în nisipul drumurilor, îngreunaţi de comorile lor inutile, îşi disputau obiecte vulgare, pe care ar fi putut să le cumpere cu câţiva bănuţi. Şi cum mulţimea prădalnicilor devenea din ce în ce mai numeroasă, ultimii veniţi, disperaţi că nu mai apucau nimic din pradă, se aruncau în învălmăşeală cu lovituri crâncene de cuţit.

Ne refugiasem în ambrazura unei porţi, protejată de întuneric, lăsând să treacă prin faţa noastră cursa furioşilor. Deodată apărură oameni ce purtau torţe. Lumina trezi reflexe

strălucitoare în butoiaşul de aramă al lui Mahad. Un strigăt se ridică din mulţime: „Aur!" Şi într-o clipă au fost asupra noastră.

În alte vremuri, ar fi fost comic să vezi eforturile disperate pe care le făcea negustorul de apă pentru a-şi păstra butoiaşul şi ceilalţi care încercau să-i smulgă acel obiect fără valoare. Dar ştiam că astăzi va fi o luptă pe viaţă şi pe moarte. Niciodată Mahad nu şi-ar fi lăsat butoiaşul şi nici prădalnicii, ameţiţi de gândul aurului şi confirmaţi în greşeala lor de rezistenţa nefericitului, n-ar fi renunţat la acestă pradă derizorie.

-E Mahad, negustorul de apă, prietenul vostru... nu-i face rău, am strigat.

Cred că nu m-a auzit nimeni. Acei oameni se înroşeau ca nişte animale şi întindeau spre obiectul poftei lor nemăsurate gheare de tigru, boturi de lup. Unul mă apucase de gât şi încerca să mă doboare. Dacă nu a reuşit, cu toate că avea o forţă teribilă, a fost din pricină că ceilalţi îl jenau, crezând că şi eu ascunsesem comori. Când am căzut, lupta a continuat deasupra mea. Am mai auzit un hohot de râs ironic, în momentul când învingătorul bătăliei, văzând că butoiaşul era de aramă, l-a aruncat cu dispreţ de zid. Zăngănitul lui răsunător năvăli peste mine cu zgomotul a mii de clopote, şi mi-am pierdut cunoştinţa.

Jefuitorii se îndepărtară obosiţi şi îmbuibaţi. În bazarul pustiu, s-au întors întunericul şi tăcerea, calme, apăsătoare. Am auzit din nou clipocitul nisipului pe acoperiş. În jurul meu erau bucăţi de vase: ulcioarele negustorului de apă sparte în luptă. Mahad zăcea ceva mai încolo înfundat în nisip. Mulţimea îl sufocase şi călcase pe el, dar, înainte de a muri, avusese timp să pună mâna pe butoiaşul fără fund şi deformat, pe care îl strângea la piept. Obiectul nu mai putea fi folosit; dar cine îl mai voia de acum? Nisipul era atât de gros în acel loc, încât corpul prietenului meu dispăruse aproape în întregime. „Vântul îşi va schimba direcţia, obişnuia să spună el râzând, nisipul va pleca aşa cum a venit." Dar Mahad nu credea în victoria lui asupra nisipului, şi nisipul a fost, până la urmă, cel mai tare.

CAPITOLUL XXVI

O femeie înainta spre noi pe drum. Era înaltă şi mergea repede, dar era atât de uşoară, încât urmele ei aproape că nu rămâneau în nisip. Am recunoscut-o, cu toate că avea faţa acoperită. Mama Semnelor se întorsese. Totuşi oraşul, în spatele nostru, nu mai era decât o îngrămădire de nisip agitată de vânt.

Alana îngenunchie în faţa ei şi îi sărută mâna. Copiii se prosternară şi ea îi lipi de trupul ei cu tandreţe.

- Trebuie să urcăm acolo, sus, zise ea.

În faţa noastră se ridica o faleză înaltă, stâncoasă, cu multe grote. Erau chiliile călugărilor budişti, care sălăşluiau între cer şi pământ, privind cum trec pe sub ei apele valului absurd al nestatorniciei, aşteptând schimbarea formelor ce duce la pacea sfântă a nefiinţei.

- Ne vor acorda ospitalitate. Rămâneţi lângă ei până când noi schimbări vă vor chema în altă parte.

- Nu ne însoţeşti? Când vom şti că a venit momentul să plecăm din nou? întrebă Alana.

- Nu vă părăsesc. Voi reveni când veţi avea nevoie de mine.

Mă apucase de mână şi-mi strângea cu putere inelul de pe deget:

- Lasă-te condus de semnul pe care-l porţi.

Nisipul curgea în jurul picioarelor noastre domol, încet, implacabil. Căldura lui uscată irita pielea. Copiii se străduiau să nu plângă, dar le era frică, erau obosiţi.

- Veniţi, zise Mame Semnelor.

Şi merse înaintea noastră. Valurile foşnitoare se dădeau în lături înaintea ei. În timp ce noi ne târâm picioarele amorţite cu mare efort, ea mergea dreaptă şi liberă, ca o novă. Faleza era dreaptă, dar roci ieşite în afară făceau ascensiunea uşoară. În unele locuri, se mai găseau resturi de scări folosite altădată de călugării acestor mănăstiri sălbatice, sau de anticii locuitori care stăteau aici înainte de venirea zeilor.

Mama Semnelor urcă prima să ne arate drumul. Alana şi copii o urmau. M-am oprit un moment la poalele muntelui să mai privesc încă o dată oraşul. Aproape că dispăruse deja sub nisipul ce se îngrămădea lent şi greu, cu trosnete de copaci. Casele se înfundaseră sub pulberea cenuşie şi brună. Doar clădirile înalte, turnurile de pază şi cupolele templelor ieşeau la suprafaţă din acea confuzie mohorâtă. Câteva vârfuri de arbori foarte înalţi ridicau încă spre cer buchete jalnice de ramuri uscate. În

straturile înalte ale atmosferei, nisipul plutea ca o ceaţă, dar la nivelul solului, curgea şi se deplasa cu un zgomot de torent. Chiar în locul unde mă aflam, îmi venea până la genunchi. Apoi se porni o furtună bruscă, o umflare în valul uscat, o tresărire neaşteptată, şi, dintr-un elan, nisipul se aruncă împotriva peretelui stâncos. M-am agăţat de rocile ieşite în afară ca pentru a scăpa de colţii unui animal, şi am început să urc şi eu. Vântul mă orbea, cristalele ascuţite îmi zgâriau mâinile ca să mă las prins. Dar, cu toate că adversarul era teribil şi tenace, mă ridicam din treaptă în treaptă. O dată, în loc de asperităţile rocii, mâna mea întâlni ceva rotund, neted, care semăna cu un braţ. Câteva trepte, tăiate ca o draperie, mă duseră până la un umăr, şi în curând m-am pomenit faţă în faţă cu zeul. Era o imagine colosală, sculptată chiar în munte nu ştiu în ce epocă. Probabil de foarte multă vreme, căci piatra era puternic erodată şi relieful formelor uzat. Totuşi era în această modelare omenească o putere colosală şi reconfortantă care m-a liniştit. Era un zeu, dar oare un zeu care cunoscuse speranţele, care ştia să compătimească şi să ierte? M-am apropiat de faţa lui. Ochii imenşi aveau o blândeţe puţin ironică; mă încuraja să-mi continui ascensiunea; în acelaşi timp, îmi spuneau că totul era inutil, că, oriunde m-aş duce, ajungând la ţintă, totdeauna mă voi găsi doar pe mine însumi.

Am fost tentat să mă odihnesc lângă zeu, să mă culc pe umărul lui, la adăpostul acelui obraz de piatră roşie, să întind mâinile spre acea gură deschisă, dar vocea Mamei Semnelor răsună foarte sus deasupra mea: nu trebuia să mă opresc. M-am despărţit de zeul ospitalier şi am continuat să urc. Acum depăşisem ultimele perle ale diademei lui şi puteam să contemplu de sus imensa figură sfântă, curgând de-a lungul stâncii ca o cascadă de calm şi binecuvântare. Să dormi ghemuit într-o cută a acelei hăini de piatră, în căldura acelui corp sacru...

Îngeri uşori, târând eşarfe lungi precum penele unei păsări a paradisului, zburau deasupra zeului. Capetele lor rotunde, încoronate cu flori sculptate, râdeau legănându-se în vântul spiritual. Purtau cupe şi evantaie. Ici şi colo, sculptorul le înviorase cu roz strălucirea obrajilor, le umbrise cu albastru privirea, dar aceste culori păliseră şi nu mai luceau decât

aidoma ultimelor nuanţe ale apusului. Şi totuşi acei îngeri păreau vii şi veseli în zborul lor.

Văzându-i, uitasem de nisipul ce se îngrămădea sub mine, în vale, nisipul care secase fluviul şi înghiţise oraşul. Se mai auzea un zgomot asemănător cu zgomotul a milioane de insecte ce şi-ar fi agitat elitrele, cu vibraţia furioasă a unui roi de lăcuste, dar nu mişca decât nisipul! Totul murise, numai nisipul păstra o extraordinară şi monstruoasă vitalitate, care ştergea şi făcea imposibilă orice altă viaţă.

În curând, am depăşit nivelul vântului greu, îngroşat de pulbere, şi cerul apăru de un albastru încântător, presărat cu norişori pufoşi ca nişte pene de pasăre. Lăsam în urma mea nisipul ca o pâclă oribilă şi cristalină; aerul era proaspăt. Soarele se pregătea să apună.

Mama Semnelor, Alana şi copiii se instalaseră deja într-o grotă când am ajuns la ei. Probabil că era un sanctuar important, căci picturi de o strălucire orbitoare acopereau pereţii. Feţe zâmbitoare, discret binevoitoare, ne-au primit cu gesturi de întâmpinare încântătoare. Îmi era sete: ascensiunea prin vârtejurile vântului încărcate de nisip mă ameţise. În fundul grotei, călugări înveşmântaţi în galben psalmodiau, scuturând clopote şi bătând în gonguri. N-au luat seama la noi, absorbiţi, se pare, de legănatul toropitor al litaniilor. Mai târziu, un bătrân se desprinsese din grupul pios şi veni să ne salute. Nu cunoştea motivele pentru care părăsisem oraşul, părând foarte surprins că ne vede aşezaţi lângă deschizătura capelei. Când i-am spus că nisipul acoperise oraşul, a scos capul afară, a privit o clipă şi a dat din umeri cu indiferenţă:

- Doar atât? Nisipul acoperă iar totul azi sau mâine. Totul e nisip. Şi noi pierim. Nimic nu e veşnic.

Nu era o consolare pentru noi şi copiii începură să plângă. Alana se aplecă spre ei să-i liniştească. Mama Semnelor nu mai era cu noi. Nu ştiu dacă coborâse faleza sau dacă dispăruse într-una din chiliile ce dădeau spre sanctuare.

Veni noaptea. Micile lămpi cu ulei, care au fost aprinse, agitau cu scuturări aproape comice personajele sacre pictate pe pereţi. Călugării ne-au dat de mâncat şi de băut în acelaşi timp în care luau şi ei masa, apoi au început din nou să se roage. Vocea le răsuna sub acel arc de piatră ca vântul de toamnă prin arbori. Copiii au adormit culcaţi chiar pe sol. Bătrânul călugăr

aduse o bucată mare de stofă galbenă cu care i-am învelit. Alana se ghemui lângă ei şi adormi şi ea. Eu nu dormeam. Fredonarea rugăciunilor, în loc să mă calmeze, trezea în mine un fel de febră. Ochii mei, arşi de nisip, nu se puteau închide. Mă uitam fix la figurile indolente, dezamăgite, pictate cu culori încântătoare pe un fond de grădini celeste, şi briza ce trecea printre arborii roz le agita hainele.

În sfârşit, călugării şi-au stins lămpile şi, cu un ultim murmur, s-au retras în chiliile lor. Am mai auzit un clopot cristalin, un gong sufocat, apoi nimic.

Încă o dată, m-am aplecat spre câmpie. De cealaltă parte a văii luna roşie urca în spatele asizelor de profir. Vântul nu mai făcea zgomotul lui de inundaţie. Nu mai stăruia decât acea frecare de şerpi a nisipului, care se întindea peste toate lucrurile. Nu se mai distingeau în vale nici albia fluviului, nici conturul meterezelor. Nisipul ajunsese până la turnurile cele mai înalte; cupolele abia mai deformau dunele. O pace ciudată, pacea morţii, pătrundea până în măruntaiele peisajului. Eram prea obosit ca să mai am forţa să mă întristez în faţa acestui pericol. Feţele pictate pe pereţii grotei îmi spuneau că în orice loc, din totdeauna, nisipul acoperă iar, în definitiv, orice lucru, şi că încercăm zadarnic să scăpăm. Totuşi îmi salvasem de furia lui soţia şi pe copii. Le auzeam respiraţia liniştită... Da, nisipul nu-i prinsese, dar la ce distanţă înspăimântătoare avea să-i aducă clepsidra timpului?

Atâta vreme cât voi veghea, nici un rău nu va putea să-i atingă. M-am culcat lângă ei. Mi-am sprijinit capui de capul Alanei. În fiecare din mâinile mele strângeam mâna unuia dintre fiii mei. Admiţând chiar că voi sfârşi prin a adormi, nu vor putea să-mi fie luaţi fără să-mi dau seama. Şi cine să mi-i ia?

Încă o dată, în gând, i-am strâns în jurul meu pe toţi prietenii dispăruţi, ca să-i protejez şi pe ei împotriva distrugerii: Barduk, Kalkeidos, Dakuri şi Mahad, care se culcase în nisip să doarmă, lângă butoiaşul lui gol. Nu ştiu dacă imaginea Mamei Semnelor sau ea însăşi apare în faţa mea în această curgere de metal lichid a clarului de lună. Trebuie să aşezăm în mâinile a ceea ce este etern lucrurile perisabile.

- Ţi-i încredinţez, am spus, arătând spre Alana şi spre copiii adormiţi.

- Voi avea grijă de ei, răspunse ea. Vor fi mereu lângă mine.

Nu o întreb dacă îi voi mai revedea într-o zi. Deja îmi pare absurd să pun o asemenea întrebare. Mama Semnelor cunoaşte totul şi contemplă imaginea ţesută din care eu nu văd decât fire dispersate. Mă sfătuieşte să dorm. Îşi pune mâna pe fruntea mea. Acea mână unde, într-o zi, a înviat un fluture. Apoi se apleacă şi, foarte aproape de mine, murmură:

- Stelele nu mor atâta vreme cât dorim să trăiască.

Şi, domol, atinge cu degetul inelul dăruit de Kalkeidos acum câţiva ani.

Kalkeidos, culcat ca un cristal sub o cascadă orbitoare. Persanul, dus într-un hău de întuneric şi de vânt. Dakuri, moartă pe marginea bazinului, asemenea unei păsări adormite între aripile strânse. Barduk, crisalidă roşie în adâncul unui ou de pământ şi de rocă. Mahad, înecat în nisip, naufragiat pierit în naufragiul întregului oraş. Îi încredinţez şi pe ei Mamei Semnelor şi, gândindu-se şi la prietenii mei, îmi răspunde:

- Voi avea grijă de ei. Vor fi totdeauna lângă mine.

Voiam să-i mai las un mesaj pentru învăţător, dar deja nu mai e. Sau eu am dispărut?

CAPITOLUL XXVII

Vântul s-a domolit în timp ce dormeam. Soarele s-a ridicat înfrigurat pe cerul limpede. Suflurile răguşite ale furtunii, care se auziseră în aceste ultime zile, nu mai sunt decât un foşnet imperceptibil, la nivelul falezei stâncoase. Am ochii încă arşi de nisipul ce intră în vârtejuri până în fundul grotei, urechile sparte de urletele vijeliei, dar m-am trezit într-o lume potolită. Frescele decolorate îmi zâmbesc de îndată ce privirea întâlneşte acei zei amabili, cărora secolele le-au ros culorile şi contururile. Azi e frumos. E vremea s-o pornesc din nou la drum. Îmi amintesc de prietenul meu, care a rămas bolnav la carvanseraiului din K... Privesc piramida de nisip ridicată în mijlocul văii. Da, poate că dedesubt sunt ruinele unui oraş. Ar merita osteneala unor săpături. Calul meu pare a nu fi suferit din pricina furtunii. Mă întâmpină cu un nechezat familiar. Sar în şa şi galopez spre K...

Ghidul, în grija căruia l-am lăsat pe prietenul meu, aşteaptă în faţa porţii caravanseraiului.

- Da, a fost o noapte rea, zicea el, dar azi febra a scăzut.

Şi iată-l pe prietenul meu venind spre mine, întristat că nu a putut să mă însoţească, nerăbdător să ştie dacă am găsit frescele maniheene pe care le căutam.

- Nu, nimic nou în afara celor semnalate deja de alţii, care au poposit acolo înaintea noastră.

N-am descoperit nimic? Nimic care să merite să fie povestit. Nimic care să se poată exprima în cuvintele limbajului omenesc.

Totuşi, prietenul meu bagă de seamă că port un inel pe care nu-l cunoaşte.

- Ia te uită! O cornalină gravată! Unde ai găsit-o?

Ezit o clipă. Aş vrea să istorisesc toată această poveste cuiva. Dar nu trebuie. Şi răspund simplu:

- În nisip.